Evaluering av Solid

Utarbeidet for Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

Rapport 2026 – 11

PROBA samfunnsanalyse

Proba-rapport nr. 2026–11, Prosjekt nr. 24105
ISSN: 1891-8093
TB/LS/VH/TT, PDS, 21.06.2026
Offentlig

Evaluering av Solid

Utarbeidet for Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

Rapport 2026 –11

PROBA samfunnsanalyse

Forord

På oppdrag for Bufdir har Proba samfunnsanalyse evaluert opplæringsprogrammet Solid. Vibeke Heidenreich, Lise Solvoll og Trude Thorbjørnsrud har vært prosjektmedarbeidere. Pia Dybvik Staalesen har vært kvalitetssikrer.

Vi sender en stor takk til alle som har stilt til intervju, besvart spørreundersøkelsen, samtykket til at vi kunne delta som observatører på samlinger, og bidratt med sine erfaringer og verdifull informasjon i løpet av prosjektet. Vi vil også takke Bufdir og referansegruppen for godt samarbeid og gode innspill underveis!

Oslo, juni 2026

Tonje Bentzen
Prosjektleder

Innhold

SAMMENDRAG OG KONKLUSJONER 1
Resymé 1
Problemstillinger og metode 1
Funn og anbefalinger 1
1 INNLEDNING 3
1.1 Situasjonen på fosterhjemsfeltet 3
1.2 Utfordringer og behov for opplæring 3
1.3 Tidligere opplæring og behov for kvalitetsheving 4
1.4 Nasjonale krav og ansvarsdeling 5
1.5 Solid som nasjonalt opplæringsprogram 5
1.6 Evalueringens formål 6
1.7 Problemstillinger 7
1.7.1 Evalueringens design 7
1.8 Metoder og datakilder 8
1.8.1 Dokumentgjennomgang 8
1.8.2 Intervjuundersøkelse 9
1.8.3 Observasjon 11
1.8.4 Spørreundersøkelse til deltakere i Solid 12
1.8.5 Gjennomgang av åpne svar i Bufdirs egen spørreundersøkelse i læringsplattformen 13
1.8.6 Analyse 13
1.9 Leserveiledning 14
2 BESKRIVELSE AV SOLID 15
2.1 Solids faglige grunnlag 15
2.2 Opplæring i ulike trinn 16
2.2.1 Trinn 1 16
2.2.2 Vurderingsprosessen 18
2.2.3 Trinn 2 20
2.2.4 Trinn 3 20
2.3 Utvikling av Solid fremover 21
3 ERFARINGER MED INNHOLDET I SOLID 22
3.1 Erfaringer med trinn 1 22
3.1.1 Deltakernes erfaringer med innholdet i trinn 1 22
3.1.2 Fosterhjemstjenestens erfaringer med innholdet i trinn 1 27
3.2 Erfaringer med vurderingsprosessen 28
3.2.1 Deltakernes erfaringer med vurderingsprosessen 28
3.2.2 Svar fra respondenter i spørreundersøkelsen om vurderingsprosessen 29

3.2.3 Erfaringer fra fosterhjemstjenestene med vurderingsprosessen 30
3.3 Erfaringer med trinn 2 32
3.3.1 Deltakeres erfaringer med innholdet i trinn 2 32
3.3.2 Fosterhjemstjenestens erfaringer med innholdet i trinn 2 35
3.4 Erfaringer med trinn 3 36
3.4.1 Deltakernes perspektiver på innholdet i trinn 3 36
3.4.2 Fosterhjemstjenestens erfaringer med innholdet i trinn 3 40
3.5 Barnevernstjenestenes oppfatninger om Solid 41
3.6 Likheter og forskjeller mellom aktørgruppene 42
4 ERFARINGER MED PEDAGOGISK INNRETNING OG ORGANISERING AV SOLID 44
4.1 Overordnet organisering av opplæringen 44
4.1.1 Inndelingen av Solid i tre trinn 44
4.1.2 Balansen mellom e-læring og fysiske samlinger 45
4.1.3 Digital samling på Teams 46
4.1.4 Heldigital opplæring på trinn 2 47
4.1.5 Når skal fosterforeldre ta trinn 3? 48
4.2 Erfaringer med de fysiske samlingene 48
4.2.1 Sammensetning av grupper 49
4.2.2 Gruppeøvelser 50
4.2.3 Tid til diskusjon i samlingene 52
4.2.4 Gruppestørrelse 53
4.2.5 Antallet samlinger 53
4.2.6 Tidspunkt og varighet på samlinger 54
4.2.7 Tid mellom gruppesamlingene 54
4.2.8 Standardisering og handlingsrom 55
4.3 Praktisk bruk av læringsplattformen 55
4.3.1 Fosterhjemstjenestenes erfaringer med læringsplattformen 57
4.4 Tilbudet til deltakere med begrensede norskferdigheter 58
4.4.1 Avansert språk på læringsplattformen 58
4.4.2 Krav om muntlige kommunikasjonsferdigheter i samlinger 58
4.4.3 Andre måter å få opplæring på 59
4.5 Dialog med barneverntjenesten i ulike overganger 60
4.6 Likheter og forskjeller mellom aktørgruppene 60
5 SOLIDS EGNETHET SOM OPPLÆRINGSPROGRAM FOR FOSTERFAMILIER 62
5.1 Vår vurdering av sammenhengen mellom Solid og det faglige grunnlaget 62
5.2 Vår vurdering av innholdet i Solid 64
5.2.1 Oppdatering av innhold 66
5.3 Vår vurdering av Solids pedagogiske innretning og organisering 66

5.3.1 Variert opplæring 66
5.3.2 Modulbasert, men i praksis lite fleksibel 67
5.3.3 Første samling på Teams 67
5.3.4 Trinn 2 – heldigitalt, mindre kjent og uutnyttet 67
5.3.5 Trinn 3 – verdifull, men underutnyttet 68
5.3.6 Den digitale læringsplattformen 68
5.4 Sentrale utfordringer og behov for videreutvikling 68
5.4.1 Familie- og nettverksfosterhjem 68
5.4.2 Minoritetsfosterhjem med svake ferdigheter i norsk 69
5.4.3 Ferdigheter til å handle – konkrete verktøy og ferdighetstrening 70
5.4.4 Utvikle innhold om flere temaer og utfordringer 70
5.4.5 Balanse mellom realitetsorientering og motivasjon 70
5.4.6 Samhandling med barnevernstjenesten 70
5.4.7 Søkelys på fostersøsken 71
5.5 Samlede vurderinger og veien videre 71
REFERANSER 73
6 VEDLEGG: 77
6.1 Svar på åpne spørsmål i spørreundersøkelse til deltakere om Solid 77
6.1.1 Hvilke deler av Solid var mest nyttig for deg i forberedelsen til å bli fosterhjem? 77
6.1.2 Er det noe du savner av temaer? 79

Sammendrag og konklusjoner

Resymé

På oppdrag fra Bufdir har Proba evaluert Solid, det nasjonale opplæringsprogrammet for fosterforeldre. Funnene viser at Solid er et faglig sterkt og oppdatert program, og vurderes som en klar forbedring fra PRIDE. Programmet er særlig sterkt på temaer som barns utvikling, tilknytning, traumer, mangfold, egenutvikling og mentalisering, og egnethetsvurderingen trekkes fram som mer strukturert og rettferdig enn tidligere. Evalueringen peker på noen forbedringspunkter, og kommer med anbefalinger på hvordan Solid kan videreutvikles.

Problemstillinger og metode

På oppdrag fra Bufdir har Proba evaluert Solid, det nasjonale opplæringsprogrammet for fosterforeldre som fra 2023 erstattet PRIDE som grunnopplæring. Solid er delt i tre trinn: trinn 1 er opplæringen før barnet flytter inn og inkluderer en parallell egnethetsvurdering, trinn 2 er heldigitalt og retter seg mot innflyttingsfasen, og trinn 3 gjennomføres etter at barnet har bodd en tid i familien.

Vi har undersøkt to hovedspørsmål: hvilke erfaringer ulike aktører har med Solid og hvordan de vurderer programmet, og hvordan Solid samsvarer med det faglige grunnlaget og med fosterfamilienes behov for opplæring.

Evalueringen bygger på en dokumentgjennomgang, en intervjuundersøkelse, observasjoner, en spørreundersøkelse til deltakere og gjennomgang av åpne svar fra Bufdirs egen spørreundersøkelse til deltakere.

Funn og anbefalinger

Funnene gir et entydig bilde av Solid som et faglig sterkt og oppdatert program og en klar forbedring sammenliknet med PRIDE. Innholdet bygger på oppdatert kunnskap om barns utvikling, tilknytning, traumer og mangfold, og programmet er særlig sterkt på egenutvikling, livshistoriearbeid og mentalisering. Egnethetsvurderingen, som foregår parallelt med trinn 1, framstår som en tydelig styrke. Fosterhjemstjenestene beskriver vurderingsprosessen som mer faglig, strukturert og rettferdig enn tidligere, og Solid-rapportene brukes aktivt i matching og videre oppfølging. Et stort flertall av deltakerne har en god opplevelse av vurderingsmøtene.

Samtidig avdekker evalueringen noen forbedringspunkter. Solid gir et godt kunnskaps- og refleksjonsgrunnlag, men kan øke omfanget av ferdighetstrening og virkelighetsnære case, som både deltakere, prosessledere og barnevernstjenester etterspør mer av.

Selv om utviklerne av Solid har laget egne opplegg for slekt- og nettverksfosterhjem, er i praksis ikke tilpasningen til familie- og nettverksfosterhjem tilstrekkelig. Mye tyder også på at potensielle fosterhjem med noe svake norskferdigheter ikke ivaretas godt nok i Solid. Barnevernstjenestene har for lite kjennskap til programmet, og deltakerne forberedes for dårlig på den reelle kompleksiteten og variasjonen i samarbeidet med barnevernstjenesten. Den digitale læringsplattformen oppleves av mange som lite brukervennlig, modulstrukturen utnyttes i praksis i liten grad og trinn 2 og 3 har et

uutnyttet potensial. Trinn 3 ser ut til å være verdifull for deltakerne, men var ikke fullstendig implementert da datainnsamlingen ble gjennomført.

Solid samsvarer godt med grunnlagsdokumentet «Kunnskap til å forstå, ferdigheter til å handle» når det gjelder innhold, men er svakere på den praktiske gjennomføringen i samlinger. Det ser ut til å være rom for mer ferdighetstrening, at prosesslederne kan være mer aktive i måten de tilpasser og tilrettelegger på, altså at de kan få mer frihet til å bruke sitt faglige skjønn, samtidig som de opprettholder den viktige balansen mot at Solid skal være et standardisert opplæringsprogram.

Vår samlede vurdering er at Solid er et faglig sterkt program som er godt egnet for grunnopplæring av fosterforeldre, men at det bør videreutvikles. De viktigste utviklingsområdene er å tilby flere familie- og nettverksfosterhjem egne samlinger på trinn 1, slik Solid egentlig legger opp til, og gjerne med ferdighetstrening også på trinn 1 som møter utfordringene de står i. Det er behov for enda mer ferdighetstrening på samlingene, en styrking av trinn 2 med flere moduler som omhandler ulike målgrupper og utfordringer og en mulig fysisk samling. Vi mener også at det bør lages et opplegg for personer med noe dårligere kunnskaper i norsk. Videre er det behov for at flere fosterforeldre får bedre og mer realistisk informasjon om det fremtidige samarbeidet med barnevernstjenesten og deres krav og rettigheter i forhold til kommunen, og en tydeligere kobling mellom opplæringen og oppfølging fra barnevernstjenestene.

Vi anbefaler at Bufdir bygger videre på det Solid allerede har oppnådd, framfor å gjøre store strukturelle endringer. Det gjenstående arbeidet handler først og fremst om tilpasning, operasjonalisering og forankring i kommunal praksis, og om å sikre at noen har et dedikert ansvar for å holde programmet faglig oppdatert nå som ansvaret er overført fra spisskompetansemiljøet til Bufdir.

1 Innledning

I 2024 bodde mer enn 9 000 barn i fosterhjem[1]. Omtrent 3 000 av disse bodde i familie- og nettverksfosterhjem, mens om lag 550 bodde i beredskapshjem (Bufdir u.å. b). Det er et uttalt mål at flest mulig barn som trenger fosterhjem, skal få bo hos personer i egen familie eller i sitt nære nettverk (Bufdir u.å. b). Dersom det er til barnets beste, skal myndighetene legge til rette for dette. Bufetat og kommunene skal også forsøke å rekruttere fosterhjem i barnets familie og nære nettverk og fosterhjem som kan ivareta barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn (Bufdir 2025a).

Barn som venter på fosterhjem, har ulike behov og forutsetninger. Barn med minoritetsbakgrunn er overrepresentert blant barna som venter, og halvparten av barna som venter har ikke-vestlig bakgrunn. Gutter venter oftere enn jenter, og barn med søsken som bør plasseres samlet, er det også vanskeligere å finne hjem til. Barn med psykiske eller somatiske helseutfordringer, skadelig seksuell atferd, spiseforstyrrelser, selvskading eller fysisk utagering mot andre venter lengst. Barn i alderen 6–12 år utgjør den største gruppen som venter (Bufdir 2025e).

1.1 Situasjonen på fosterhjemsfeltet

Fosterforeldre skal forberedes på en omsorgsoppgave som mange ikke fullt ut kan ha en realistisk forestilling om på forhånd. Barn i fosterhjem har ofte sammensatte behov knyttet til blant annet psykisk og fysisk helse, omsorgserfaringer, tilknytning og traumer. Fosterforeldre trenger derfor både grunnopplæring før barnet flytter inn og videre opplæring og veiledning underveis i fosterhjemsoppdraget.

Fosterforeldre har behov for kompetanse som omfatter kunnskap, personlige egenskaper, ferdigheter og verdier (Kaasbøll 2018). Flere studier viser at opplæring av fosterforeldre er en viktig komponent i utviklingen av fosterhjem av høy kvalitet (Kaasbøll m.fl. 2018). God opplæring kan øke sannsynligheten for at fosterforeldre står i oppdraget over tid, slik at barnet får en stabil omsorgssituasjon og unngår utilsiktede flyttinger. Stabile fosterhjemsplasseringer gir bedre forutsetninger for en trygg og mest mulig normal oppvekst, og for godt samarbeid mellom fosterforeldre, barnevernstjenesten og biologisk familie.

Opplæringsbehovet varierer mellom fosterhjem og kan endre seg etter hvert som barnet finner seg til rette i familien. For mange fosterforeldre vil det også være nødvendig å legge til rette for tilbakeføring til biologisk familie, noe som krever særskilt kunnskap og veiledning (Eide m.fl. 2024).

Samtidig er det ikke nødvendigvis mer generell opplæring som best svarer på fosterhjemmenes behov. NOU 2018:18 peker på at det kan være vel så viktig at fosterforeldre får riktig type veiledning og oppfølging til riktig tid. Dette tilsier at opplæring og veiledning må kunne tilpasses fosterhjemmets situasjon, barnets behov og tidspunktet i fosterhjemsforløpet.

1.2 Utfordringer og behov for opplæring

Fosterhjemsfeltet preges av både rekrutteringsutfordringer og behov for stabilitet i eksisterende plasseringer. Meld. St. 29 (2023–2024) viser til at mellom 20 og 50 prosent av fosterhjemsoppdragene avsluttes uplanlagt, og at risikoen er størst de

[1] Hentet 8. juni 2026 fra https://www.bufdir.no/statistikk-og-analyse/barnevern/barn-i-fosterhjem/#section-3675

første to årene. Mellom 2013 og 2024 har antallet brudd i fosterhjem økt, noe som har bidratt til økt press på beredskapshjem.

Mangel på fosterhjem og hyppige brudd kan forsterke rekrutteringsutfordringene og føre til at flere barn venter lenger i beredskapshjem eller institusjon (Meld. St. 29 (2023–2024); Menon 2023; Bufdir 2025a; Oslo Economics 2024). Dette understreker behovet for opplæring og oppfølging som gjør fosterforeldre bedre rustet til å håndtere oppdraget.

Barn som bor i fosterhjem, har ofte et særlig behov for trygghet, forutsigbarhet og stabile relasjoner. Når et barn må flytte fra foreldrene sine, er det vanlig at situasjonen innebærer belastninger knyttet til brudd, sorg, lojalitetskonflikter og usikkerhet, og derfor blir en varm og stabil omsorgsbase ekstra viktig.

Barn i fosterhjem trenger ikke bare praktisk omsorg, men også hjelp til å forstå og håndtere erfaringer de allerede bærer med seg. Det betyr blant annet at fosterforeldre må lære å møte traumer, reguleringsvansker, sorgreaksjoner og utfordringer i kontakt med biologisk familie på en rolig og barnesensitiv måte, samtidig som barnets medvirkning og behov for oppfølging blir ivaretatt.

Kompleksiteten i opplæringsoppdraget har også økt fordi barn som trenger fosterhjem, i større grad har ulike kulturelle, religiøse og språklige bakgrunner. Når barn og fosterforeldre har ulike bakgrunner, kan det oppstå nye utfordringer knyttet til identitet, tilhørighet, kommunikasjon og samarbeid med biologisk familie.

Familie- og nettverksplasseringer byr på særlige utfordringer. Slike plasseringer skal alltid vurderes når et barn trenger fosterhjem (barnevernsloven § 9-4), men skjer ofte akutt. Det innebærer at fosterforeldre i barnets familie eller nettverk ikke alltid rekker å gjennomføre trinn 1 før barnet flytter inn. Disse fosterforeldrene kan også møte særlige utfordringer i kontakten med biologisk familie. Opplæringsprogrammet må derfor ivareta også denne gruppens behov.

En annen utfordring på fosterhjemsfeltet har vært at fosterforeldre i for stor grad opplever uforutsigbarhet og store forskjeller i tilbudet de får om oppfølging fra barnevernstjenestene.

1.3 Tidligere opplæring og behov for kvalitetsheving

Norsk barnevern har siden 1990-tallet hatt oppmerksomhet på opplæring og veiledning av fosterforeldre (Backe-Hansen m.fl. 2013). På 2010-tallet deltok potensielle fosterforeldre på PRIDE-kurs, mens etablerte fosterhjem kunne delta i veiledningsgrupper. Fosterhjem rekruttert i barnets familie eller nettverk fikk tilbud om et tilpasset grunnkurs etter at de hadde påtatt seg oppdraget. Rundt halvparten av fosterforeldrene i slekts- og nettverkshjem deltok imidlertid ikke i denne opplæringen eller i annen opplæring (Meld. St. 17 (2015–2016)). Mange flyttinger til familie og nettverk skjedde akutt, slik at det tok tid før familien ble formelt godkjent av barnevernstjenesten. Denne gruppen med fosterforeldre deltok derfor sjeldnere enn ordinære fosterhjem på forberedende opplæring før barnet flyttet inn.

PRIDE ble evaluert i 2014. Evalueringen viste at grunnopplæringen fungerte etter hensikten og ble opplevd som både meningsfull og nyttig av deltakerne og andre aktører (Stefansen og Hansen 2014). Samtidig pekte regjeringen på behovet for at flere fosterforeldre skulle gjennomføre opplæring, særlig fosterforeldre som hadde blitt fosterhjem etter akuttplasseringer i familie eller nettverk (Meld. St. 17 (2015–2016)). En annen begrunnelse for større behov for opplæring var en økende andel barn med store oppfølgingsbehov i fosterhjem som bidro til et styrket behov for en grunnleggende opplæring i hva det vil si å være fosterforeldre (Meld. St. 17 (2015-2016)).

Meld. St. 17 (2015–2016) la grunnlaget for videreutvikling og kvalitetsheving av fosterhjemsomsorgen. Et sentralt mål var at barnets beste skulle være et grunnleggende hensyn i alle vurderinger. Meldingen drøftet obligatorisk opplæring av fosterforeldre og fremhevet behovet for faglige anbefalinger som kunne sikre et likeverdig opplæringstilbud uavhengig av bosted og rekrutteringsaktør.

Fosterhjemsutvalget fulgte opp dette i NOU 2018:18, som understreket behovet for å styrke opplæringen og oppfølgingen av fosterforeldre. Utvalget anbefalte blant annet faglige standarder for oppfølging, spisskompetansemiljøer for veiledning og en mer differensiert, modulbasert opplæring. Utvalget viste også at fosterforeldrenes egne barn burde dekkes bedre av opplæringen (NOU 2018).

Tidligere fantes det få føringer for hvordan barnevernstjenestene skulle gjennomføre veiledningen, eller for omfang og innhold. Oppfølgingen varierte derfor i både omfang og kvalitet (NOU 2018). Samtidig nådde ikke den grunnleggende opplæringen ut til alle, særlig ikke fosterhjem i familie og nære nettverk. Bufdir ønsket derfor å gjøre opplæringen mer tilgjengelig (Bufdir 2023a).

1.4 Nasjonale krav og ansvarsdeling

Ifølge forskrift om fosterhjem § 4 andre ledd skal fosterforeldre gjennomføre grunnleggende opplæring i tråd med nasjonale faglige anbefalinger. Bufetat og Barne- og familieetaten i Oslo (BFE) skal gi grunnleggende opplæring til fosterhjem i tråd med disse anbefalingene (barnevernsloven § 16-3 tredje ledd bokstav a og forskrift om fosterhjem § 4 andre ledd). Bufdir har utviklet opplæringsprogrammet Solid for at alle kommuner skal kunne tilby fosterhjem gratis, kvalitetssikret og standardisert grunnopplæring.

Barnevernstjenesten i omsorgskommunen har ansvar for barnet og for å følge opp fosterfamilien så lenge barnet bor i fosterhjemmet, jf. barnevernsloven § 9-6 annet ledd. Oppfølgingen skal være helhetlig og tilpasset fosterfamiliens behov. Barnevernstjenesten skal gi nødvendig råd, veiledning og støtte til fosterforeldrene og fosterforeldrenes egne barn (forskrift om fosterhjem § 9). Barnevernstjenesten i fosterhjemskommunen har ansvar for å føre tilsyn med at barnet får forsvarlig omsorg, og at forutsetningene for vedtaket følges opp (barnevernsloven § 9-10). Barnevernsreformen fra 2022 ga kommunene et helhetlig ansvar for oppfølging og veiledning av fosterhjem, og en plikt til alltid å søke etter fosterhjem i barnets familie og nære nettverk.

En sentral utfordring har vært at fosterforeldre i for stor grad opplever uforutsigbarhet og store forskjeller i oppfølgingstilbudet. Solid skal bidra til å gi fosterforeldre innsikt i blant annet barnevernstjenestens og fosterforeldrenes oppgaver og ansvar, økonomiske rammevilkår, oppfølging og samarbeid. Dette kan samtidig øke forventningene til en helhetlig oppfølging fra kommunene. Derfor er det viktig at barnevernstjenestene kjenner godt til innholdet i Solid. Kommunene har tilgang til e-læringsplattformen, og i trinn 3 skal kommunene inviteres inn i de fysiske gruppesamlingene (Bufdir 2023a).

1.5 Solid som nasjonalt opplæringsprogram

Solid er et nasjonalt opplæringsprogram for fosterforeldre, utviklet av spisskompetansemiljøet for opplæring av fosterhjem i Bufetat i perioden 2022–2024. Programmet skal bidra til at fosterforeldre får kunnskap, ferdigheter og holdninger som setter dem i stand til å gi barn utviklingsstøttende omsorg over tid. I disponeringsbrevet fra Bufdir i 2020 fikk spisskompetansemiljøet i Bufetat i oppdrag å definere grunnkrav

for å starte opplæringen til å bli fosterhjem. Grunnkravene skulle brukes som utgangspunkt for å standardisere rekrutteringen og oppfølgingen av potensielle fosterforeldre. Arbeidet skulle bygge på forskning og praksisnær kunnskap og foregå i tett samarbeid med barnevernstjenestene i kommunene (Bufdir 2024a).

Solid er inndelt i tre trinn som følger fosterhjemmet gjennom ulike faser av oppdraget. Trinn 1 gjennomføres før barnet flytter inn. Trinn 1 inkluderer også en vurderingsprosess der prosessledere i Bufetat vurderer søkernes egnethet som fosterforeldre gjennom fire strukturerte vurderingsmøter. Trinn 2 er heldigitalt og retter seg mot perioden rundt barnets innflytting. Trinn 3 gjennomføres etter at barnet har bodd i familien en stund, og har fokus på videreutvikling av ferdigheter. Opplæringen kombinerer e-læring, fysiske gruppesamlinger og øvelser, og dekker temaer som barns utvikling, omsorg, tilknytning og traumer, samarbeid med barnevernstjenesten og mangfold. Samlet skal Solid gi fosterforeldre kunnskap, ferdigheter og holdninger som setter dem i stand til å gi barn utviklingsstøttende omsorg over tid.

Utviklingen av Solid bygger på anbefalingene om mer modulbasert og differensiert opplæring. Bufdir ønsket at grunnopplæring, videre opplæring, oppfølging og veiledning skulle ses mer i sammenheng, og at opplæringen skulle tilpasses fosterforeldrenes erfaringer og behov, samt barnets situasjon og utfordringer (Kaasbøll m.fl. 2018). Spisskompetansemiljøets arbeid skulle bygge på forskning og praksisnær kunnskap og foregå i tett samarbeid med kommunale barnevernstjenester. Barn med erfaring fra fosterhjem har også deltatt i utviklingen av Solid (Bufdir 2023a; Bufdir 2024a).

Fra mars 2023 erstattet Solid trinn 1 PRIDE som ny nasjonal grunnopplæring for fosterhjem (Bufdir 2022a; Bufdir 2023b). Trinn 1 ble utvidet med Trinn 2 og trinn 3 som ble tatt i bruk høsten 2024. Det er Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) og Barne- og familieetaten i Oslo (BFE) som skal gi grunnleggende opplæring til fosterhjem i tråd med nasjonale anbefalinger (barnevernsloven § 16-3 tredje ledd, bokstav a og forskrift om fosterhjem § 4 andre ledd). Solid brukes i dag i alle fem regionene i Bufetat og i Oslo kommune. Opplæringen gjennomføres av prosessledere i Bufetat og Barne- og familieetaten i Oslo, som selv har fått opplæring i Solid og i rollen som prosessledere. I tillegg har Frelsesarmeen fått prosesslederopplæring som pilot og gjennomfører Solid-opplæringer. Flere private aktører har også uttrykt ønske om å ta Solid i bruk som grunnopplæring.

I 2026 ble også «Solid veiledning» lansert. Dette er et opplæringsprogram for ansatte i kommuner og Bufetat som har oppfølgings- og veiledningsoppgaver overfor fosterhjem. Programmet bygger på kunnskapen fosterforeldre får gjennom Solid, slik at veiledningen skal være gjenkjennelig og gi et felles faglig grunnlag (Bufdir u.å. d).

1.6 Evalueringens formål

Ettersom programmet nylig er innført som nasjonal opplæring, er det behov for kunnskap om hvordan det fungerer i praksis, og om det bidrar til å styrke fosterforeldres forutsetninger for å mestre fosterhjemsoppdraget. På oppdrag fra Bufdir har Proba samfunnsanalyse derfor gjennomført en evaluering av Solid. Formålet har vært å fremskaffe kunnskap om hvorvidt Solid oppnår målsettingen om å gjøre fosterfamiliene i stand til å mestre fosterhjemsoppdraget.

Evalueringen undersøker hvordan Solid fungerer som opplæringsprogram, og om programmet bidrar til å gi fosterforeldre et bedre grunnlag for å forstå og håndtere oppdraget. Særlig relevant er om opplæringen oppleves som tilgjengelig, relevant og tilpasset ulike fosterhjems behov.

1.7 Problemstillinger

I evalueringen undersøker vi opplæringsdelen og vurderingsdelen av Solid. Spørsmålene vi undersøker er organisert i to overordnede temaer. Tema 1 dreier seg om å fremskaffe kunnskap om hvordan programmet fungerer for ulike aktører og om disse aktørene vurderer at programmet når målene sine. Tema 2 er en analyse av utformingen av programmet, sett i forhold til utfordringsbildet for opplæring av fosterhjem. De to temaene er videre organisert i fem evalueringsspørsmål.

Tema 1: Hva er aktørenes erfaringer med og vurderinger av Solid?

1. Hvilke erfaringer har ulike grupper ansatte i barnevernet med Solid og hvordan vurderer de programmet?
2. Hvilke erfaringer har deltakerne med Solid og hvordan vurderer de programmet?
3. Er det vesentlige forskjeller mellom erfaringene til informantene? Hva kan i så fall forklare eventuelle forskjeller?

Tema 2: Hvordan samsvarer Solid med utfordringsbildet for opplæring av fosterhjem?

4. Hvordan er sammenhengen mellom Solid og det faglige grunnlaget for programmet?
5. På hvilke måter er Solid egnet eller mindre egnet til å møte behovene som fosterfamiliene har for opplæring knyttet til fosterhjemsoppdrag?

Resultatene fra evalueringen skal brukes til videre utvikling av programmet og inngå som en del av kunnskapsgrunnlaget som Bufdir bygger på i sitt arbeid med fosterhjemsinstituttet.

1.7.1 Evalueringens design

Evalueringen av Solid er utformet som en kombinert prosess- og resultatevaluering. Prosessevalueringen undersøker hvordan Solid gjennomføres i praksis, mens resultatevalueringen belyser aktørenes erfaringer med og vurderinger av programmets nytte, relevans og måloppnåelse.

Prosessdelen av evalueringen retter oppmerksomheten mot hvordan opplæringsprogrammet er organisert og gjennomført. Vi undersøker blant annet hvordan kombinasjonen av e-læring, fysiske samlinger, gruppeøvelser og vurderingsmøter fungerer, hvordan prosesslederne gjennomfører opplæringen, og hvordan deltakerne opplever innhold, pedagogisk innretning og praktisk organisering. Evalueringen belyser også variasjon i gjennomføringen, for eksempel mellom regioner, deltakergrupper og de ulike trinnene i Solid. Formålet er å identifisere forhold som bidrar til god gjennomføring, og forhold som kan skape utfordringer for deltakerne eller for tjenestene som skal gjennomføre programmet.

Resultatdelen av evalueringen handler om hva Solid ser ut til å bidra med for fosterforeldre og andre sentrale aktører. Vi undersøker om deltakerne opplever at opplæringen gir relevant kunnskap, økt trygghet og bedre forutsetninger for å mestre fosterhjemsoppdraget. Videre vurderer vi om programmet oppleves som faglig relevant og nyttig av ledere og prosessledere i Bufetat og BFE, Solid-deltakere og ansatte i barnevernstjenesten og hvordan vurderingsprosessen bidrar til å avklare egnethet som fosterhjem. Resultatevalueringen bygger dermed i hovedsak på aktørenes vurderinger av opplevd utbytte og måloppnåelse, ikke på målinger av langsiktige effekter for barn eller fosterhjemsplasseringer.

At evalueringen kombinerer prosess- og resultatperspektiver, må delvis ses i lys av at Solid er i ulik fase for de tre trinnene. Trinn 1 har vært i bruk over noe tid og er etablert som nasjonal grunnopplæring for fosterforeldre. For dette trinnet kan evalueringen

derfor belyse både hvordan opplæringen og vurderingsprosessen gjennomføres, og hvilke resultater deltakerne og de profesjonelle aktørene mener at trinnet gir.

Grunnopplæringens Trinn 2 og trinn 3 er tatt i bruk senere og er fortsatt i en innførings- og utviklingsfase. For disse trinnene gir evalueringen først og fremst kunnskap om gjennomføring, organisering og foreløpige erfaringer. Vurderingene av resultater for trinn 2 og 3 må derfor tolkes med større varsomhet enn vurderingene av trinn 1, fordi det foreløpig er færre deltakere og prosessledere som har omfattende erfaring med disse delene av programmet.

Samlet mener vi evalueringsdesignet har gitt et godt grunnlag for å vurdere hvordan Solid fungerer som opplæringsprogram i praksis, hvilke erfaringer ulike aktører har med programmet, og hvilke deler av programmet som bør videreutvikles. Evalueringen gir først og fremst kunnskap om programmets gjennomføring, relevans og opplevde nytte, og må forstås som et bidrag til videre læring og forbedring av Solid.

1.8 Metoder og datakilder

Vi har benyttet oss av både kvalitative og kvantitative metoder i prosjektet, med vekt på kvalitative intervjuer som en hovedkilde.

1.8.1 Dokumentgjennomgang

Vi har gjennomgått grunnlagsdokumenter, forskning, offentlige utredninger, stortingsmeldinger, regelverk og annet relevant dokumentasjonsmateriale. Formålet med gjennomgangen har vært å få innsikt i Solid-programmets egne mål og kontekst i lys av utviklingen på fosterhjems- og barnevernsfeltet.

En sentral del av dokumentgjennomgangen har vært interne og eksterne dokumenter som beskriver utviklingen, innholdet og vurderingsmodellen i Solid. Dette omfatter blant annet Solids grunnlagsdokument «Kunnskap til å forstå, ferdigheter til å handle», Bufdirs faglige anbefaling for opplæring av fosterforeldre, informasjon til kommunene om Solid, samt veiledere og rutiner knyttet til vurderingsprosessen i trinn 1. Disse dokumentene har gitt grunnlag for å beskrive programmets faglige innretning, målgruppe, pedagogiske prinsipper, modulstruktur og vurderingsprosess. De har også vært sentrale for å vurdere om Solid er utformet i tråd med Bufdirs nasjonale anbefalinger for opplæring av fosterforeldre.

Videre har vi sett på juridisk og politisk rammeverk som barnevernsloven, forskrift om fosterhjem og sentrale lovproposisjoner som beskriver statens og kommunenes ansvar for opplæring, godkjenning og oppfølging av fosterhjem. Prop. 73 L (2016–2017), Innst. 354 L (2016–2017) og Prop. 133 L (2020–2021) belyser bakgrunnen for barnevernsreformen og ansvarsdelingen mellom stat og kommune. Prop. 106 L (2012–2013) gir i tillegg relevant bakgrunn for kravene til fosterhjem og betydningen av opplæring og oppfølging. Dette regelverket gir et grunnlag for å vurdere Solid i lys av dagens krav til fosterhjemsopplæring.

Meld. St. 17 (2015–2016) «Trygghet og omsorg. Fosterhjem til barns beste» og NOU 2018:18 «Trygge rammer for fosterhjem» peker på behovet for bedre, mer tilgjengelig og mer differensiert opplæring av fosterforeldre. Disse dokumentene er relevante fordi de løfter frem utfordringer knyttet til rekruttering, opplæring, oppfølging, familie- og nettverksfosterhjem og utilsiktede flyttinger. Meld. St. 29 (2023–2024) «Fosterheim – ein trygg heim å bu i» belyser nyere utviklingstrekk og utfordringer på fosterhjemsfeltet, blant annet knyttet til mangel på fosterhjem, brudd i fosterhjemsplasseringer og behovet for trygge og stabile omsorgsrammer.

Backe-Hansen m.fl. (2013) belyser fosterhjem som tiltak, fosterforeldrerollen og behovet for kvalifisering og støtte. Kaasbøll m.fl. (2018) om modulbasert opplæring for fosterhjem har vært relevant for vurderingen av Solid som modulbasert opplæringsprogram. Evalueringen av PRIDE (Stefansen og Hansen 2014) har gitt et sammenligningsgrunnlag for å forstå hvilke erfaringer som fantes med tidligere opplæringsmodell, og hvordan Solid kan ses som en videreutvikling av denne. I tillegg er rapporter fra Riksrevisjonen (2022), Oslo Economics (2024) og Fosterhjemsmeldingen (2025) benyttet for å belyse utfordringer i fosterhjemsfeltet.

Gjennomgang av opplæringsmateriell i læringsplattformen

Vi har også gjennomgått opplæringsmateriell i læringsplattformen, både det deltakere skal se og gjøre, og veiledningsmaterialet for prosessledere. Læringsplattformen er den digitale plattformen der Solid-opplæringen er tilgjengelig. Der finner deltakerne e-læringsmodulene med tekst, filmer og refleksjonsoppgaver, hjemmeoppgavene knyttet til trinn 1 og trinn 3, og hele trinn 2, som er heldigitalt. Prosesslederne har prosessledertilgang til plattformen.

I den prosessen har vi også gjort egne erfaringer med teknisk innretning og hvordan vi orienterer oss i læringsplattformen.

Vi fikk oversendt et svært stort materiale om bakgrunnen for utviklingen av Solid og selve innholdet i Solid. Vi oppdaget først i slutten av prosjektperioden at vi ikke har hatt tilgang til alt av læringsmateriell, blant annet materiell som er utarbeidet for familie- og nettverksfosterhjem på trinn 3. Bufdir opprettet på bakgrunn av dette en teams-kanal der alt materiell ble delt med oss. Vi gjennomgikk dette i etterkant. En del av materiellet har blitt utarbeidet i løpet av prosjektperioden.

Tilpasninger til fosterhjem fra familie og nettverk i de fleste e-læringsmoduler og det er utviklet spesifikke gruppesamlinger for fosterfamilier fra familie og nettverk. Da vi ikke hadde tilgang til PowerPoint-presentasjonene til de spesifikke gruppesamlingene for fosterhjem i familie- og nettverk på intervjutidspunktet, har vi ikke fått spurt prosessledere om de har kjennskap til dette materialet, eller benytter disse eller de ordinære presentasjonene i felles gruppesamlinger på trinn 1, for både nettverksfosterhjem og ordinære søkere.

I kapittel 2 beskriver vi innholdet i nærmere detalj.

1.8.2 Intervjuundersøkelse

Vi har gjennomført en intervjuundersøkelse. Formålet med de kvalitative intervjuene har vært å få innsikt om hvordan Solid forstås, gjennomføres og oppleves av ulike aktører som enten har ansvar for programmet, gjennomfører det i praksis, samarbeider med fosterhjemmene eller selv har deltatt i opplæringen. Intervjuene har gitt oss mulighet til å undersøke erfaringer, vurderinger og nyanser som ikke lar seg fange opp gjennom dokumentanalyse eller spørreundersøkelse alene.

Gjennom intervjuene har vi særlig ønsket å få kunnskap om hvordan aktørene vurderer Solids innhold, pedagogiske innretning, organisering og relevans. Vi har også undersøkt hvordan vurderingsprosessen i trinn 1 fungerer, hvordan de ulike trinnene henger sammen, og hvilke forhold som fremmer eller hemmer god gjennomføring.

Intervjuene har gitt kunnskap både om etablerte erfaringer med trinn 1 og om foreløpige erfaringer med trinn 2 og 3.

Informantene omfatter både aktører på systemnivå, aktører som gjennomfører opplæringen, aktører som samarbeider med fosterhjemmene etter opplæringen, og personer som selv har deltatt i Solid.

I undersøkelsen har vi gjennomført i alt 44 intervjuer med ulike aktører og grupper, med til sammen 71 personer.

Innledende intervjuer med sentrale aktører

Innledende intervjuer ble gjennomført med en representant for oppdragsgiver (Bufdir) og med representanter for spisskompetansemiljøet (SKM) i Bufetat. De har hatt sentrale roller i utviklingen og forvaltningen av Solid. Intervjuene med disse aktørene har gitt innsikt i programmets bakgrunn, målsettinger, faglige begrunnelser og tenkningen bak innhold, struktur og vurderingsmodell. Vi gjennomførte også innledende intervjuer med Norsk Fosterhjemsforening og med Landsforeningen for barnevernsbarn. Til sammen gjennomførte vi innledende intervjuer med seks personer.

Ledere, spesialister og prosessledere i fosterhjemstjenestene

Vi har intervjuet avdelingsledere for én fosterhjemstjeneste i hver av Bufetats regioner, i tillegg til avdelingsleder i fosterhjemstjenesten i BFE. I to av regionene intervjuet vi samtidig en fagkoordinator og en teamkoordinator. Vi ble satt i kontakt med ledere ved fosterhjemstjenestene via BFE og Bufetat i alle regionene. Til sammen intervjuet vi seks ledere i fosterhjemstjenesten pluss en fagkoordinator og en teamkoordinator.

Vi har intervjuet ytterligere fire ansatte i fosterhjemstjenesten i tre av regionene. Disse jobber med beredskapshjem, evaluering av fosterhjem eller formidling av fosterhjem. I rapporten omtaler vi disse som spesialister i fosterhjemstjenesten. Spesialistene ble rekruttert ved at vi spurte ledere om det var andre ansatte de mente vi burde intervjue, med kjennskap til Solid.

Vi har også intervjuet til sammen 24 prosessledere i fosterhjemstjenester i de fem regionene og i BFE. Disse intervjuene ble gjennomført som gruppeintervjuer med to til fire deltakere. For å rekruttere prosessledere ba vi lederne vi intervjuet i fosterhjemstjenestene om å videresende vår intervjuforespørsel og bistå med å opprette kontakt.

Ledere, spesialister og prosessledere fra fosterhjemstjenestene er valgt fordi de har ansvar for å gjennomføre Solid i praksis og/eller kjenner Solid godt. De har førstehåndserfaring med hvordan opplæringen fungerer, hvordan deltakerne responderer på innholdet, hvordan vurderingsprosessen gjennomføres, og hvilke utfordringer som oppstår i den praktiske organiseringen. Prosesslederne er særlig sentrale informanter fordi de både formidler opplæringen og gjennomfører vurderingen av potensielle fosterhjem.

Til sammen har vi gjennomført 16 intervjuer med 36 ledere og ansatte i fosterhjemstjenestene.

Ansatte i barnevernstjenester

For å rekruttere informanter fra barnevernstjenesten sendte vi ut e-poster til 32 barnevernstjenester fordelt på samtlige regioner. På bakgrunn av positive svar på disse henvendelsene, intervjuet vi totalt ni personer fra barnevernstjenesten fra fire regioner.

Intervjupersonene har erfaring fra arbeid med fosterhjem, noen som kontaktpersoner og andre som veiledere i barnevernstjenesten. Flere har jobbet med rekruttering og oppfølging av fosterhjem og som familieveiledere og kjenner til PRIDE og Solid. Enkelte har også egen erfaring som fosterforelder.

Ansatte i barnevernstjenestene er inkludert fordi kommunene har ansvar for godkjenning, oppfølging og veiledning av fosterhjemmene. De møter fosterfamiliene etter eller parallelt med opplæringen. Deres perspektiv kunne belyse sammenhengen mellom statlig opplæring og kommunal oppfølging.

Solid-deltakere («Deltakere»)

Totalt har vi intervjuet 20 personer som har deltatt på samlinger i Solid. Tolv av dem har gjennomført trinn 1, og åtte har gjennomført både trinn 1 og trinn 3. Noen av disse er fosterforeldre, men ikke alle. I rapporten omtaler vi derfor deltakere som har fått opplæring i Solid, for «deltakere» eller «informanter».

Solid-deltakere som har gjennomført trinn 1 er personer både med og uten egne barn. Det er også en blanding av enslige og personer i parforhold og personer med og uten minoritetsbakgrunn. Noen var allerede fosterforeldre da de tok trinn 1. Alle disse var familie- og nettverksfosterhjem.

Alle informantene som har gjennomført trinn 3 har egne barn i tillegg til barnet som har flyttet inn hos dem. Noen Solid-deltakere er enslige og andre i parforhold. Noen har minoritetsbakgrunn. Både ordinære fosterhjem og familie- og nettverksfosterhjem er representert i utvalget.

Rekruttering av Solid-deltakere

På grunn av hensyn til personvern kunne vi ikke kontakte Solid-deltakere direkte. I stedet fikk vi hjelp av personer i fosterhjemstjenestene regionalt, barneverntjenestene og Norsk fosterhjemsforening til å informere fosterfamilier og deltakere på fysiske Solid-samlinger om intervjuundersøkelsen. Disse aktørene fikk tilsendt et eget informasjonsskriv som de ble bedt om å distribuere. Alle vi kontaktet var positive til å bistå. Vi måtte likevel gjenta henvendelsen til de profesjonelle aktørene flere ganger fordi få personer meldte seg til intervju.

Det har vært krevende å rekruttere Solid-deltakere til intervju. Deltakere som ønsket å bli intervjuet, måtte selv ta kontakt med oss, og noen deltakere som i utgangspunktet hadde takket ja, fikk vi i etterkant ikke kontakt med, eller de formidlet at de likevel ikke hadde mulighet til å stille opp.

Vi hadde særlig utfordringer med å rekruttere Solid-deltakere som hadde fullført trinn 3. Dette skyldes at trinn 2 og trinn 3 var i en implementeringsfase da vårt prosjekt pågikk. Dette hadde som konsekvens at det ikke ble avholdt så mange trinn 3-samlinger i perioden. Regionene erfarte også at planlagte samlinger ble avlyst på grunn av få påmeldte. En annen utfordring var at noen prosessledere ikke ønsket å ha forskere til stede når de selv gjennomførte trinn 3 for første gang – noe som illustrerer at trinn 2 og 3 var under implementering.

Selvseleksjonsbias

Metodene vi har benyttet for å rekruttere informanter, kan ha gitt en seleksjonsbias. De som har valgt å stille opp, kan skille seg systematisk fra de som ikke har gjort det – for eksempel ved å ha sterkere meninger om Solid, enten i positiv eller negativ retning. Vi antar også at deltakere med svake norskferdigheter i mindre grad har latt seg intervjue, likeledes deltakere som har strevd med å forstå innholdet, og at fosterforeldre i særlig krevende hverdagssituasjoner kan ha nedprioritert å delta. Det betyr at stemmer fra de mest sårbare gruppene trolig er underrepresentert i materialet.

Av vårt intervjumateriale kan vi se at de fleste Solid-deltakere på trinn 3 har vært fosterhjem lenger enn et halvt år, og gjerne i flere år. Minoritetsspråklige deltakere som vi intervjuet, snakket godt norsk.

1.8.3 Observasjon

Forskere fra Proba har observert én digital samling, fire samlinger på trinn 1 og tre samlinger på trinn 3 fordelt på tre regioner.

På trinn 1 var vi til stede ved en digital samling, to ganger ved andre gruppesamling og en gang ved en tredje gruppesamling.

På trinn 3 var vi til stede ved samling 1 og 2. Det lyktes oss ikke å delta på den tredje samlingen, familiesamlingen på trinn 3. Av forskningsetiske hensyn vurderte vi det som nødvendig med samtykke fra barnevernstjenesten og fra foresatte til barna som skulle delta, for at vi kunne være til stede. Slike samtykker var det ikke mulig for oss å få fra prosesslederne i tide. Andre familiesamlinger vi planla å delta på, ble avlyst eller utsatt.

På observasjonene var én forsker til stede gjennom hele opplæringen. Vi lyttet til og så på diskusjoner, øvelser og undervisning. Vi deltok ikke i aktivitetene, men deltok som passive observatører.

Vi har hatt full tilgang til læringsplattformen som prosessledere og kunne derfor forberede oss på hvordan opplegget for samlingene vi observerte, var planlagt. Gjennom observasjonene fikk vi undersøke hvordan prosessledere i praksis gjennomfører opplæringen og hvordan den kan oppleves for deltakerne.

Observasjonene bidro til vår forståelse av opplæringen og dermed av vår mulighet til å vurdere opplæringen. Observasjonene gjorde oss i stand til å fange opp samhandling mellom prosessledere og mellom deltakere og prosessledere. Metoden ga oss også mulighet til å erfare hvordan samhandling, spørsmål og følelser som oppstår underveis ble håndtert av prosessledere og deltakerne på samlingene. Dette er forhold som ikke nødvendigvis kan komme godt frem gjennom de andre datainnsamlingsmetodene. Observasjon av det første Teams-møtet ga innsikt i hvordan et slikt førstemøte fungerte teknisk og hvordan deltakerne ble introdusert til Solid og øvelser. Observasjonene ga oss også innsikt i hva deltakerne var opptatt av, hvordan de responderte på ulike temaer og øvelser, og hvordan gruppedynamikken fungerte. Inntrykkene fra observasjonene har vi tatt med inn i vår analyse av Solid og i vår vurdering av Solids egnethet som opplæringsprogram for fosterforeldre. Observasjonsmaterialet bidro til å underbygge og nyansere informantenes erfaringer.

På de fysiske samlingene som vi deltok på, rekrutterte vi selv enkelte fosterforeldre og én representant for en barnevernstjeneste, til intervju. Disse intervjuene ble avholdt på Teams senere.

1.8.4 Spørreundersøkelse til deltakere i Solid

For å sikre et bredt kunnskapsgrunnlag ønsket vi å samle inn kvantitative data fra personer som har deltatt på Solid-opplæring og fullført trinn 1, 2 eller 3. Av personvernhensyn kunne vi ikke selv sende ut spørreundersøkelsen til deltakerne.

I stedet sendte vi lenke og QR-kode til spørreundersøkelsen i e-post til lederne for fosterhjemstjenestene og prosessledere som hadde deltatt på intervju. I e-posten ba vi mottakerne enten videresende informasjon om undersøkelsen til personer de hadde hatt på opplæring eller informere om undersøkelsen på neste fysiske samling. Vi minnet mottakerne om undersøkelsen to ganger (purring). I tillegg sendte vi e-post til enhetsledere for Bufetatene der vi ba om bistand til å distribuere informasjon om undersøkelsen til deltakere som har tatt Solid.

Vi vet ikke hvor mange personer som mottok spørreundersøkelsen da vi ikke selv har distribuert den til deltakere. 67 av respondentene som besvarte hele eller deler av undersøkelsen hadde tatt trinn 1, og 40 hadde tatt trinn 3. Av 67 som hadde tatt trinn 1 fullførte 38 respondenter undersøkelsen (57 prosent). Av 40 som hadde tatt trinn 3 fullførte 21 respondenter undersøkelsen (53 prosent).

33 respondenter, av 40, som hadde tatt trinn 3, oppga at de også hadde tatt trinn 2. Det tilsvarer 83 prosent. I tillegg svarte én respondent som hadde fullført trinn 1, også på spørsmålene om trinn 2.

For å unngå at spørreundersøkelsen ble for lang, fikk respondenter som oppga at de hadde tatt trinn 3, kun spørsmål om trinn 2 og 3 og ikke spørsmålene som gjaldt trinn 1 (spørsmål 3-30).

Vi har ikke fått inn så mange svar på spørreundersøkelsen som vi håpet. Det kan ha flere årsaker, ikke minst at deltakerne i Solid ikke har kapasitet til å prioritere dette. Det kan også ha påvirket deltakelsen i vår undersøkelse at Bufdirs egen spørreundersøkelse til deltakere ligger i læringsplattformen, noe vi først ble klar over etter noe tid. At det pågår to parallelle spørreundersøkelser om Solid, kan ha ført til at noen av dem som har mottatt forespørselen, har trodd at de allerede har besvart undersøkelsen, eller ikke har prioritert å svare dersom de allerede har besvart Bufdirs egen undersøkelse.

Bruk av data fra spørreundersøkelsen

Antallet personer som har fylt ut spørreundersøkelsen er lavt, og det er i tillegg umulig å vite om svarene deres er representative.

I tillegg er det også her risiko for selvseleksjonsbias. Personer som har valgt å besvare spørreundersøkelsen, kan skille seg systematisk fra de som ikke har gjort det. Resultatene fra spørreundersøkelsen er derfor ikke generaliserbare, og vi er forsiktige med å tolke dem for kategorisk.

Bruk av «åpne svar» fra spørreundersøkelsen

I spørreundersøkelsen fikk respondentene flere muligheter til å skrive med egne ord hvordan de oppfatter kvaliteten på opplæringen og nytten av Solid. Mange benyttet sjansen til å skrive inn slike «åpne svar». Dette datamaterialet fra spørreundersøkelsen gir verdifulle innspill fra personer som har deltatt i Solid-opplæring og vært respondenter i spørreundersøkelsen. I gjennomgangen av datamaterialet i kapittel 3 og 4 i rapporten behandler vi disse åpne svarene som kvalitative data på linje med data fra intervjuene med Solid-deltakere. Vi opplyser om informasjonen kommer fra åpne svar fra respondenter i spørreundersøkelsen eller fra intervju med en deltaker.

1.8.5 Gjennomgang av åpne svar i Bufdirs egen spørreundersøkelse i læringsplattformen

Bufdir har en egen spørreundersøkelse på læringsplattformen, som deltakere oppfordres til å besvare. Denne er upublisert, men vi har fått tilsendt åpne svar fra deltakere i 2024 og 2025 (til og med november). I alt 971 personer besvarte Bufdirs undersøkelse i denne perioden.

Vi har gjennomgått svarene i Bufdirs spørreundersøkelse og har ved bruk av KI i en lukket modell systematisert åpne svar fra 971 respondenter om deres erfaringer med innhold i Trinn 1 og læringsform. Vi instruerte KI-modellen til å oppsummere de åpne svarene uten å legge til egne tolkninger.

1.8.6 Analyse

For å se de ulike datakildene i sammenheng gjennomførte vi flere analysemøter i prosjektteamet, både underveis i datainnsamlingen og etter at den var avsluttet. I møtene drøftet vi funn fra de ulike kildene opp mot hverandre og vurderte i hvilken grad de pekte i samme retning eller ga ulike bilder av de samme forholdene.

Sammenstillingen av data fra flere kilder har gjort det mulig å belyse problemstillingene fra ulike vinkler. Der flere kilder trakk i samme retning, har vi vektlagt funnene tyngre. Der de gav ulike eller motstridende bilder, har vi forsøkt å forstå hva forskjellene kan skyldes, og vi omtaler dette der det er relevant i rapporten.

Som en del av kvalitetssikringen av analysen presenterte vi foreløpige funn for referansegruppen. Referansegruppens tilbakemeldinger bidro til å kontrollere at funnene og vurderingene fremsto som gjenkjennelige og rimelige for aktører med direkte kjennskap til feltet.

For å sikre prosjektets forankring og at anbefalingene får praktisk nytteverdi for aktørene, etablerte vi en referansegruppe for prosjektet bestående av representanter for Landsforeningen for barnevernsbarn, Fosterhjemsforeningen, en barnevernstjeneste og prosessledere, totalt seks personer.

Vi har hatt to møter/samtaler med medlemmer av referansegruppen. Til det første møtet var det ikke mulig å finne et felles møtetidspunkt. Vi gjennomførte i stedet individuelle samtaler med deltakerne. Temaene var å presentere prosjektet og innhente perspektiver de mente det var viktig å være bevisste på. Vi sendte i tillegg ut utkast til spørreundersøkelsen og ba om tilbakemelding på den.

Det andre referansegruppemøtet ble avholdt med fire referansegruppemedlemmer. Temaet for møtet var fremlegging av funn og drøfting av noen foreløpige vurderinger.

1.9 Leserveiledning

I kapittel 2 presenterer vi Solid mer detaljert, slik opplæringsprogrammet fremstår gjennom observasjoner og intervjuer vi har foretatt med aktørene og vår egen gjennomgang av opplæringsmateriell og grunnlagsdokumenter.

I kapitlene 3 og 4 ser vi nærmere på aktørenes erfaringer med både innhold, pedagogisk innretning og organisering. I disse kapitlene besvares spørsmålene knyttet til problemstillingens tema 1, om hva som er de ulike aktørenes erfaringer med og vurderinger av Solid på de nevnte dimensjonene.

I kapittel 5 vurderer vi sammenhengen mellom Solid og det faglige grunnlaget og Solids egnethet som opplæringsprogram for fosterhjem.

2 Beskrivelse av Solid

I dette kapitlet beskriver vi det faglige grunnlaget Solid springer ut av og de ulike temaene i opplæringsprogrammet i de fysiske samlingene, i e-læringen og i egnethetsvurderingen.

2.1 Solids faglige grunnlag

Solids faglige grunnlag er beskrevet i Grunnlagsdokument Solid: Kunnskap til å forstå, ferdigheter til å handle (Bufdir 2024 c). Grunnlagsdokumentet knytter Solid til både norsk og internasjonal forskning og erfaring, oppvekstreformen, fosterhjemsstrategien og endringer i Lov om barneverntjenester fra 2023 og tilhørende forskrift, samt de nasjonale faglig anbefalingene for opplæring av fosterforeldre.

Grunnlagsdokumentet inneholder en beskrivelse av Solid som nasjonal standardisert grunnopplæring og beskriver bakgrunnen for utformingen av opplæringen.

Solid bygger på en forståelse av at læring foregår gjennom flere prosesser, både tankemessig, følelsesmessig og sosialt (Stålsett 2009). For å lykkes med læring for voksne, viser forskning at opplæringen bør trekke på ulike undervisningsformer eller -sjangre. Derfor er Solid utviklet som opplæringsprogram med både e-læring og gruppesamlinger. I gruppesamlingene er undervisningsformene variert (Bufdir 2024c).

Solid bygger også på et kompetansebegrep som tar utgangspunkt i at kompetanse er mer enn kunnskap. Kompetanse er et resultat av prosess der de som skal lære, får utviklet sine menneskelige ferdigheter og sin kunnskap – og i tillegg blir utfordret på sine verdimessige ståsteder (Bufdir 2024c).

Videre skal deltakerne i Solid bevisstgjøres på det James Nottingham kaller «læringsgropa» i sin læringsteori (Nottingham 2013). Læringsgropa oppfordrer den som lærer, til å nærme seg utfordringer positivt, forbedre sine problemløsningsstrategier og ha fokus på fremgang. Læringsgropa er et verktøy for å anerkjenne hvor man er i læringsprosessen og hva man skal gjøre for å komme videre. Læringsgropa fremstiller kompetanse som det å ha strategier til å erkjenne at det er en del av læringsprosessen å få et "funksjonsfall" når man er nybegynner og skal tilegne seg ny læring, og til å komme seg opp på andre siden (Bufdir 2024c).

Hoveddelen av grunnlagsdokumentet beskriver prosesslederens rolle og betydning i Solid. Det understrekes at prosesslederen både skal være fasilitator for læring i samlingene – og utreder i vurderingsprosessene. I dokumentet beskriver utviklerne hva prosesslederne må være oppmerksomme på, i begge disse rollene. En viktig forventing til prosesslederne er å drive egenutvikling og å be om veiledning for å utvikle seg som prosessledere (Bufdir 2024c).

Det vektlegges at vurderingsprosessen skal gjennomføres parallelt med grunnopplæringen, og at både opplæring og egnethetsvurdering skal gjennomføres i såkalte «makkerpar», altså med to prosessledere. Videre skal prosessledere «walk the talk» og sette godt eksempel for gruppen ved å jobbe med egenutvikling av sin rolle som prosessleder og som samarbeidspart i makkerparet (Bufdir 2024c).

Grunnlagsdokumentet fremhever også at Solid er et standardisert verktøy for å sikre like og enhetlige opplærings- og vurderingsprosesser til blivende fosterhjem over hele landet. Samtidig skal prosesslederne gjøre selvstendige sosialfaglige vurderinger og bruke seg selv, egen kunnskap og erfaringer i opplæringen. Dette krever faglig skjønn (Bufdir 2024c).

Figur 1 under viser hvordan Solid er inndelt i faglig innretning, innhold og organisering, for å gi fosterforeldre kunnskaper, ferdigheter og holdninger.

Figur 1 Solids faglige og pedagogiske oppbygning

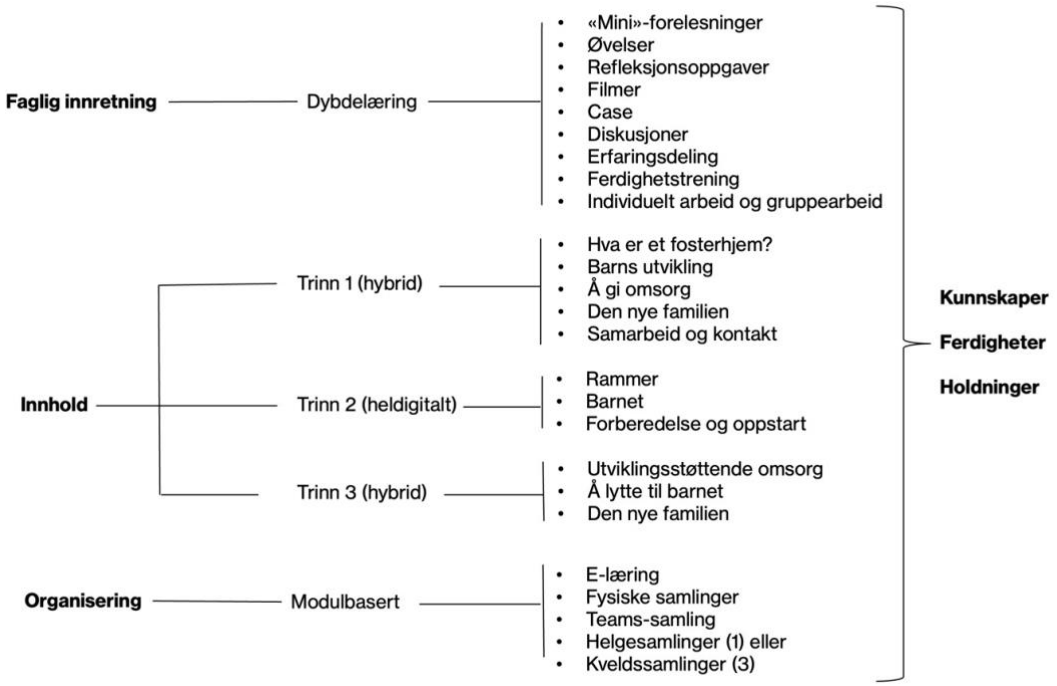

← VURDERING AV EGNETHET – VURDERINGSPROSESSEN →

2.2 Opplæring i ulike trinn

Solid legger til grunn at læring er en kontinuerlig prosess. Gjennom en tredelt opplæring skal Solid legge til rette for at fosterforeldre kan få opplæring og støtte i alle de sentrale fasene de gjennomgår som fosterhjem (Bufdir 2023a).

Fosterforeldre som oppfyller grunnleggende krav til å bli fosterforeldre og har gjennomgått førvurderingen (vurderingsmøte 1), kan få tilgang til Solids læringsplattform.

Trinnene i Solid er lagt til ulike faser av fosterhjemsoppdraget. Trinn 1 er obligatorisk og skal gjennomføres parallelt med vurderingsprosessen for nye fosterhjem. For fosterhjem i familie og nettverk der barnet allerede har flyttet inn, skal opplæringen gjennomføres så raskt som mulig. Trinn 2 er rettet mot perioden der fosterforeldrene venter på et barn, og den tidlige fasen etter innflytting. Trinn 3 skal tas senere i forløpet, når fosterfamilien har fått noe erfaring med oppdraget, vanligvis om lag et halvt år eller mer etter at barnet har flyttet inn. I tillegg til modulene knyttet til de tre trinnene, finner man også et ressursbibliotek på e-læringsplattformen, med en rekke tilleggstemaer og lenker til eksterne ressurser.

2.2.1 Trinn 1

Trinn 1 består av en rekke e-læringsmoduler og til sammen fire samlinger: én på Teams og tre fysiske samlinger. Trinn 1 består av fem tematiske opplæringsmoduler og en vurderingsprosess med fire vurderingsmøter. Trinn 1 skal gi deltakerne kunnskap om og forståelse for fosterhjemsoppdraget (Bufdir 2024c).

Moduler i trinn 1

Den første modulen «Hva er et fosterhjem?» gir en oversikt over hvordan barnevernstjenesten er organisert, deres ansvar og oppgaver og prinsipper som styrer

arbeidet i barnevernstjenesten. Her inngår også hva som er fosterhjemsomsorgens oppgaver og barnets, foreldrenes og fosterhjemmenes rettigheter. Under dette temaet behandles også temaene Trygghet, kjærlighet og forståelse, Medvirkning, Kulturelle rettigheter.

Modul to, «Barns utvikling», tar for seg barnets identitet, kjønns- og seksualitetsmangfold, tilknytning som forutsetning for utvikling og hvordan omsorgssvikt og traumer kan gi barnet og fosterforeldrene ekstra utfordringer. Her inngår også en modul om tap og sorg.

I modul tre, «Å gi omsorg», skal deltakerne finne ut hvilken foreldrestil de har og hvordan de kan hjelpe barnet med å regulere sine følelser. Her behandles temaene tilstedeværelse og positivt engasjement, regulering og støtte, daglige rutiner og inkludering og tilhørighet.

Den fjerde modulen, «Den nye familien», handler om hvordan den nye familien blir når det flytter inn et barn. Deltakerne skal lære om hva som vil bli annerledes, både for foreldrene og eventuelle barn som er del av familien fra før. Her er også en egen modul for barna i familien. En egen modul tar for seg fosterforeldrenes egenutvikling, hvor deltakerne skal bli bedre kjent med seg selv, bli bevisst hvordan de kan ta vare på seg selv og hvor de kan få støtte og hjelp.

Den siste modulen, «Samarbeid og kontakt», handler om fosterhjemmets samarbeid og kontakt med barnevernstjenesten og andre instanser og hvordan samarbeidet foregår i praksis. Her inngår også informasjon om samvær og kontakt med barnets familie.

Innholdet i de fem modulene er tilgjengelig som e-læring. Fire av modulene gjennomgås også på gruppesamlingene på trinn 1.

Modulene har refleksjonsoppgaver og lenker til lovtekster eller andre kilder der det er relevant.

Gjennomføring av trinn 1

Opplæringen knyttes til et rollegalleri med barn som av ulike grunner må bo i fosterhjem, familie, nære nettverk og fosterforeldre, som presenteres gjennom løpende scenarier og eksempler.

Det er en fast struktur på opplæringen. Gruppesamlingene struktureres av en kjøreplan som angir tidsbruk, tema og arbeidsformene formidling, øvelser, film, dialog, gruppeoppgaver og refleksjonsoppgaver for hver samling. Hver gruppesamling har en PowerPoint-presentasjon og hver øvelse er beskrevet i et eget dokument med angitt tidsbruk, forberedelser, øvelsens hensikt, samt instruksjoner for gjennomføring av øvelsene og hvordan de bør oppsummeres og avsluttes.

Øvelsene bygger på temaene og teorien som tas opp i e-læringen og i samlingene. Øvelsene har til hensikt å gi deltakerne mulighet til å kjenne på følelser som vil oppstå både i dem og i barnet som bor hos dem, og reflektere over egen tenkning og egne reaksjoner. Øvelsene skal bidra til (kroppslig) erkjennelse av at atferd ofte er uttrykk for behov, følelser og tidligere erfaringer. Øvelsene er bygget på aktiv deltakelse der deltakerne inngår i små grupper eller i plenum og deler erfaringer, diskuterer eller spiller rollespill. Prosesslederne skal avslutte øvelsene med refleksjonsspørsmål og oppsummere viktig læring.

Trinn 1 for fosterforeldre fra familie og nære nettverk

Fosterfamilier som er rekruttert via familie og nettverk, skal få opplæring i Solid, men normalt ikke gjennomgå vurderingsprosessen, da barnevernstjenestene ofte har godkjent familien før opplæringen. Opplæring for fosterfamilier i familie og nære nettverk kan gjennomføres på flere måter, og det finnes to maler for gjennomføring: én

for kun ordinære familier og én for kun familie og nære nettverk. I blandede grupper gjør prosessleder tilpasninger i tråd med gruppens og deltakernes behov (Bufdir 2025f). Deltakere fra familie eller nære nettverk kan vurderes å følge gruppen og opplæringsmaterialet som er tiltenkt de ordinære fosterfamiliene. Det er ikke alltid relevant for *nettverksfosterhjem* å følge opplæringen som deltagere fra fosterhjem i egen familie følger (Bufdir 2025f).

Fosterforeldre fra familie og nære nettverk trenger å lære det samme som andre fosterforeldre. Samtidig har de noen særskilte utfordringer og behov for en spesifikk kompetanse og bevissthet (Bufdir 2025f). Det er derfor gjort tilpasninger i e-læringsmoduler og gruppesamlinger til fosterforeldre fra familie og nære nettverk. Innholdet for familie- og nære nettverksfosterhjem tar i større grad utgangspunkt i at familien kjenner barnet fra før og at fosterhjemsoppdraget allerede er i gang, enn opplegget for ordinære fosterhjem. Det er videre utviklet egne oppgaver og refleksjonsspørsmål knyttet til temaer som skiller seg særlig ut for familie og nære nettverk, slik som «Tap og sorg», «Endringer i familien» og «Samarbeid og kontakt». Refleksjonene handler for eksempel om på hvilken måte samarbeid med barnets foreldre kan bli annerledes når man har en relasjon til barnet og familien fra før. Videre, hva mener familien og nettverket om at de blir fosterforeldre og hvordan vil deres innstilling påvirke dem som fosterforelder.

Det er utformet spesifikke gruppesamlinger for fosterfamilier fra familie og nære nettverk, og prosesslederopplæringen anbefaler at familie- og nære nettverkfosterfamilier samles i egne opplæringsgrupper (alternativ 1) eller at de gjennomfører opplæringen sammen med de ordinære familiene, men med tilpasninger (alternativ 2). Et tredje alternativ er at de får individuell opplæring med prosessleder/utreder (Bufdir 2025f).

2.2.2 Vurderingsprosessen

I opplegget til Solid ligger en implisitt forståelse av at gode fosterforeldre ikke nødvendigvis «leveres ferdig» når de melder sin interesse for et fosterhjemsoppdrag, men at det er nødvendig med opplæring før man kan vurdere om søkere er egnet. Derfor foregår vurderingsprosessen av fosterfamilier som skal egnethetsvurderes, parallelt med deltakelse på opplæring i trinn 1.

Målet med vurderingsprosessen er å sikre at Bufetat anbefaler solide fosterhjem som forstår oppdraget de tar på seg, og som er godt rustet til å gi utviklingsstøttende omsorg over tid (Bufdir 2023a).

Prosesslederne i Bufetat innhenter et egenpresentasjonsskjema og informasjon om søkerne fra barnevernstjenesten. Deretter gjennomføres det første vurderingsmøtet som et hjemmebesøk. Dette møtet er en førvurdering (screening) basert på grunnkravene i lov og forskrift (Bufdir 2022b og Bufdir 2023a). I møtet gjennomgår utrederne forhold som tid og overskudd, samarbeidskompetanse, holdning til barnevernet, god vandel, helse, familie og livssituasjon, og økonomi, bolig og sosialt nettverk. Videre gjennomgår de lovkrav og grunnleggende forutsetninger med foreldrene og innhenter informasjon og referanser. Dersom utrederne vurderer at søkerne skal inviteres med videre, innhenter de helseattest fra fastlege, utvidet politiattest og skattemelding (Bufdir 2025b).

Før det andre vurderingsmøtet skal deltakerne forberede seg ved å gjøre e-læringsmodulen om tap og sorg og levere et hjemmearbeid. Hjemmearbeidet består av skriveoppgaver der deltakeren skal skrive om sin livshistorie, barndom og forhold til egne foreldre. De skal også fylle ut et tapskart som beskriver hvilke tap deltakeren selv har opplevd i livet, hvordan det påvirket og hvilken hjelp deltakeren fikk. Hjemmearbeidet leveres digitalt i læringsplattformen.

Vurderingsmøte 2 handler om å kartlegge fosterforeldrenes mentaliseringsressurser, sårbarheter og evne til å etablere og fastholde tilknytning til et barn.

«Mentalisering» er et psykologisk fagbegrep som handler om evnen til å forestille seg mentale (psykiske) fenomener, eksempelvis tanker og følelser. Mentalisering kan defineres som en grunnleggende evne til å forstå hvilken mental tilstand (tanker, følelser, ønsker, løgner, behov og så videre) som ligger bak andres og egne (intensjonale) handlinger (Karterud 2022).

Møtet består av tre deler, et individuelt mentaliseringsintervju med hver av de voksne, en dilemmafilm med tilhørende refleksjonsspørsmål felles for par, og samtale om tap i livshistorien.

Mentaliseringsintervjuet undersøker tilknytningserfaringer, relasjon til partner og egne barn og andre typer omsorgsrelasjoner. Eksempler på spørsmål er hvordan de som skal egnethetsvurderes, håndterer sinne, hvordan de tror barn og partner opplevde ulike situasjoner og hva de følte i konkrete situasjoner i barndommen. Både hva og hvordan deltakeren svarer skal i etterkant analyseres for å identifisere mentaliseringsressurser og -sårbarheter (Bufdir 2025c).

Mentaliseringsressurser handler om evnen til å kunne se seg selv utenfra og barnet innenfra. Mentaliseringssårbarheter er vanskeligheter med å innta en mentaliserende innstilling i møte med et barn. Slike sårbarheter kan stå i veien for et utviklingsfremmende samspill med barnet.

Før *vurderingsmøte 3* skal deltakerne igjen levere skriftlig hjemmearbeid. De skal beskrive sin familie, en vanlig dag i familien, rutiner og tradisjoner, rollefordeling, grensesetting med mer. Dokumentet med spørsmål finnes i tre varianter: for enslige uten barn, for familier med barn og for par uten hjemmeboende barn (Bufdir 2023c).

Vurderingsmøte 3 foregår hjemme hos familien. Tema for møtet er familiedynamikk, foreldrestil og håndtering av foreldrestress. Observasjon av familiedynamikk inngår i møtet. Vurderingsmøte 3 skal sikre at hjemmeboende barn er hørt i vurderingsprosessen.

Før *det fjerde vurderingsmøtet* skal deltakerne levere hjemmearbeid bestående av tre skriftlige oppgaver. I «familiens egenvurdering» skal deltakerne ta stilling til hvilke typer omsorgsoppdrag, utfordringer og uttrykksformer de selv mener de vil kunne håndtere. Eksempler er psykiske diagnoser, selvskading, skolevegring og utagering. De skal også angi hvem de mener vil passe hos dem når det gjelder barnets alder, søsken samt hvordan de ser for seg å ivareta kulturelle rettigheter. I et nettverkskart skal deltakerne fylle inn sine familiemedlemmer, kjente, venner, naboer og så videre i en grafisk fremstilling av familiens relasjoner. Til slutt skal deltakerne besvare spørsmål knyttet til samarbeid, kontakt og det å være en offentlig familie.

Møtet skal sluttføre kartleggingen og avklare hvor familien er i sin egen vurdering av om de ønsker å bli fosterhjem. I samtale med deltakerne går prosesslederne gjennom temaene samarbeid og kontakt, sosial støtte, omsorg til barn med særskilte behov og egenutvikling.

Hele trinn 1 inngår i vurderingsprosessen, der søkere bevisstgjøres på egne personlige egenskaper, trener opp nødvendige ferdigheter, får kunnskap om barns utvikling og om utfordringer knyttet til det å være fosterhjem.

Egnethetsvurderingen avsluttes med at prosesslederne gjør en grundig sosialfaglig vurdering av opplysningene som har kommet frem i hele vurderingsprosessen. Familiens egenvurdering av sin samlede omsorgskompetanse skal sammenstilles med hvorvidt familien samlet oppfyller kompetansekravene til et fosterhjemsoppdrag. Vurderingen er basert på samtaler, observasjoner av familiedynamikk, dialog med familiens egne barn og referanseinnhenting. Til sammen blir det mulig å gjøre en

helhetlig vurdering av familiens egnethet som fosterhjem i tråd med grunnkravene (Bufdir 2023a). Prosesslederne avgjør om familien skal anbefales som fosterhjem. Vurderingen dokumenteres i rapportform, slik at kommuner og bydeler kan bruke rapporten som grunnlag for matching og godkjenning av fosterhjem til konkrete barn (Bufdir 2023a).

2.2.3 Trinn 2

Trinn 2 er heldigitalt og skal hjelpe personer som er anbefalt som fosterhjem til å ta imot et konkret barn, legge til rette for god forventningsavklaring med barnevernstjenesten, og sørge for en god oppstart når barnet flytter inn. Det handler blant annet om å gjøre hjemmet klart til et nytt barn, å forberede familie og nettverk og å skape trygghet og forutsigbarhet for barnet. Trinn 2 skal gi fosterforeldre kunnskap til å forstå barnet som flytter inn hos dem (Bufdir 2024c).

På trinn 2 skal deltakerne gjennomføre e-læring som er bygget opp på samme måte som i trinn 1. Temaene de skal lære om her handler om å ta imot et barn i krise, om barn som har opplevd vold og overgrep, og om å se mangfold og ulikhet som en ressurs. Trinn 2 innebærer også moduler om barn som må flytte på kort varsel, om å bli beredskapshjem, og om å være fosterhjem for barn med samisk tilhørighet.

Opplæringen er inndelt i tre hovedtemaer: Rammer, Barnet og Forberedelse og oppstart.

Trinn 2 for fosterforeldre fra familie og nære nettverk

Trinn 2 har også tilpasninger til fosterfamilier i familie og nære nettverk integrert i modulene. Ett eksempel er modulen om Forberedelse og oppstart. Her trekkes det inn et eksempel hvor en bestefar forteller om overgangen fra at huset var et sted barnet besøkte, til at det skulle være barnets nye hjem i hverdagen. Karakterene snakker for eksempel om hvordan rollene i familien har endret seg, at de måtte bli kjent med hverandre litt på nytt og hvordan det kan være å være den som forvalter informasjonen om barnet internt i familien (Bufdir 2024b).

2.2.4 Trinn 3

Trinn 3 skal gjennomføres *etter* at et barn har flyttet inn og har bodd i fosterfamilien en stund. Trinn 3 har fokus på oppøving av ferdigheter til å ivareta både barnet og fosterforeldrene som omsorgsutøvere. Opplæringen i trinn 3 skal legge til rette for at deltakerne får utnyttet kunnskapen og erfaringene de har tilegnet seg i oppdraget så langt, med formål om å videreutvikle forståelse og gi nye ferdigheter til å ivareta barnet. Trinn 3 skal altså gi fosterforeldre ferdigheter til å ivareta barnet (Bufdir 2024c).

Trinnet består av e-læringsmoduler, to gruppesamlinger og en familiesamling. Trinn 3 behandler tre temaer:

«Utviklingsstøttende omsorg» handler om å se barnets behov, å skape nye spor i hjernen og i livet til barnet, og om hvordan fosterforeldrene kan «være verktøyet» for utviklingsfremmende omsorg.

I «Å lytte til barnet» lærer deltakerne om å kommunisere med barn og å støtte barnets identitet og å samarbeide for barnet.

Modulen «Å være barn i familien» er rettet mot barna i familien, både barna som bodde i familien fra før og de som er flyttet inn. Den handler om det å være trygg og å ha det bra sammen.

Opplegget som følges i samlingene på trinn 3 er angitt i PowerPoint-presentasjoner for hver samling. Prosesslederne har også tilhørende beskrivelser av gjennomføring for hver av samlingenes øvelser.

Trinn 3 for fosterforeldre fra familie og nære nettverk

Det er utviklet en egen PowerPoint-presentasjon for fosterhjem i familie og nære nettverk på trinn 3. Det er ikke utviklet egne tilpassede samlinger for denne gruppen – alle tilpasninger er gjort for hele trinnet samlet i presentasjonen, og den opplæringsansvarlige kan bruke innholdet for deltakergrupper der det er relevant.

I opplæringsmaterialet for prosessledere fremgår det at fosterhjem fra familie og nære nettverk har spesielt behov for å møte andre i samme situasjon og snakke om egne erfaringer og derfor er refleksjonsoppgaver et hovedvirkemiddel i de fysiske samlingene (Bufdir. u.å. g). Eksempler på refleksjonsspørsmål for denne gruppen er «Du kjente barnet mer eller mindre før det flytte inn til deg. Hvordan har din kjennskap/forståelse av barnet forandret seg siden det flyttet inn?»

Familiesamling

Den siste samlingen er en familiesamling. Her er alle barna i familien invitert til å delta. I familiesamlingen får familiene familieoppgaver som handler om hvem de er som familie, tradisjoner og rutiner og om ulike følelser og om det å få hjelp fra andre og om å finne løsninger sammen.

2.3 Utvikling av Solid fremover

Bufdir har ambisjoner om å videreutvikle Solid i tråd med kunnskapsutviklingen og behovene i praksisfeltet. Det betyr at Solid vil bli utvidet med nye moduler etter hvert. Noen vil være rettet mot alle brukere, andre mot brukere med særskilte behov. Det skal også komme moduler som gjelder barn som får fostersøsken (Meld. St. 29 (2023-2024)).

I 2026 er ansvaret for nasjonal forvaltning, faglig utvikling og oppdatering av Solid overført fra spisskompetansemiljøet til avdeling for kommunalt barnevern i Bufdir. Samtidig har regionene fått større ansvar for opplæring og oppfølging.

3 Erfaringer med innholdet i Solid

I dette kapittelet tar vi for oss aktørenes erfaringer og vurderinger av innholdet i Solid, inkludert vurderingsprosessen. Vi beskriver hvilke erfaringer fosterhjemstjenestene, barneverntjenestene og deltakere har med Solid, og hvordan de vurderer programmet. Vi vurderer om det er vesentlige forskjeller mellom erfaringene til de ulike informantgruppene, og eventuelt hva som kan forklare disse forskjellene.

Vi presenterer erfaringer med Solid trinn 1, vurderingsprosessen, trinn 2 og trinn 3 under hver sine overskrifter. Vi redegjør for deltakerperspektivet først. Spørreskjemaene og intervjuene belyser til dels ulike temaer, og for noen temaer er det derfor mest naturlig å presentere svar i spørreundersøkelsen først. For andre temaer presenterer vi svar fra intervjuer med deltakere først. Vi supplerer med åpne svar fra Bufdirs egen spørreundersøkelse der det er relevant. Deretter presenterer vi erfaringene som representanter fra fosterhjemstjenestene har. Til slutt i kapitlet presenterer vi barneverntjenestens perspektiver på Solid, alle tre trinn sett under ett.

3.1 Erfaringer med trinn 1

3.1.1 Deltakernes erfaringer med innholdet i trinn 1

I de kvalitative intervjuene sier Solid-deltakerne at innholdet i trinn 1 var relevant, nyttig og lett å forstå. De mener at Solid har gitt dem god innsikt i fosterforeldrerollen og at opplæringen klargjør hva fosterhjemsoppdraget faktisk innebærer.

Flere Solid-deltakere trakk fram innholdet om tilknytning, barns utvikling, traumer, omsorg og tap og sorg som særlig relevant og meningsfullt. Noen av Solid-deltakerne som allerede var fosterforeldre, forteller at de har tatt i bruk forståelse fra trinn 1 i hverdagen, når det gjelder hvordan de møter barnet, bygger tillit og håndterer barnets reaksjoner.

Modulen «Barns utvikling» i trinn 1 har gjort inntrykk på flere Solid-deltakere:

> Den var tøff, da så jeg jenta i dette her, og forsto mer om traumene hennes. Hun har store tilknytningsvansker. Den (modulen) er både tøff og god, jeg forsto mer av reaksjonene hennes. Hun har en tøff ryggsekk. (..) Det sitter jeg igjen med, «du reagerer sånn og sånn» – ja, det lærte jeg på kurset. Jeg er en svamp, har mye kurs fra [arbeidsplass], men det blir annerledes nå. (…) Ja, for liksom, du ser reaksjoner på barnet og så «ja» - da har du en knagg å henge på – det er derfor de reagerer sånn. Det er godt med både veiledning og kurset i ryggen. (Solid-deltaker)

Flere deltakere som vi har intervjuet, trekker også frem innholdet om samarbeid og kontakt med barnevernstjenesten og andre instanser som opplysende og viktig for rolleforståelsen.

> Jeg synes at organiseringen og dette med rammeverket og det litt mer juridiske i trepartssamarbeidet var fint og informativt. Hvordan man jobber, hvilke systemer det er innunder, lovverk. Det med trepartsforeldreskap[2] synes jeg var det mest interessante der. (Solid-deltaker)

> Den rollen, det kjente jeg var godt for å sette mine grenser for henne [biologisk mor]. Nå var det barneverntjenesten jeg skulle forholde meg til og ikke henne. Du får tryggheten at det er barnevernstjenesten som er min arbeidsgiver og hun må gå gjennom dem for å få vite noe, det ga meg trygghet. (Solid-deltaker)

[2] Når et barn flytter i fosterhjem, deles ansvaret for barnet på tre, mellom foreldrene, barnevernstjenesten og fosterforeldrene, jf. Barnevernloven § 5-4 Ansvaret for barnet etter vedtak om omsorgsovertakelse.

Flere informanter oppgir også at trinn 1 bidro til å økt kompetanse og styrket evne til å vurdere seg selv, også som fosterforeldre. Solid-deltakerne mener opplæringen ga både bedre selvinnsikt og forståelse av andre mennesker:

> Det var vel en del rundt dette med identitet, det tenker jeg var veldig viktig. Mannen min jobber med noe helt annet enn meg og han hadde mye utbytte av de delene og av familieroller. Det satte i gang mye tanker hos ham. (Solid-deltaker)
>
> Man reflekterer jo mer over sine egne begrensinger og utfordringer og muligheter og fortrinn. (Solid-deltaker)
>
> Du får gått inn i deg selv, hvorfor du gjør ting og sier ting i forhold til barn, du blir mer bevisst, rett og slett. Det var ikke problematisk å forstå. Heller det at det rører i deg og du går i deg selv, du har barn fra før og tenker «hadde jeg visst det da, så hadde jeg kanskje gjort ting litt annerledes». (Solid-deltaker)

Flere informanter opplever samtidig at trinn 1 er svært omfattende. Noen mener det bør være slik, mens andre kunne tenke seg at innholdet ble komprimert. En del ønsker seg mindre repetisjon.

Resultatene fra spørreundersøkelsen viser at Solid-deltakerne i utvalget er fornøyd med opplæring i trinn 1, samlet sett. Av de 38 som har svart på dette spørsmålet, er 21 svært fornøyd og 15 ganske fornøyd med opplæringen. Bare to respondenter er enten svært misfornøyd eller ganske misfornøyd med opplæring i trinn 1.

24 av de 38 respondentene mener at Solid trinn 1 besvarte spørsmålene de hadde om å være fosterhjem i denne fasen. Bare ni mente at Solid bare besvarte spørsmålene i noen grad. Én respondent mente at trinn 1 ikke besvarte spørsmålene personen hadde om å være fosterhjem.

Ti personer valgte å skrive inn hva som var mest nyttig for dem i trinn 1, i et åpent spørsmål i spørreundersøkelsen. Det er stor variasjon i hva respondentene trekker frem, og mange ulike temaer blir nevnt. Men tre av dem nevner muligheten som trinn 1 ga til å snakke med andre personer som allerede var fosterhjem (2) eller som skulle bli fosterhjem (1).

De åpne svarene fra Bufdirs egen spørreundersøkelse som ligger i læringsplattformen til deltakere er langt flere og viser at deltakerne mener at Solid er nyttig, lærerikt og relevant. Opplæringen beskrives som nyttig fordi det gir kunnskap, refleksjon, erfaringsdeling og bedre forståelse av barnets situasjon, egne reaksjoner og samarbeidet rundt barnet. Flere sier også at opplæringen bidro til at de ble bedre kjent med seg selv, sin familie og egne reaksjonsmønstre.

Bufdirs undersøkelse viser videre at deltakerne gjennomgående opplevde refleksjonsoppgavene og egenrefleksjonen som nyttig. Flere beskriver at Solid satte i gang en prosess der de reflekterte over egen oppvekst, foreldrestil, triggere, styrker og svakheter. Noen skriver at de lærte mer om «refleks vs. refleksjon», egenregulering og hvordan de selv kan reagere i krevende situasjoner. Mange trekker frem toleransevinduet, den tredelte hjernen, følelsesregulering, traumebevisst omsorg, tap og sorg, tilknytning, omsorgssirkelen, samvær og samarbeid med biologisk familie og barnevern som nyttige. Flere skriver at temaene i Solid trinn 1 ga økt forståelse for hvorfor barn reagerer som de gjør, og for hvordan egne følelser og reaksjoner påvirker møtet med barnet. For deltakere i familie- og nettverk er spørsmål om rolleendring, samvær og samarbeid med biologisk familie spesielt relevante.

Forslag til forbedringsområder

Noen Solid-deltakere vi intervjuet fra trinn 1 opplever at Solid kunne lagt større vekt på fosterforeldrenes ressurser og styrker. Flere uttrykker bekymring for at fosterhjems-oppdraget kan framstå som for krevende, og at potensielle fosterforeldre kan bli skremt fra å gå videre i prosessen.

Enkelte deltakere etterlyser flere «solskinnshistorier» og ønsker at Solid fokuserer mer på de gode opplevelsene og mestringen fosterhjemsoppdraget gir. Enkelte deltakere som har tatt trinn 1 etter at de har blitt fosterforeldre, forteller at dersom de hadde fått trinn 1-opplæringen før barnet kom inn i hjemmet, ville de antakelig trukket seg fra prosessen. De opplevde at trinn 1 presenterte fosterhjemsoppdraget som for omfattende. Andre igjen ønsker en realistisk forberedelse til oppdraget, både når det gjelder utfordringer barna vil ha med seg og samarbeidet med barnevernstjenesten.

Flere deltakere vi intervjuet ønsker mer informasjon om beredskapshjem og spesialiserte fosterhjem. Enkelte etterlyser mer kunnskap om ungdomsårene spesifikt og håndtering av rusproblematikk. Mer innhold og kunnskap om hvordan fosterforeldrene kan ivareta egne barn blir også nevnt.

Flere deltakere vi intervjuet har helse- og sosialfaglig bakgrunn fra arbeid med barn, barnehage, skole, spesialpedagogikk, barnevern, barne- og ungdomspsykiatri og psykologi. For disse deltakerne oppleves innholdet i opplæringen som kjent og elementært. Noen beskriver at de ble skuffet over nivået og hadde ønsket seg mer spisset kunnskap. Flere forteller at de fikk mindre «input» enn forventet, at de lærte lite nytt og møtte mange selvfølgeligheter.

Samtidig uttrykker de forståelse for at oppæringen skal treffe en bred målgruppe. De trekker også fram som positivt å møte andre i samme situasjon og få innblikk i andres erfaringer. Noen forteller at selv om innholdet var kjent for dem, var stoffet interessant og nyttig for partneren deres som har mindre faglig relevant bakgrunn.

Deltakerne i spørreundersøkelsen fikk spørsmål om det er noe de savner av temaer i trinn 1. De åpne svarene fra sju respondenter på dette spørsmålet fremgår i vedlegg 6.1.2. Det eneste svaret som nevnes av to respondenter, er et ønske om å få møte fosterforeldre eller barn med fosterhjemserfaring.

De viktigste forbedringsønskene som kom frem i Bufdirs egen spørreundersøkelse, var at deltakerne ønsker seg mer tid til dialog, flere konkrete og realistiske eksempler, mindre repetisjon og bedre tilpasning til ulike fosterhjemsroller.

Flere etterlyser mer konkrete eksempler, caser og realistiske situasjoner fra fosterhjemshverdagen. De ønsker mer om utfordrende atferd og utagering, traumer, ungdom, psykiske vansker, overganger etter innflytting, samvær, samarbeid med barnevernet og hva man gjør når samarbeidet eller systemet ikke fungerer godt.

Bufdirs spørreundersøkelse viser også at noen deltakere opplever at opplæringen ikke alltid traff deres situasjon fullt ut. Dette gjelder blant annet deltakere som allerede hadde var fosterhjem, herunder familie- eller nettverksfosterhjem og fosterfamilier med tenåringer, deltakere som hadde relevant arbeidserfaring eller som var interessert i å bli beredskapshjem. Flere ønsker mer tilpasning etter alder på barnet, type plassering og deltakernes erfaring.

Fra åpne svar i Bufdirs spørreundersøkelse fremgår det at enkelte respondenter, særlig de med fagbakgrunn fra barnevern, pedagogikk eller psykologi, eller med erfaring som fosterforeldre fra tidligere, opplever at deler av innholdet i Solid er kjent stoff. Disse påpeker at repetisjon kan ha verdi, men at opplæringen tidvis er for elementær.

Noen respondenter i Bufdirs undersøkelse ønsker mindre overlapp mellom e-læring og samlinger. Noen ønsker mer praktisk informasjon om rettigheter, økonomi, frikjøp, veiledning, støtteordninger og hva fosterhjem kan forvente av barnevernstjenesten.

Deltakernes erfaringer med e-læringsmodulene på trinn 1

I de kvalitative intervjuene uttrykker Solid-deltakerne at de stort sett var fornøyd med innholdet i e-læringsmodulene på trinn 1. Samtidig er det tydelig at for deltakerne er det utfordrende, i etterkant, å skille mellom innholdet i ulike e-læringsmoduler – og å skille

hva de har sett på læringsplattformen, fra det de har snakket om på samlinger eller på vurderingsmøter, slik denne intervjupersonen formidler:

> Opplæringen er så god blanding av e-læring og hjemmebesøk og samlinger. (...) Vet ikke om jeg kan skille på dette. Jeg synes det har vært nyttig gjennom hele. (Solid-deltaker)

For å belyse hvordan deltakerne vurderer innholdet i e-læringsmodulene i trinn 1, er derfor spørreundersøkelsen en bedre kilde.

Er e-læringsmodulene lette eller vanskelige å forstå?

For alle fem moduler i trinn 1 svarte de fleste respondenter i spørreundersøkelsen at innholdet er lett å forstå, se Tabell 3-1. «Hva er et fosterhjem?» ser ut til å være vanskeligst å forstå, men siden antallet respondenter er så lavt, vil vi ikke legge vekt på dette.

Tabell 3-1 Hvor lett eller vanskelig var det for deg å forstå innholdet i e-læringsmodulen?

Moduler	Vanskelig	Lett	Vet ikke	N
Hva er et fosterhjem?	4	39	0	43
Barns utvikling	1	42	0	43
Å gi omsorg	3	39	1	43
Den nye familien	2	40	1	43
Samarbeid og kontakt	3	40	0	43

Verdien «vanskelig» viser antall svar på «svært vanskelig» og «ganske vanskelig». Verdien «lett» viser antall svar på «svært lett og ganske lett». Verdien «vet ikke» viser svarene på «har ikke gjennomgått e-læringsmodulen».

I Bufdirs undersøkelse (2024–2025) skriver noen av respondentene i sine åpne svar at enkelte deler av e-læringen var tunge, lange eller omfattende.

Er e-læringsmodulene nyttige som forberedelse til å bli fosterhjem?

Vi spurte også hvor nyttige respondentene mente at e-læringsmodulene på trinn 1 var som forberedelse til å bli fosterhjem. Det er altså stor enighet om at modulene er nyttige. Bare mellom fire og seks respondenter svarer at enkeltmoduler ikke er nyttige, se

Tabell 3-2.

Tabell 3-2 Hvor nyttige var e-læringsmodulene for deg som forberedelse til å bli fosterhjem?

Moduler	Ikke nyttig	Nyttig	Vet ikke	N
Hva er et fosterhjem?	4	37	1	42
Barns utvikling	5	36	1	42
Å gi omsorg	4	37	0	41
Den nye familien	4	37	0	41
Samarbeid og kontakt	6	36	0	42

Verdien «ikke nyttig» viser antall svar på «svært lite nyttig» og «ganske lite nyttig». Verdien «nyttig» viser antall svar på «svært nyttig og ganske nyttig».

Har du sett på opplæringsmoduler fra trinn 1 på nytt?

20 respondenter i spørreundersøkelsen har tatt trinn 3 og svart på spørsmålet om de har sett på moduler fra trinn 1 eller trinn 2 på nytt. Ni respondenter svarer at de har sett på trinn 1-moduler på nytt, og like mange svarer at de har sett på trinn 2-moduler på nytt.

25 respondenter i spørreundersøkelsen som bare har tatt trinn 1, men allerede er fosterhjem, har også svart på spørsmålet om de har sett på moduler fra trinn 1 på nytt. Åtte svarte ja på det spørsmålet. Det er med andre ord et mindretall av fosterforeldrene som har besvart spørreundersøkelsen som ser på moduler fra trinn 1 på nytt etter at de har fått omsorg for et barn. Dette er sannsynligvis et uttrykk for at fosterforeldrene har det for travelt til å bruke tid på plattformen etter at barnet har kommet. Det kan også henge sammen med at plattformen er lite tilgjengelig på mobil – eller også at det er andre temaer de er mer opptatt av i denne fasen.

3.1.2 Fosterhjemstjenestens erfaringer med innholdet i trinn 1

Mange prosessledere uttrykker stolthet over innholdet i Solid. De beskriver innholdet som faglig sterkt, oppdatert og relevant, med gode og varierte læringsformer. Innholdet har tydelig forankring i ny kunnskap om blant annet barns utvikling, hjernen, traumer, tilknytning og samspill.

Flere opplever Solid som en klar forbedring sammenlignet med PRIDE, og omtaler opplegget som mer moderne blant annet ved at det inkluderer oppdaterte perspektiver på seksuelt mangfold, kjønnsidentitet, kultur og rettigheter.

Prosesslederne er enige om at innholdet i trinn 1 er bredt og dekkende for den første delen av opplæringen. Mange framhever den første fysiske samlingen som særlig god, selv om den også er omfattende. Prosessledere viser til svært positive tilbakemeldinger fra deltakerne. Trinn 1 er ikke kun kunnskapsformidling, men fungerer som en bevisstgjøringsprosess for enkeltpersoner eller par, om egen barndom, foreldrestil, sårbarheter og familiedynamikk. Prosesslederne mener det er positivt at Solid-deltakerne «tvinges» til å gå inn i vanskelige temaer gjennom øvelser, diskusjoner og refleksjonsspørsmål.

Ansatte i fosterhjemstjenesten mener i hovedsak at de fem modulene fungerer godt, og at de gir et dekkende inntrykk av hva det innebærer å være fosterfamilie. Modulene i trinn 1 omtales som riktige og tilstrekkelige til å gi deltakerne grunnlag for å vurdere om de vil bli fosterhjem.

Prosesslederne løfter frem flere temaer som styrker ved trinn 1. Flere mener at persongalleriet som benyttes i Solid gir en rød tråd og gjenkjennelse. Modeller, visualiseringer og filmer om toleransevinduet, den tredelte hjernen og foreldrestiler er godt likt av flere og bidrar til bevisstgjøring.

Temaer som prosesslederne savner i trinn 1

Enkelte prosessledere savner likevel noen temaer i trinn 1.

Mentalisering oppfattes som helt sentralt i fosterhjemsoppdraget, men begrepet er viet lite plass i opplæringen. Enkelte prosessledere mener mentalisering bør introduseres og brukes gjennomgående i trinn 1 og ikke kun omtales i vurderingsmøtet med mentaliseringsintervjuet, se del 3.2.3.

Noen mener at temaene seksuelle overgrep, vold og krise bør flyttes tydeligere inn i trinn 1. Modulen om sorg og tap i læringsplattformen beskrives som god, men flere savner mer tid i samlingene til å jobbe med dette temaet. Mer innhold om kultursensitivitet blir også nevnt. Prosessledere ønsker mer kultursensitivitet både i vurderinger og tilrettelegging

Enkelte prosessledere mener at økonomiske vilkår for fosterfamilier bør tas opp tidlig og tydeligere i trinn 1. Dette er viktig for å unngå misforståelser senere i oppdraget. På samme måte ønsker noen mer informasjon om barnevernets organisering, rolle og ansvar.

En leder for en fosterhjemstjeneste mener det er uheldig at Solid i utgangspunktet er innrettet mot ordinære fosterhjem, og at opplegget for familie og nettverksfosterhjem er et tilpasset opplegg. Lederen mener at dette i realiteten ikke gjenspeiler politiske mål og forventninger om at familie- og nettverksfosterhjem skal være førstevalget når barn trenger et fosterhjem. Vi oppfatter dette som en prinsipiell tilbakemelding først og fremst. Lederen presiserer videre at inntrykket er at deltakerne er fornøyde med Solid.

Flere prosessledere har også uttrykt et savn etter «panelet» som ble benyttet i PRIDE på en samling. Panelet besto av representanter for fosterhjem, barnevernstjeneste og barn med fosterhjemserfaringer. De fortalte familier om sine erfaringer, før deltakerne kunne stille dem spørsmål. Prosesslederne erfarte at dette var en tankevekkende øvelse for mange deltakere.

3.2 Erfaringer med vurderingsprosessen

Som nevnt i kapittel 2 skal Solid-deltakerne som ikke allerede er godkjente fosterhjem gjennomgå en egnethetsvurdering. Vurderingsprosessens innretning og organisering henger tett sammen med dens innhold og vi har valgt å samle alle tilbakemeldinger om vurderingsprosessen her.

3.2.1 Deltakernes erfaringer med vurderingsprosessen

Deltakere vi har intervjuet om vurderingsprosessen beskriver stort sett vurderingsmøtene som gode og trygge. De opplevde en forutsigbar og trygg atmosfære, relevante og gode spørsmål, samt kompetente prosessledere. Flere fremhever at samtalene var nyttige og tok opp viktige temaer, og noen beskriver både samtalene og mentaliseringsintervjuet som morsomme og interessante. Flere opplever vurderingsmøtene som sentrale både for forståelsen av hva det vil si å bli et fosterhjem, og for innsikt i hvorvidt de selv ville være egnet som fosterforeldre.

De beskriver refleksjonsoppgavene og de forberedende øvelsene i forkant av vurderingsmøtene som meningsfulle, men til dels krevende. Noen peker på at det kan være vanskelig å dele det som er negativt eller vanskelig, fordi man vet at man blir vurdert. Flere fremhever som positivt at hele familien blir trukket inn i vurderingsprosessen.

Fosterforeldrene omtaler i hovedsak mentaliseringsintervjuet positivt, selv om det også oppleves personlig og emosjonelt krevende å gjennomføre. Flere synes intervjuene

bidro til god refleksjon om egen oppvekst og hvordan barndommen har påvirket dem. De mener at spørsmålene var gode og opplevde at prosesslederne var kompetente. De fleste fosterforeldrene erfarer at de er blitt godt ivaretatt underveis og at de på forhånd var godt informert om at spørsmålene ville være personlige.

> Vi var forberedt på at de ville stille personlige spørsmål. Det har vært en utvidelse underveis. Hadde spørsmålene på siste møte kommet på første, kan det hende vi hadde forundret oss over det, men det har kommet veldig gradvis. (Solid-deltaker)

Enkelte fosterforeldre vi har intervjuet etterlyser mer informasjon i forkant av mentaliseringsintervjuet slik at de kunne vært bedre forberedt. Noen opplevde at spørsmålene ble for personlige, og kjente på uro over at mentaliseringsintervjuet ble gjennomført individuelt heller enn sammen som par.

3.2.2 Svar fra respondenter i spørreundersøkelsen om vurderingsprosessen

Opplevelsen av vurderingsmøtene

Resultatene fra spørreundersøkelsen med trinn 1-deltakere viser at 16 av de 41 respondentene hadde en «svært god» opplevelse av vurderingsmøtene, og 12 hadde en «ganske god» opplevelse. I alt 41 respondenter svarte på dette spørsmålet, men for åtte av dem var spørsmålet ikke relevant eller de hadde ikke deltatt. Det betyr at 28 av 33 respondenter som hadde deltatt, var positive til vurderingsmøtene, slik de ble gjennomført.

Antallet vurderingsmøter

Av de som har en oppfatning om antallet vurderingsmøter (31), mener 24 respondenter at det var passe mange møter, mens seks mener at det var for mange. Bare én mente at det var for få vurderingsmøter. Inntrykket er altså at deltakerne mener at det er passe mange møter, og at det ikke bør være flere.

Lengden på vurderingsmøtene

23 av i alt 32 respondenter med en oppfatning om dette, mener at hvert vurderingsmøte varte passe lenge, mens sju respondenter av 32 mener at ett eller flere møter varte for lenge. Bare to mente at møtene varte for kort. Inntrykket er at møtene varte passe lenge, og at de ikke bør være lengre.

Hvor krevende temaene i vurderingsmøtene er

Av de som hadde en oppfatning om temaene som de skulle reflektere over i vurderingsmøtene (i alt 30 respondenter), mener 25 at de var passe vanskelige, mens fire mener at flere av disse temaene var for vanskelige. Bare én mente at flere var for lette. Materialet fra spørreundersøkelsen peker altså i retning av at temaene i vurderingsmøtene er passelig vanskelige for de fleste, men at de for noen oppleves som for vanskelige.

Gir vurderingsmøtene forståelse av hva som kreves av et fosterhjem?

Av respondentene som har en mening om det (i alt 30 respondenter), mener 26 at vurderingsmøtene ga dem større forståelse av hva som kreves av et fosterhjem. Fire mener at de ikke ga større forståelse. Det er grunn til å tenke seg at de som svarer negativt, ikke er kritiske til innholdet i vurderingsmøtene, men at de hadde denne innsikten fra før, for eksempel på grunn av sin yrkes- og utdanningsbakgrunn.

Egen egnethet

28 av 31 som har en mening om vurderingsmøtene ga økt innsikt i om det å bli fosterhjem er noe som passer for dem, svarer ja, mens tre svarer nei. Vi mener at det

også her er sannsynlig at disse tre hadde denne innsikten fra før, og at det ikke er å tolke som kritikk av vurderingsprosessen.

Noen av de åpne kommentarene i spørreundersøkelsen viser hvordan meningene er litt delte. Et par respondenter synes det blir for mye fokus på egen oppvekst i vurderingsmøtene, at det er vanskelig, og at fokuset kanskje kunne vært rettet mer fremover, slik disse sitatene fra de åpne svarene viser:

> «Syntes det var alt for mye fokus på vår egen oppvekst.»
>
> «Vanskelig å grave tilbake i sin egen oppvekst.»
>
> «Mange ting lå veldig langt tilbake i tid. For lite fokus på min egen foreldrerolle.»

Andre respondenter er opptatt av utbyttet de har hatt av vurderingsmøtene:

> «Svært nyttig. Lærte meg selv å kjenne på nye måter.»
>
> «Veldig hyggelige vurderingsmøter. Gode samtaler.»
>
> «Vurderingsmøtene var svært lærerike, realistisk orienterte og inspirerende.»

3.2.3 Erfaringer fra fosterhjemstjenestene med vurderingsprosessen

Ansatte i fosterhjemstjenesten oppfatter at vurderingen gjennomføres med likere praksis nå enn tidligere, med mindre rom for tilfeldigheter. Sammenliknet med PRIDE, er vurderingsprosessen mer faglig, strukturert, rettferdig, og mindre overlatt til «magefølelsen» enn tidligere.

> Opplæringen er bevisstgjørende, og den danser fint sammen med utredningen. Så det er fint at dette går parallelt. (prosessleder)

Prosesslederne opplever det som positivt at det er de samme personene som holder opplæringene som også gjennomfører vurderingsmøtene. Det gir bedre kjennskap til familiene.

Flere mener samtidig at vurderingsprosessen, både møtene med familiene og etterarbeidet, er svært omfattende og tidkrevende.

Mentaliseringsintervjuet

Prosesslederne opplever at intervjuet gir dypere kjennskap til familiene, deres sårbarheter, styrker og evne til å mentalisere. Familiene lærer mye om seg selv, om hverandre og snakker om temaer de ellers ikke ville tatt opp. Prosesslederne beskriver mentaliseringsintervjuet som krevende, men strukturert og godt. Intervjuet bidrar til en mer standardisert og grundig vurdering når man er tro mot verktøyet. Det er krevende å gjennomføre mentaliseringsintervjuet, og det er en forutsetning med mengdetrening for å holde kompetansen ved like. Én leder stiller spørsmål ved om tidsbruken og grundigheten kan forsvares sett opp mot alle andre forhold som skal vurderes, og antall barn som venter på fosterhjem, og spør om terskelen for godkjenning blir for høy. Det er ikke forhold som vi går nærmere inn på i denne rapporten.

Enkelte prosessledere har erfart at intervjusituasjonen kan bli en kunstig og krevende situasjon for noen deltakere som vurderer å bli fosterforeldre. Enkelte kan for eksempel ha vansker med å uttrykke seg fritt i intervjuet. Prosesslederne peker på at familier kan ha høyere mentaliseringskompetanse enn det de får frem innenfor denne rammen. En prosessleder trekker frem som positivt å ha andre virkemidler for å få frem kandidatenes mentaliseringskompetanse, slik som filmer de kan se og reflektere rundt i etterkant.

Flere peker på at mentaliseringsintervjuet kan oppleves belastende for deltakerne. Samtalen er lang, personlig og legges noen ganger til ettermiddag og kveld, etter

ordinær arbeidstid. For mange er det uvant å snakke om eget liv på den måten intervjuet legger opp til, og enkelte blir opptatt av å «bli godkjent». Noen prosessledere vurderer også at intervjuet går for langt inn på folk og oppleves for omfattende. Samtidig fremhever noen at nettopp grundigheten i intervjuet gjør det mulig å identifisere hjem som ikke bør godkjennes, og dermed unngå krevende og ubehagelige kontraktsavslutninger.

Behov for tilpasninger av vurderingsprosessen

Solid tilbyr en standardisering av vurderingsprosessen familiene går gjennom. Samtidig gjør den høye kompleksiteten at prosessen kan være vanskelig å ta i bruk i akutte saker og familie- og nettverksplasseringer. I noen situasjoner ønsker barnevernstjenesten å fremskynde vurderingen av et fosterhjem, for eksempel når et barn allerede har flyttet inn. Prosessveilederne forsøker å tilpasse seg til dette.

Flere prosessledere mener at vurderingsprosessen passer for alle typer familier. En prosessleder forteller at de blant annet bruker diskusjoner om innholdet i filmer for å kartlegge mentaliseringsferdigheter hos deltakere som er mindre fortrolig med skriftlig materiale. Noen mener den bør tilpasses den individuelle familien i større grad, med tanke på rekkefølge og tempo. For familier som fremstår som «modne» og klare, mener enkelte at vurderingen kunne vært gjort først, og at familien fikk opplæringen etterpå, i stedet for at de må vente på neste runde med opplæring som tilbys i regionen, for å komme i gang med vurderingsprosessen.

Mentaliseringsintervjuet stiller store språklige krav til kandidatene. Familier med svake norskkunnskaper kan streve med å forstå spørsmålene og prosesslederne kan streve med å forstå svarene de får. Dette skaper behov for alternative tilnærminger til denne delen av vurderingsprosessen.

Enkelte prosessledere løfter en bekymring om at strenge kriterier i førvurderingen kan virke som en eksklusjonsmekanisme, og at gode fosterforeldre kan siles ut om man følger kriteriene for rigid (jf. Bufdir u.å. f). Det kan blant annet handle om hvorvidt boligen har plass til å romme et barn, hvor lenge paret har levd sammen, nivået av norskferdigheter eller fysiske helseutfordringer.

Solid-rapporter og matching

Rapporten fra vurderingsprosessen brukes av fosterhjemstjenesten som arbeidsverktøy i dialogen med barnevernstjenesten. Den gir for eksempel rask oversikt over blant annet hvilken alder og aldersspenn som familien passer til å ta imot, deres kulturbakgrunn og kulturelle uttrykk, egne barn i hjemmet, sosioøkonomiske forhold og om familien har dyr. Rapporten beskriver hvilke typer barn og behov familien er egnet for. I rapportene beskriver også fosterhjemstjenesten hva slags oppfølging og veiledning familien vil trenge.

Prosesslederne opplever at Solid-rapportene som blir utarbeidet i etterkant av vurderingsprosessen, er mer faglig fundert og presise enn rapportene som ble produsert under PRIDE. Flere sier at rapportene brukes aktivt i matching og videre veiledning. Prosesslederne fremhever at rapportene er mer konkrete, lettere å lese, og gir tydeligere beskrivelser av sårbarheter og styrker hos familiene. Rapportene bidrar til enklere og raskere vurdering av om et hjem kan passe til et konkret barn.

Matching av fosterfamilie og barn avhenger samtidig av mer enn en god rapport. Enkelte mener at kjemi, følelser og mestring i møtet med et nytt barn ikke kan forutsies i rapportene. De mener at selve matchingen ikke nødvendigvis er bedre enn før, fordi mye handler om kjemien mellom familien og det konkrete barnet de møter. Dette sitatet

med en spesialist[3] i fosterhjemstjenesten kan illustrere poenget. Intervjupersonen har fått spørsmål om rapportene er nyttige på matching:

> Jo, de er det, for det er mange ting som skal hukes av. Nærhetsprinsippet – er det i nærheten, hvordan ser familien ut, er det yngre og eldre barn, hva slags sosioøkonomiske forhold er det, hva slags familie opp mot biologiske familie, dyr – det er mange ting vi kan matche på. Det jeg er skeptisk til er i hvilken grad vi klarer å matche på det som er suksessfaktor: barn man umiddelbart får kjærlighet og kjemi med. (spesialist i fosterhjemstjenesten)

Det er også eksempler på at Solid-rapportene gir nyttig dokumentasjon om familien også etter matching og innflytting. I et gruppeintervju forteller to ansatte med lederstillinger i fosterhjemstjenesten:

> Vi fikk tilbakemeldinger fra noen som driver med oppfølging i kommunen, der de har gått seg helt fast i et fosterhjem, og de klarte ikke å skjønne hvorfor det her ble så vanskelig. Så endte det opp med at de tok fram Solid-rapporten og leste den på nytt, og så på mentaliseringsferdighetene, og så – «ok», men her var det faktisk noe de kunne plukke opp igjen og ta som utgangspunkt for videre veiledning. Og da kom de videre. (leder i fosterhjemstjenesten)

Noen i fosterhjemstjenesten har også forslag til forbedringer og etterlyser for eksempel klarere føringer og mer standardiserte introduksjonstekster i rapportene. Enkelte etterlyser også mer opplæring i selve rapportskrivingen og mer innsyn i hvordan rapportene skrives i andre regioner. Rapportmalen oppleves som omfattende og tidkrevende, og noen spør om barnevernstjenesten faktisk har behov for all informasjonen.

3.3 Erfaringer med trinn 2

3.3.1 Deltakeres erfaringer med innholdet i trinn 2

De kvalitative intervjuene med Solid-deltakere viser at få deltakere har et forhold til at Solid består av ulike trinn. De er kjent med samlinger og e-læring, men har ikke festet seg ved trinndelingen. Denne uklarheten finner vi også blant andre aktørgrupper, som beskriver at de har begrenset kjennskap til innholdet i trinn 2. Dette kan skyldes at ansvaret for å informere om og følge opp at deltakerne, som skal bli fosterhjem, gjennomfører trinn 2, i noen grad blir utydelig og fragmentert. Ansvaret synes å være fordelt mellom fosterhjemstjenesten, som gir tilgang til e-læringsplattformen, barnevernstjenesten, som skal følge opp fosterfamilien, og fosterfamilien selv, som må logge inn og gjennomføre opplæringen.

Solid-deltakerne som har svart på spørreundersøkelsen, er stort sett fornøyd med opplæringen de får i trinn 2, samlet sett. Sju av 22 respondenter som har svart på spørsmål om dette, er svært fornøyd, og 12 er ganske fornøyd. Bare to er svært misfornøyd eller ganske misfornøyd.

Et flertall av respondentene, 14 av 22, svarer at Solid trinn 2 ga dem kunnskap og verktøy for å håndtere den første fasen etter innflytting. Ytterligere seks svarer at de de fikk kunnskap og verktøy for å håndtere den første fasen, «i noen grad».

15 av 23 respondenter mener at trinn 2 besvarte spørsmål de hadde om å være fosterhjem i denne fasen. Ytterligere fem mente at trinn 2 gjorde det, i noen grad, mens bare én svarte nei på dette spørsmålet.

[3] I rapporten er en «spesialist» en person i fosterhjemstjenesten som vi er blitt anbefalt å intervjue. Se del 1.8.2.

Om trinn 2 bidro til at de ble forberedt til å ta imot et barn, svarer 12 av 22 ja og fire «i noen grad». Noen flere enn på forrige spørsmål svarer altså «vet ikke» eller nei. Det kan skyldes at flere respondenter allerede var fosterhjem da de tok trinn 2, og sånn sett ikke kan si noe om trinn 2 gjorde dem forberedt på å ta imot barnet.

Åtte av 22 fosterforeldrene i undersøkelsen (og som enten har fullført trinn 3 eller trinn 1), har tatt e-læringsmoduler fra trinn 2 på nytt etter at barnet flyttet inn.

Angående trinn 2 fikk respondentene spørsmål om trinnet ga kunnskap som gjorde at de kunne ha et godt samarbeid med barneverntjenesten. Alle som har svart på spørsmålet, er fosterhjem. Et stort flertall, 16 av 22 respondenter, svarte ja på spørsmålet, mens to oppga at dette skjedde «i noen grad». Bare én svarte nei på spørsmålet. Opplæringen i trinn 2 ser altså ut til å legge til rette for at fosterforeldre kan ha et godt samarbeid med barnevernstjenesten.

26 respondenter har svart på hvor vanskelig det var for dem å forstå innholdet i e-læringsmodulene på trinn 2, se tabellen under (Tabell 3-3).

Tabell 3-3 Hvor lett eller vanskelig var det for deg å forstå innholdet i e-læringsmodulene?

Moduler	Vanskelig	Lett	Vet ikke	N
Samarbeid, avtaler og planer	3	23	0	26
Beredskapshjem	4	21	1	26
Barn i krise	3	23	0	26
Mangfoldskompetanse	3	23	0	26
Vold og seksuelle overgrep	4	22	0	26
Barn med samisk tilhørighet	2	23	1	26
Forberedelse og oppstart	1	25	0	26
Barn som må flytte på kort varsel	1	24	1	26

Verdien «vanskelig» viser antall svar på «svært vanskelig» og «ganske vanskelig». Verdien «lett» viser antall svar på «svært lett og ganske lett». Verdien «vet ikke» viser svarene på «vet ikke» og «har ikke gjennomført».

Til tross for at fosterforeldrene skal gjøre disse modulene på egenhånd, i forbindelse med at barnet flytter inn, svarer et overveiende flertall at modulene var lette å forstå.

Respondentene fikk også spørsmål om hvor nyttige de synes modulene på trinn 2 var som forberedelse til å bli fosterhjem, se tabellen under (

Tabell 3-4).

Tabell 3-4 Hvor nyttige synes du hver av modulene var som en forberedelse til å bli fosterhjem?

Moduler	Ikke lærerikt	Lærerikt	Vet ikke	N
Samarbeid, avtaler og planer	2	21	0	23
Beredskapshjem	2	19	2	23
Barn i krise	4	19	0	23
Mangfoldskompetanse	3	20	0	23
Vold og seksuelle overgrep	1	22	0	23
Barn med samisk tilhørighet	1	19	2	22
Forberedelse og oppstart	3	20	0	23
Barn som må flytte på kort varsel	2	20	0	22

Verdien «ikke lærerikt» viser antall svar på «svært lite lærerikt» og «ganske lite lærerikt». Verdien «lærerikt» viser antall svar på «svært lærerikt og ganske lærerikt».

Tabellen viser at respondentene stort sett synes at modulene på trinn 2 var nyttige[4].

Respondentene kunne gi tilbakemeldinger på trinn 2 på flere spørsmål i spørreundersøkelsen. Ingen hadde noe å føye til i spørsmålet om de hadde andre kommentarer til opplæringen i trinn 2. På spørsmålet om hva som var mest nyttig i trinn 2, skrev seks respondenter inn en kommentar. Disse er gjengitt i vedlegg 6.1.1. På spørsmålet om det var temaer de savner i trinn 2, skrev også seks respondenter inn en kommentar. Disse er gjengitt i vedlegg 6.1.2.

3.3.2 Fosterhjemstjenestens erfaringer med innholdet i trinn 2

En del av prosesslederne oppgir at de har begrenset kjennskap til innholdet i trinn 2. Mange har en generell oversikt over hva som inngår i trinn 2, men forteller at de har lite erfaring med hvordan modulene brukes av familiene. De beskriver innholdet, slik de kjenner det, som godt og relevant.

Flere prosessledere forteller at de ikke har systematisk oppfølging av e-læringen på trinn 2. Flere opplever at de ikke kjenner innholdet godt nok selv, og at de har lite erfaring med bruk av e-læringen. Andre forteller at familiene de følger opp gjennomfører modulene i trinn 2. Noen prosessledere opplever at familie- og nettverksfosterhjemmene kan være mindre motivert til å gjennomgå modulene. Enkelte som kjenner innholdet mer inngående, omtaler trinn 2 som godt egnet for å forberede nye fosterhjem og som relevant i fasen rundt innflytting.

Flere prosessledere etterlyser mer innhold i modulen som handler om beredskapshjem og spesialiserte fosterhjem. De opplever at innholdet her blir en overfladisk orientering. Enkelte kunne også tenke seg denne delen tidligere i opplæringen, særlig fordi rekrutteringen til beredskapshjem skjer i trinn 1.

Vold og seksuelle overgrep er en egen modul i trinn 2. Noen prosessledere stiller spørsmål ved om det er forsvarlig at familier sitter alene med dette innholdet. Flere mener dette temaet bør tas på trinn 1, også fordi dette er et tema som kan være aktuelt for mange av barna som trenger fosterhjem. En prosessleder mener også at trinn 2 burde inkludere omsorg for russkadede barn.

[4] I spørreskjemaet er ordet «nyttig» ved en feil blitt erstattet med ordet «lærerikt». Dette har neppe hatt avgjørende konsekvenser for hvordan respondentene har forstått spørsmålet.

3.4 Erfaringer med trinn 3

3.4.1 Deltakernes perspektiver på innholdet i trinn 3

Betydningen av å møte andre i samme situasjon

Flere fosterforeldre forteller om stor verdi i erfaringsutveksling med andre fosterforeldre. Flere sier at en viktig del av innholdet var å høre om andres situasjon, sammenligne erfaringer og kjenne at man ikke står alene. En fosterforelder sier at det var godt å høre at andre også synes dette er vanskelig, og at det ikke betyr at man ikke er god nok. Et annet par sier at noe av det viktigste var å møte likesinnede, og at pausene og samtalene med andre fosterfamilier nesten kunne være like viktige som det øvrige innholdet i opplæringen.

> Det er bevisstgjøring om at det ikke er en dans på roser, utfordringene som ligger i Solid, det er veldig realistisk og å få servert realismen servert over tid, så vet vi hva vi har å forholde oss til. Og at vi får de andres erfaringer – erfaringsbanken. De som har jobbet med fosterfamilier [vet] at etter hvert går det seg til, alle finner sin plass, men det kan ta noen år og barna kan få tilbakefall - bare å få den informasjonen er kjempeviktig. For eksempel [barnet vi er fosterhjem for] som nå plutselig har begynt å bæsje på seg igjen, hadde vi ikke visst at det var et symptom, hadde vi blitt frustrerte, men å vite at det er normalt å gå tilbake, det er viktig å få servert sannheten og realiteten. Tror de fleste fosterforeldre romantiserer hvordan det skal bli, man vet ikke hva man går til før man er det. (Solid-deltaker)

Nytte av trinn 3-moduler

Fosterforeldrene vi har intervjuet om trinn 3, syns stort sett at innholdet har vært nyttig, forståelig og meningsfullt. Flere sier at samlingene var fine, og at innholdet var lærerikt og lett å forstå. Flere trekker fram innhold om utviklingsstøttende omsorg, kommunikasjon, reaksjoner, triggere og toleransevindu som særlig nyttig. En beredskapsforelder sier at innholdet var nyttig for å lære mer om hvordan man kan håndtere at barnet viser savn, avvisning og andre reaksjoner. Hun fremhever også diskusjoner om identitet, kultur og tilhørighet som viktige for henne.

Graden av umiddelbar relevans varierer imidlertid med alder og situasjon for barnet de har omsorg for. For fosterforeldre med spedbarn, som vi har intervjuet, oppleves noe av innholdet i Solid trinn 3 som mindre relevant for situasjonen de står i der og da. Intervjupersonene sett under ett, mener likevel at opplæringen har gitt dem verdifull kunnskap som vil være nyttig i fremtiden. De fremhever særlig forståelsen av barns krevende atferd, samt innsikten i at det er den voksne som har ansvaret for å regulere egne reaksjoner, som sentrale perspektiver å ta med seg videre. Evnen til å se barnets behov, «å være verktøyet» og «å skape nye spor» i hjernen oppleves også som nyttig.

Flere mener at praktiske øvelser og eksempler er nyttige. Flere forteller at de husker øvelser som utfordret komfortsonen og rollespill der man skulle spille ut en situasjon som man ikke hadde håndtert godt. En fostermor forteller at hun har brukt det hun lærte om «tanke- og følelseshjernen». Hun forteller at hun passer på å roe barnet ned når det er høyaktivert, før hun begynner å forklare noe.

Flere mener imidlertid at øvelsene bidro til bevisstgjøring om følelser, holdninger og egen framtoning, fremfor praktiske ferdigheter.

Hvor nyttige respondentene som besvarte spørreundersøkelsen opplevde temaene på trinn 3, fremgår av Tabell 3-5.

Tabell 3-5 Hvordan vurderer du nytten av temaene i trinn 3 for å møte utfordringene som har oppstått i din familie?

Moduler	Lite nyttig	Nyttig	Vet ikke	N
Utviklingsstøttende omsorg	3	18	1	22
Å lytte til barnet	3	19	1	23
Den nye familien	4	17	2	23

Verdien «lite nyttig» viser antall svar på «svært lite nyttig» og «ganske lite nyttig». Verdien «nyttig» viser antall svar på «svært nyttig og ganske nyttig».

Tabellen viser at de fleste respondentene mener at temaene var nyttige. Fire respondenter utdypet hva de syntes var nyttig i trinn 3. Tre av dem skrev «alt», to skrev «muligheten til å snakke med andre», mens én trakk frem «sensitivitetstyper». Se vedlegg 6.1.1.

Når det gjelder øvelsene på gruppesamlingene i trinn 3, synes 12 av 23 respondenter i spørreundersøkelsen, at disse var svært nyttige. Åtte synes at noen av øvelsene var nyttige. Bare én respondent svarer at øvelsene var svært lite nyttige.

Utbytte av familiesamlingen i trinn 3

I intervjuer forteller Solid-deltakere at familiesamlingen var en positiv og meningsfull erfaring. Noen syns samlingene var særlig gode for egne barn. De trekker frem at det var fint med tid satt av til hele familien som del av Solid. En fosterforelder forteller at barna fortsatt snakker om samlingen. De beskriver at samlingen bidro til å skape et familiefellesskap rundt det nye barnet i familien.

Enkelte fosterforeldre forteller at deres ungdommer ikke var positive til samlingen, men samtidig at det var verdifullt for dem å treffe andre fostersøsken og fosterfamilier.

Noen fosterforeldre med små barn (null til fire år) forteller at de etter avtale med prosessledere valgte å ikke delta på familiesamlingen. En fosterforelder forteller at de droppet å delta på familiesamlingen. Hun hadde fått lite informasjon om hva familiesamlingen ville innebære. Hun forklarer også at barna i familien ikke ønsker fokus på at de bor i fosterhjem.

En forelder i beredskapshjem fikk beskjed om at trinn 3 innebærer tre samlinger. På kort varsel fikk hun senere vite at beredskapshjem ikke skal delta på familiesamlingen på trinn 3. Denne intervjupersonen mener det hadde vært bedre å få tydelig informasjon om at beredskapshjem kun skal delta på de to første samlingene.

Familiesamlingen i trinn 3 oppleves som utbytterike av de fleste respondentene i spørreundersøkelsen (N=22). 10 av 23 hadde «stort utbytte» av familiesamlingen, og tre hadde «middels utbytte». Bare to respondenter oppgir å ha «lite utbytte» av familiesamlingen. Åtte av 22 hadde ikke deltatt på familiesamlingen (ennå).

Ønsker om innhold i trinn 3

Solid-deltakere vi intervjuet, opplever at innholdet om samarbeid og kontakt med barnevernstjenesten er for overflatisk og idealisert sammenlignet med de erfaringene de gjør seg i praksis. De etterlyser et mer realistisk bilde av hva fosterforeldre faktisk kan forvente av barnevernstjenesten, inkludert tydeligere informasjon om rettigheter, oppfølging, støtte og veiledning. Flere ønsker at Solid utvikler en konkret

spørsmålsliste som fosterforeldre kan bruke i møter med barnevernstjenesten, for å sikre nødvendige avklaringer tidlig i fosterhjemsoppdraget.[5]

En Solid-deltaker ønsker mer informasjon om hvilke rettigheter man har som fosterforelder. For lite informasjon kan skape misforståelser, svekke motivasjon for oppdraget og tilliten til barnevernstjenesten.

> Jeg skulle ønske at det var mer i Solid om hvordan man kan kommunisere med barnevernet og bygge opp selvtilliten til fosterforeldrene. Fosterforeldre burde fått mer støtte på å stille krav og å få informasjon om egne rettigheter. Fosterforeldre skal ikke bare stå og nikke, men kunne stille krav. (Solid-deltaker)

> Det samsvarer ikke med realiteten. Når vi fikk fosterbarn satt vi i møte med en rådgiver fra beredskapshjemmet, en fra Bufdir og en fra barnevernstjenesten. Barnevernstjenesten sa veldig lite og vi har lært mye i ettertid som vi ikke fikk vite før tiden hadde gått om barnet, og det hadde hjulpet oss å ha flere spørsmål vi aktivt kunne stilt og hatt en liste. Og det må jeg innrømme, at jeg ser at samarbeidet mellom barnevernstjenesten og Bufdir og rådgiveren, det samsvarer veldig lite. Det kommer ulike råd og ulike ting fra de ulike og forventingene er ganske store til oss. (Solid-deltaker)

Noen Solid-deltakere vi intervjuet etterlyser flere praktiske oppgaver og konkrete scenarier med ulike typer utfordringer.

Fosterforeldre med ansvar for småbarn foreslår at det bør utvikles innhold i modulene som er tilpasset slike fosterfamilier.

Flere nevner at det er behov for mer kunnskap om omsorg for egne barn. Enkelte nevner at utfordringene for egne barn har vært betydelige og kunne ført til brudd.

> [Familiesamlingen og fokus på søsken] er for konsentrert, det er bare én opplevelse. Som familie, det er der vi egentlig har den største utfordringa. Det er kanskje det vi savner, litt mer ressurser på de som er våre. Litt mer fokus på dem. (Solid-deltaker)

På spørsmål om opplæringen i Solid møtte behovene informanten hadde som fosterforelder, sier en fosterfar:

> Ja, tror ikke de får gjort så mye mer, resten ligger i livet, det hadde kanskje vært fint å ha noen oppfriskningskurs innimellom, få inn litt ny kunnskap, vinklinger. (Deltaker)

Denne fosterfaren var altså fornøyd med tilbudet han fikk gjennom Solid. Samtidig ønsker han seg mer oppfølging i form av samlinger. Bufdir opplyser om at regionene tilbyr flere videregående kurs som foreløpig ikke er innenfor Solid, men som likevel brukes.

Blant deltakerne i spørreundersøkelsen, er det kun de som har gjennomført trinn 3, som har forutsetninger for å mene noe om opplæringen sett under ett. 22 respondenter har svart på spørsmål om hva de synes om opplæringen, se

[5] Det finnes en liste med anbefalte punkter som forberedelse til samtaler med barnevernstjenesten i trinn 2 under «Samarbeid, avtaler og planer». Disse er tydeligvis ikke klar over dette. Det kan skyldes at de ikke har tatt trinn 2, at de ikke har klikket seg inn på hyperlenken, eller at punktene er lagt ut etter at disse har tatt Solid.

Tabell 3-6.

Tabell 3-6 Opplæringen i Solid...

Påstander	Uenig	Verken enig eller uenig	Enig	Vet ikke	N
... skjer på riktige tidspunkter i fosterhjemsoppdraget	2	3	12	5	22
... gjorde meg bedre i stand til å vurdere meg selv som fosterforelder	2	2	15	3	22
... gjorde meg bedre i stand til å møte mitt fosterbarns behov	3	1	15	3	22
... har møtt mitt behov for opplæring	3	1	16	2	22

Verdien «uenig» viser antall svar på «helt uenig» og «uenig». Verdien «enig» viser antall svar på «svært uenig» og «enig». «Vet ikke» viser antall svar på «vet ikke» og «ikke relevant».

Tabellen viser at et mer enn to tredeler av respondentene som har gjennomført trinn 3, mener at Solid møtte deres behov for opplæring, gjorde dem bedre i stand til å møte barnets behov og gjorde dem bedre i stand til å vurdere seg selv som fosterforelder. Det er mer uenighet om opplæringen i Solid skjer på riktige tidspunkter i fosterhjemsoppdraget. Litt over halvparten mener at det er tilfellet, mens kategorien som er usikre, er litt større enn på de andre spørsmålene.

E-læringsmodulene på trinn 3

Tabell 3-7 viser hvor lett eller vanskelig deltakerne syntes det var å forstå innholdet i e-læringsmodulene på trinn 3.

Tabell 3-7 Hvor lett eller vanskelig var det for deg å forstå innholdet i e-læringsmodulene?

Moduler	Vanskelig	Lett	Vet ikke	N
Utviklingsstøttende omsorg	1	20	0	21
Å lytte til barnet	0	21	0	21
Den nye familien	1	21	0	22

Verdien «vanskelig» viser antall svar på «svært vanskelig» og «ganske vanskelig». Verdien «lett» viser antall svar på «svært lett og ganske lett».

Tabellen viser at respondentene mener at det var lett å forstå innholdet i e-læringsmodulene.

3.4.2 Fosterhjemstjenestens erfaringer med innholdet i trinn 3

Flere prosessledere sier at de har hatt få gjennomføringer av trinn 3, og flere føler seg i «startfasen» når det gjelder å bli kjent med denne delen av Solid. De som kjenner til innholdet, beskriver det som svært godt og nyttig. De ser det som hensiktsmessig at trinn 3 kommer når barnet har bodd en stund i fosterfamilien og har begynt å vise behovene sine. Da kan man jobbe med konkrete situasjoner og følelser i opplæringen. Familiene kan koble kunnskap fra tidligere til barnet som har flyttet inn, og utvikle ferdigheter direkte knyttet til dette barnets behov.

Innlevelsesøvelser og ferdighetslæring trekkes særlig frem som viktige for å forstå både egne reaksjoner og barnet enda bedre. Prosesslederne ser at det er positivt for familiene å møte hverandre og dele erfaringer. Flere uttrykker imidlertid ønske om enda mer ferdighetstrening og flere øvelser.

Den siste samlingen på trinn 3 er en familiesamling med fosterforeldre og alle barna i familien. Her er fokuset på hele den nye familien. Innholdet dreier seg om hele familien

og relasjonene i den, ikke om ett barn spesifikt. I samlingen gjør familiene oppgaver og øvelser sammen som skal styrke tilhørighet og samhold. Det oppleves positivt av prosesslederne. De får også gode tilbakemeldinger fra deltakerne på denne samlingen. Enkelte opplever imidlertid at det kan bli for mange lignende øvelser om følelser.

Noen prosessledere opplever at innholdet i trinn 3 er lite tilpasset fosterforeldre som har tatt imot spedbarn. De mener det er behov for en egen modul med innhold om spedbarn. Noen mener at stress og belastningen ved endret dynamikk i familien, er et tema som burde ivaretas bedre i trinn 3.

Noen ansatte i fosterhjemstjenesten peker på at Solid er lite tilpasset ulike typer fosterhjem og i hovedsak tilbyr generell kunnskap.

> Jeg syns Solid er så standardisert at vi blir kanskje mer opptatt av standarden enn å tenke «Hva er det denne familien trenger for å få denne kunnskapen?» Alle går gjennom den samme mølla. Og det sikrer jo ikke den samme kunnskapen i andre enden. (Leder i fosterhjemstjeneste)

De mener at innholdet ikke treffer alle målgrupper like godt, og nevner særlig minoritetsfosterhjem hvor forskjeller i kultur og svake språkferdigheter i norsk kan stå til hinder for utbytte av opplæringen.

Familiesamlingen trekkes frem som verdifull. Også blant prosesslederne er det flere som etterlyser enda mer ferdighetstrening og øvelser.

3.5 Barnevernstjenestenes oppfatninger om Solid

Representanter for barneverntjenestene som er intervjuet, har varierende grad av kjennskap til Solid. Noen har deltatt på én eller flere samlinger på trinn 1 og trinn 3, mens andre kjenner innholdet gjennom arbeid med fosterfamilier eller omtale fra fosterhjemstjenesten, kollegaer og fosterforeldre. Vi har ikke inntrykk av at barneverntjenestene i særlig grad er kjent med e-læringen, og de omtaler heller ikke sin rolle i å oppfordre fosterfamilier til å gjennomføre trinn 2 og 3. Intervjupersonene vi har intervjuet skiller ikke mellom trinn 1 og trinn 3, og vi omtaler derfor deres inntrykk av Solid samlet.

Informantene har gjennomgående et godt inntrykk av innholdet i Solid. De beskriver det som relevant, oppdatert, nyttig, bevisstgjørende og i tråd med tiden. Opplæringen løfter fram moderne fagbegreper, refleksjon og konkrete eksempler. Enkelte trekker særlig frem kunnskap om hjernen, barns utvikling og toleransevinduet som verdifullt for å styrke fosterforeldrene.

Samtidig understreker flere behovet for å gi fosterforeldrene hjelp til å tåle belastningen de opplever. Representanter for barneverntjenesten etterlyser mer problematisering og mer realistisk opplæring om vanlige utfordringer fosterhjem møter, som barns reaksjoner etter samvær, avvisning, vanskelige følelser og det å stå i langvarige relasjonelle belastninger. Flere mener det er særlig viktig å gi opplæring i å møte traumeutsatte barn, fordi dette oppleves som krevende.

> Jeg skulle ønske det var en god bit av det i Solid. Hva det innebærer og med tanke på følelser i en selv, og at vi må tåle at vi blir hata i et år. (Ansatt i barnevernstjeneste)

Flere peker på utfordringer fosterhjem kan oppleve, knyttet til samarbeid med biologisk familie og barnets familiehistorie. De erfarer at fosterforeldre ikke er tilstrekkelig forberedt på dette. Noen etterlyser også mer innhold om økonomi, samvær, gjenforeningsfokuset, forventninger til møtevirksomhet og samarbeid med barnevern og andre instanser.

Enkelte informanter peker på ulike fosterfamiliers behov, og trekker særlig frem fosterhjem i familie og nære nettverk. Disse hjemmene har ofte andre behov enn ordinære fosterhjem. Sentrale temaer som disse intervjupersonene nevner, og som ikke alle barneverntjenester ser ut til å vite om er dekket i Solid, er temaer som skam, skyld, pliktfølelse, lojalitetskonflikter, rolleforvirring i familien, familieposisjoner og det å stå i en dobbeltrolle som både familie og fosterhjem.

Flere er opptatt av at innholdet i Solid bør gjennomgås så praktisk og virkelighetsnært som mulig. De roser de praktiske øvelsene som allerede brukes, og oppfordrer til å bruke flere slike metoder.

De gir uttrykk for et ønske om å kjenne innholdet i Solid bedre. Flere mener at Solid bør knyttes nærmere kommunene og følges opp videre for å gi bedre verdi. Kontaktpersoner ønsker å bruke gjenkjennelige begreper, teori og erfaringer fra Solid-opplæringen i den videre veiledningen av fosterhjemmene.

> Tenker det er superviktig at kommunen er med, som skal jobbe videre med barnet [og fosterfamilien]. At det følges på et vis. «Husker dere det?» «Nå kommer det», «Nå skal vi bruke den». At det ikke bare blir et kurs, men noe som går videre inn i fosterhjemsoppdraget. (Ansatt i barnevernstjeneste)

Enkelte mener at alle ansatte som følger opp fosterhjem bør delta i opplæringen. Barnevernstjenester som har deltatt på Solid-samlinger, beskriver dette som verdifullt både for dem selv og for fosterforeldrene.

Informanter har ikke inngående kjennskap til vurderingsprosessen og mentaliseringsintervjuene, men de vektlegger betydningen av at fosterforeldre er nysgjerrige på barnets uttrykk, ønsker å forstå barnets behov og er åpne for ulike måter å møte barnet på.

De beskriver Solid-rapportene som et viktig grunnlag i arbeidet med matching, og som et supplement til samtaler og hjemmebesøk som de gjør selv. De mener at rapportene gir et inntrykk av familien, foreldrenes bakgrunn, oppvekst og eventuelle tidligere erfaringer som fosterhjem.

Én informant har erfaring fra at rapportene innimellom er lite problematiserende, og etterlyser derfor mer informasjon om fosterfamiliens sårbarheter.

Når det gjelder matching, beskriver barneverntjenestene at de blant annet vurderer barnets fungering, traumehistorie, emosjonelle og fysiske behov, og hvordan dette passer med fosterhjemmets ressurser og rammer. Også «kjemi» mellom barn og fosterhjem trekkes frem som viktig, men vanskelig å forutsi.

3.6 Likheter og forskjeller mellom aktørgruppene

De tre aktørgruppene (deltakere, fosterhjemstjenestene og barneverntjenestene) er enige om det grunnleggende: Solid er et relevant, faglig sterkt og nyttig program som representerer en forbedring sammenlignet med tidligere opplæring. Alle tre grupper mener at innholdet gir god kunnskap om barns utvikling, traumer og samspill, og at opplæringen bidrar til refleksjon og bevisstgjøring hos fosterforeldre.

I alle tre grupper er det også informanter som mener at innholdet tidvis er for elementært, og at opplæringen ikke alltid treffer alle målgrupper like godt. Behovet for bedre tilpasning til ulike fosterhjemstyper, erfaringsnivåer og livssituasjoner er også et gjennomgående tema som blir nevnt av personer i alle tre grupper.

Både deltakere og barneverntjenestene etterspør mer realistisk og konkret innhold fra hverdagen som fosterforeldre. Deltakerne ønsker å vite mer om hva de faktisk kan forvente, hvilke rettigheter de har, og hvordan de kan håndtere krevende situasjoner.

Barnevernstjenestene legger særlig vekt på at fosterforeldre trenger å bli bedre forberedt på de relasjonelle og emosjonelle belastningene i oppdraget. Fosterhjemstjenestene er på sin side mest opptatt av kvaliteter ved vurderingsprosessen.

En annen forskjell gjelder trinn 2. Mens fosterforeldre i hovedsak er fornøyd med innholdet, er prosessledernes kjennskap til og oppfølging av dette trinnet begrenset, og barneverntjenestene synes knapt å kjenne til det.

Alle tre grupper mener at Solid bør knyttes tettere til den løpende oppfølgingen av fosterhjemmene, slik at opplæringen ikke oppleves som et avgrenset kurs, men som et faglig fundament som brukes gjennom hele fosterhjemsoppdraget.

4 Erfaringer med pedagogisk innretning og organisering av Solid

I dette kapittelet fortsetter vi med problemstillingenes tema 1, å belyse aktørenes erfaringer og vurderinger av Solid. I dette kapitlet vektlegger vi aktørenes oppfatninger av den pedagogiske innretningen og organiseringen av Solid. I kapitlet går vi gjennom overordnede tilbakemeldinger fra deltakere og fra fosterhjemstjenesten, deres erfaringer med de fysiske samlingene og med den praktiske bruken av læringsplattformen. Vi presenterer også vurderinger av tilbudet som Solid gir til personer med begrensede ferdigheter i norsk og hvordan Solid legger til rette for dialog med barneverntjenesten.

Datamaterialet i dette kapitlet er resultater fra spørreundersøkelsen til fosterforeldre, intervjuer med fosterforeldre som har gjennomført hele eller deler av opplæringen, ledere og prosessledere i fosterhjemstjenester i Bufetats fem regioner og i Barne- og familieetaten i Oslo samt ansatte i barnevernstjenester.

4.1 Overordnet organisering av opplæringen

Solid er organisert som en modulbasert opplæringsmodell med tre trinn. Slik Tabell 4-1 viser, har alle tre trinn egne e-læringsmoduler tilknyttet trinnet. I tillegg er det samlinger på trinn 1 og trinn 3. På trinn 1 er det også en digital oppstartssamling på Teams.

Tabell 4-1 Overordnet organisering av Solid

Organisering	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3
E-læringsmoduler	X	X	X
Digital samling	X	-	-
Fysiske samlinger	-	-	X

Et grunnleggende premiss for den pedagogiske innretningen av Solid, er dybdelæring. Solid-deltakerne skal få lære på ulike måter, gjennom variasjon og gjentakelse, slik at de kan ta i bruk ny kunnskap i ulike situasjoner. Dybdelæring oppnås altså blant annet ved repetisjon. Repetisjon oppnås når prosesslederne tar opp igjen temaer på samlingene som deltakerne allerede har vært innom i e-læringsmodulene som hører til samlingen. Repetisjon oppnås også når deltakerne øver på ferdigheter i samlingene, som de tidligere har sett på film, lest eller hørt om, enten i en e-læringsmodul eller på en samling.

Det er delte oppfatninger om hvordan den overordnede organiseringen av Solid fungerer, inkludert balansen mellom e-læring og fysiske samlinger og dybdelæringselementet, men grunnleggende sett er de fleste positive.

4.1.1 Inndelingen av Solid i tre trinn

De aller fleste respondentene i spørreundersøkelsen mener at opplæringen er logisk oppbygd, se Tabell 4-2

Tabell 4-2 Opplevde du at det var en logisk oppbygging av opplæringen?

Svar	Trinn 1 (56)	Trinn 2 (33)	Trinn 3 (25)
Ja	93%	82 %	92%
Nei	4%	9 %	4%
Vet ikke	0%	9 %	0%
Annet	4%	0 %	4%
I alt	100%	100 %	100%

Svarene er prosentuert for å kunne sammenlikne ulik N. Flest respondenter som har svart på spørsmålet, (56) har kun fullført trinn 1. Av respondentene som har fullført trinn 3, har færre svart angående sine erfaringer for trinn 2 (33) enn for trinn 3 (25).

En litt lavere andel enn for trinn 1 og 3 svarer at trinn 2 er logisk oppbygd. Det kan skyldes at den pedagogiske innretningen legger opp til at deltakerne skal gjennomføre dette trinnet på egenhånd, men det kan også skyldes at den består av tematisk løsrevede moduler som ikke har intern sammenheng.

4.1.2 Balansen mellom e-læring og fysiske samlinger

Vårt inntrykk fra datainnsamlingen er at kombinasjonen av læringsformer gjennomgående ser ut til å fungere godt, og særlig når deltakerne gjennomfører e-læringen i forkant av fysiske samlinger, slik de skal.

I spørreundersøkelsen oppgir et flertall av deltakerne at balansen mellom e-læring og fysiske samlinger var god, både på trinn 1 og trinn 3.

I den grad noen vil ha en annerledes fordeling, er tilbakemeldingen fra spørreundersøkelsen at for mye av opplæringen er digital. Se Tabell 4-3. Dette kan se ut til å gjelde i litt høyere grad for trinn 3 enn for trinn 1.

Tabell 4-3 Hva synes du om balansen mellom e-læring og fysiske gruppesamlinger?

Påstander	Trinn 1 (38)	Trinn 3 (24)
For mye var digitalt	16%	21%
Fordelingen var passelig	71%	67%
For mye var fysiske samlinger	3%	4%
Vet ikke / ingen oppfatning	3%	4%
Annet	8%	4%
I alt	100%	100%

Svarene er prosentuert for å kunne sammenlikne ulik N. 38 respondenter har fullført trinn 1. 24 respondenter har fullført trinn 3. Svarene gjelder balansen mellom e-læring og fysiske gruppesamlinger på henholdsvis trinn 1 og trinn 3.

Også i de kvalitative intervjuene med deltakere er tilbakemeldingen hovedsakelig at kombinasjonen av e-læring og fysiske samlinger fungerer godt.

Enkelte opplevde deler av e-læringen som for omfattende, og trekker frem enkelte lange filmer og tekster. Det er også deltakere som forteller i intervjuer at de synes at for mye av opplæringen er digital.

Variasjon i læringsformer

Åpne svar i Bufdirs egen spørreundersøkelse viser at deltakerne opplevde at e-læringen og gruppesamlingene på trinn 1 hang godt sammen. E-læringen ble beskrevet som nyttig for å forberede seg, mens samlingene ga mulighet til å stille spørsmål, utdype temaene og diskutere med andre. Flere mener at praktiske øvelser, filmer, caser og konkrete eksempler gjør innholdet lettere å forstå og huske.

Prosesslederne har gjennomgående svært gode erfaringer med kombinasjonen av e-læring og gruppesamlinger. De mener at de ulike læringsformene fungerer godt i samspill. De opplever at noen deltakere trives best med fysiske gruppesamlinger, og andre lærer mye av hjemmearbeid og digital opplæring. Prosesslederne synes det er positivt at ikke alt innholdet i opplæringen skal formidles muntlig av dem. Variasjonen gjør at innholdet formidles både visuelt og teoretisk, og legger opp til repetisjon av viktig stoff.

Dybdelæring og repetisjon

Så vidt vi er kjent med fra intervjuer og fra observasjoner på samlinger, sier ikke prosesslederne så mye til deltakerne om *hvorfor* repetisjoner er viktig. Og en del, både prosessledere og deltakere, mener at det blir for mye repetisjon. Et eksempel på dette er hvordan hjemmeoppgavene fungerer.

Hjemmearbeidet på trinn 1, som foregår digitalt, omtales av deltakere vi intervjuet som relevant, engasjerende og nyttig både for egenrefleksjon og for refleksjon i parene. De oppleves å ha en tydelig hensikt og utfordrer til refleksjon. Noen deltakere opplevde imidlertid at kombinasjonen av hjemmearbeid og samlinger førte til for mye repetisjon. Dette kommer også opp i de åpne svarene i Bufdirs egen spørreundersøkelse.

Prosessledere vi intervjuet påpeker at deltakerne får størst utbytte av samlingene når de har gjort hjemmearbeidet som planlagt i forkant av samlingene. På den annen side opplever også enkelte prosessledere at det kan bli for mye repetisjon i samlingene. En prosessleder sier:

> Temaene «Fra refleks til refleksjon», «Toleransevinduet», «Den tredelte hjernen» gjentas mange ganger. Det blir nesten litt rart. De er jo ikke dumme. Og det er forskjell på hva folk kan fra før. Noen har fagutdanning, andre har hatt fosterbarn i årevis og vært på masse kurs før. (Prosessleder)

Det er grunn til å minne om at ifølge læringstrappa (Nottingham 2013) er læring nettopp frustrerende. Vi må derfor ta med i vurderingen at nettopp i frustrasjonen over at ting gjentas, foregår det sannsynligvis dybdelæring for mange deltakere.

4.1.3 Digital samling på Teams

Trinn 1 starter med en digital samling på Teams, der deltakerne skal bli kjent og jobbe i grupper. Flere deltakere som vi har intervjuet, synes at denne samlingen var en fin start. Andre mener at innholdet like gjerne kunne vært sendt skriftlig på e-post, og peker på at mye av lærestoffet ble gjentatt på de fysiske samlingene. Flere nevner også at de foretrekker fysiske møter fremfor digitale treff:

> Personlig liker jeg best når man møtes, jeg er ikke så glad i Teams-samlinger – det er helt ålreit, men det gir meg ikke så mye. Det er annerledes med én til én [møter på Teams], men i en stor gruppe klarer jeg ikke å bryte inn eller avbryte, jeg blir veldig sjenert. (Deltaker)

Fem prosessledere som vi har intervjuet, opplever at oppstartsmøtet på Teams skaper trygghet og legger til rette for god kontakt før det første fysiske møtet. Deltakerne blir litt kjent, jobber i grupper og kjenner igjen ansikter og navn når de møtes på samling.

Fire prosessledere er mer skeptiske og beskriver Teams-samlingen som krevende, særlig på grunn av tekniske utfordringer med pålogging og ved gruppearbeid («break out rooms»). Noen viser til at en del fosterforeldre, og også kanskje de selv, kan være mindre komfortable med digitale møter. Det kan føre til en anstrengt og uheldig start på Solid-opplæringen, slik de ser det.

4.1.4 Heldigital opplæring på trinn 2

Solid-deltakere som vi har intervjuet, mener at organiseringen med heldigital e-læring på trinn 2 har flere fordeler, men også noen begrensninger. Trinn 2 skal gjennomføres i en fase der fosterhjemmet forbereder seg på at et barn skal flytte inn og i perioden da barnet flytter inn. Dette kan være en hektisk og krevende tid, og flere fremhever at det er verdifullt å ha fleksible, støttende e-læringsressurser som de kan bruke hjemme når det passer.

Samtidig opplever noen at når de sitter alene med e-læringen, blir stoffet gjennomgått raskt og mer overfladisk.

> Det er så omfattende å sette seg inn i. Det er disse videoene og spørsmålene, og så skal man lese, og så må man ha med seg huet hele veien for å ha det som ordentlig læring. Så mye av det for meg har nesten blitt bare sånn skumme over og så trykke for å komme seg igjennom. (Deltaker)

Flere deltakere oppfatter e-læringen som omfattende. De forteller at det er vanskelig å finne uavbrutt tid til å gjennomføre denne delen av opplæringen slik den er tenkt. To fosterforeldre som har tatt trinn 2, og som vi har intervjuet, etterlyser en samling på slutten av trinn 2, der de kan snakke om innholdet i e-læringsmodulene, stille spørsmål og dele erfaringer.

Enkelte deltakere, som har tatt trinn 2 etter at de ble fosterhjem, syntes det var krevende å gjennomføre trinn 2 i en fase av fosterhjemsoppdraget, da de allerede hadde en presset livssituasjon, høy belastning og ofte var slitne på kveldstid. Når det kun er digitalt, og det digitale verktøyet ble opplevd som tungvint, ble terskelen for å sette seg ned med e-læringen høy.

I spørreundersøkelsen har 26 respondenter svart på spørsmålet om hva de synes om at trinn 2 er heldigitalt. Halvparten (13) er fornøyd med det, men nesten like mange (ni) skulle gjerne hatt samlinger i tillegg. To ville ha foretrukket å bare ha samlinger i denne fasen.

Delte meninger om trinn 2 i fosterhjemstjenesten

Mange ansatte i fosterhjemstjenesten beskriver e-læringsmodulene i trinn 2 som et «ressursbibliotek» som kan tas i bruk av fosterforeldre ved behov. Flere fremhever det som en styrke at innholdet er heldigitalt, fordi fosterforeldre da kan finne fram til ulike temaer når det blir relevant for dem. Denne delen av Solid-opplæringen oppfatter derfor ansatte i fosterhjemstjenesten som mer fleksibel, ved at fosterforeldrene kan gjennomføre den på tidspunkt som passer i deres hverdag.

Samtidig peker flere av dem på utfordringer ved at opplæringen utelukkende er digital. Fosterforeldre har ulik digital kompetanse, og ikke alle har tilgang til PC. Prosessledere forteller at for noen deltakere krever e-læringen betydelig praktisk bistand fra dem for at de kan gjennomføre opplæringen.

Det er prosesslederne i fosterhjemstjenesten som gir deltakerne tilgang til trinn 2. Det skjer etter at familien er godkjent som fosterhjem og har fullført trinn 1. Flere prosessledere understreker at de oppfatter sitt ansvar som avgrenset til å gi tilgang i læringsplattformen, ikke å følge opp fosterforeldrene i selve gjennomføringen. Enkelte forteller at de ikke alltid er bevisste på å minne familiene om trinn 2 eller på å integrere denne delen systematisk i oppfølgingen. Andre mener at dette ikke er mulig for dem, ettersom barneverntjenesten overtar ansvaret for fosterfamiliene som har fått et barn.

Gjennomføringen av trinn 2 blir dermed ofte overlatt til familienes eget initiativ, uten fast oppfølging eller interaksjon med prosesslederne underveis. Dette gjør at fosterhjemstjenesten i liten grad får fanget opp spørsmål, usikkerhet eller reaksjoner på innholdet mens opplæringen pågår. Familiene må selv ta kontakt ved behov, noe de færreste ser ut til å gjøre. Enkelte prosessledere stiller derfor spørsmål ved om et rent

digitalt opplæringstilbud er tilstrekkelig i matching-fasen og i den krevende perioden når barnet flytter inn.

4.1.5 Når skal fosterforeldre ta trinn 3?

Et usikkerhetsmoment som dukket opp i noen intervjuer, var når det er riktig å ta trinn 3. Informanter som hadde tatt trinn 3, hadde ulike erfaringer med dette. Flere mente at det var nyttig å ta denne delen av opplæringen etter å ha vært fosterhjem i rundt et halvt år. Da hadde barnet rukket å finne seg til rette, samtidig som familien allerede hadde gjort seg noen erfaringer med utfordringer i hverdagen. Andre ønsket å gjennomføre trinn 3 etter ett år – eller senere.

Flere prosessledere mener det er fornuftig at trinn 3 tas omtrent et halvt år etter at fosterhjemmet er etablert, da mange på dette tidspunktet vil begynne å kjenne på noen utfordringer. Andre prosessledere mener seks måneder er for tidlig. Det første året er ofte travelt med oppfølging og tilbud fra kommunene, og det kan derfor være uheldig, mener de, å konkurrere med kommunene om familiens tid det første året.

Noen prosessledere ser at familier kan oppleve at det blir for mye på én gang. For noen barn kan det også ta mer enn seks måneder før emosjonelle reaksjoner på flyttingen kommer.

Krevende rekruttering til trinn 3

Organiseringen av trinn 3 preges av at familiene allerede er fosterhjem, og at dette trinnet er frivillig for deltakerne å gjennomføre. Det gjør rekruttering til de fysiske samlingene vanskelig sammenliknet med trinn 1, som er obligatorisk. Flere prosessledere sier at de arbeider mye med å få tak i og motivere deltakere til å møte opp på samlingene.

> Det er veldig ressurskrevende å organisere dette. Vi må selv jobbe med å få dem inn. Vi må jobbe opp mot barnevernstjenestene for å få inn deltakere. (Prosessleder)

> Vi har brukt «blodiglemetoden» [ringe] for å få folk til å melde seg på. (Prosessleder)

En prosessleder mener at familie- og nettverksfosterhjem er vanskeligst å rekruttere til trinn 3. Prosesslederen mener at det kan handle om at deltakerne har hatt barnet en god stund og synes de kjenner barnet godt, og derfor ikke opplever behov for oppfølgingen i trinn 3.

Prosesslederne nevner også hindringer som gjelder alle fosterforeldre, nemlig at deltakerne ofte må ta fri fra jobb dersom samlingen holdes på dagtid, eller at de må organisere barnevakt dersom den er lagt til kveldstid.

4.2 Erfaringer med de fysiske samlingene

Solid-deltakerne er samstemte om at de fysiske samlingene i Solid er viktige. Den stedlige opplæringen er viktig for god læring. Å ta del i fosterforeldrefelleskapet beskrives som betydningsfullt av de aller fleste. Flere formidler en tydelig følelse av fellesskap og understreker betydningen av å møte andre i lignende situasjon, og av å ikke føle seg alene. Noen framhever særlig hvor godt det var å møte andre med minoritetsbakgrunn. Noen presiserer at samlingene var det mest verdifulle for dem med opplæringen.

Flere deltakere vi intervjuet, berømmer prosesslederne for å skape trygg og god atmosfære for erfaringsdeling og læring.

> De lagde en god atmosfære og trygg atmosfære, samtidig som de vektla at det var viktig. En trygg seriøsitet. (Deltaker)

Videre beskriver deltakere at prosesslederne er inspirerende, dyktige og inkluderende, og at de kombinerer varme, humor og alvor på en god måte.

En deltaker mener det var en fordel å treffe de samme prosesslederne på trinn 1 og på trinn 3. Det bidro til at det ble lettere å dele åpent. Flere deltakere fremhever i intervjuer at prosesslederne var fleksible og tilgjengelige på e-post og SMS mellom samlingene. Mange opplever at prosesslederne bidro til en god forståelse av fosterforelderrollen som både viktig og alvorlig. Et sitat fra en deltaker illustrerer:

> Foredragsholderne (…) utmerket seg med sin dyptgående kunnskap og sitt sterke engasjement. Deres innsats og dedikasjon gjorde kurset både informativt og inspirerende. (Deltaker)

Det ser ut til at prosesslederne formidler opplæringsinnholdet på en tydelig og tilgjengelig måte, med god variasjon i undervisningsformene og nødvendige pauser underveis. Samtidig etterlyser enkelte deltakere at prosesslederne i større grad legger til rette for aktiv deltakelse fra alle, blant annet ved å fordele ordet bedre, slik at ikke de samme stemmene dominerer refleksjoner og plenumsdiskusjoner.

Resultatene fra Bufdirs digitale undersøkelse (2024–2025) er i tråd med våre funn: Mange deltakere i denne undersøkelsen fremhever det som nyttig å møte andre i samme eller lignende situasjon. De skriver at det var verdifullt å høre andres erfaringer, dele egne opplevelser, diskutere i grupper og få kjenne på at de ikke står alene.

Innspill fra fosterhjemstjenestene

Prosesslederne mener at de fysiske samlingene er verdifulle møteplasser for deltakerne. Her blir de kjent med hverandre, opplever støtte og deler erfaringer og utfordringer. Samlingene oppleves som grundige, men også til dels tunge å gjennomføre fordi tematikken som tas opp, kan være alvorlig. Samlingene varer også lenge, og kan oppleves som slitsomme, både for deltakere og prosessledere. Flere prosessledere uttrykker bekymring for at det kan bli for mye informasjon på begrenset tid for en del deltakere.

4.2.1 Sammensetning av grupper

På samlingene som vi har deltatt på som observatører, har vi sett at gruppene har variert sammensetning med hensyn til deltakernes alder, kjønn, familiesituasjon, utdannings- og yrkesbakgrunn. På trinn 1-samlingene vi deltok på, var det både deltakere som er fosterhjem allerede, og deltakere som er i en vurderingsprosess. Disse samlingene har altså vært blandet.

Deltakere som er fosterhjem allerede, vil ofte være slekts- og nettverksfosterhjem som har takket ja til en plassering på kort varsel, og utvikleren av Solid anbefaler egne samlinger for disse.

Vårt inntrykk er at fosterhjemstjeneneste har noe ulik praksis for opplæring av familie- og nettverksfosterhjemmene. Mens noen fosterhjemstjenester gjennomfører samlinger for både ordinære fosterhjem og fosterhjem i familie og nettverk sammen, har andre gjennomført egne samlinger for hver av gruppene. Begrunnelsene er litt ulike: Mens noen mener at familie- og nettverksfosterhjem har andre behov og derfor trenger et eget tilbud, mener andre at det å blande familiene gir en nyttig synergieffekt fordi personer som ennå ikke er fosterhjem kan få høre om erfaringene til de som allerede er fosterhjem.

Gruppene kan også bli slått sammen av praktiske hensyn (få deltakere), noe som gjør det mulig å tilby trinn 1-samlinger jevnlig.

Proba deltok på til sammen fire samlinger i trinn 1. På samlingene var det både familier som var blitt fosterhjem, og familier som vurderte eller ønsket å bli det. På en samling 3 som vi observerte, «Samarbeid, kontakt og egenutvikling», var det tre par som allerede var fosterforeldre, men det ble ikke opplyst om disse var slekt- og nettverksfosterhjem. Deltakere som var fosterforeldre, deltok ikke under hele samlingen. De forlot gruppa før øvelse 4 «Matching – hvilket barn kan vi gi god omsorg?». Dette var avtalt med kursholderne før oppstart. Presentasjonene som ble brukt for alle, var den ordinære, ikke versjonen laget for familie og nære nettverk. De som var fosterforeldre deltok med sine erfaringer underveis, for eksempel under punktet «Samvær og kontakt med familien».

Samlingene i Solid på trinn 1 har altså hittil ofte, slik vi forstår det, samlet personer i ulike faser i fosterhjemsoppdraget: nye søkere, beredskapshjem og fosterforeldre for barn i slekt eller nettverk.

Solid-deltakernes innspill

Å ha samlinger med både fosterforeldre og de som er i vurderingsprosessen, sammen, kan ha både fordeler og ulemper. Solid-deltakere som vi har intervjuet, beskriver i hovedsak denne sammensetningen som positiv for læring og diskusjon. En beredskapsmor mente for eksempel at blandingen av beredskapshjem og fosterhjem var lærerik begge veier, fordi deltakerne kunne gi hverandre innsikt i forskjellige faser i barnas utviklingsløp.

Enkelte Solid-deltakere mener at sammensetningen med fosterforeldre og personer som er i en vurderingsprosess, også har noen ulemper. Noen Solid-deltakere som ikke er godkjente fosterforeldre ennå, mener at deltakere som allerede er fosterhjem, fikk for mye fokus i opplæringen.

> «På samlingene kunne en (...) gjerne del opp gruppen noe mer, med de som alt hadde fått fosterbarn og oss andre. Mange av disse [med fosterbarn] var fylt opp, naturlig nok, av det barnet de alt hadde fått, og selv om det var veldig fint å få perspektivene derfra, ble det fra enkelte deltagere vel mye om egen situasjon.» (Deltaker)

Innspill fra fosterhjemstjenestene

Prosesslederne som vi har intervjuet, erfarer at personer som vurderer å bli fosterforeldre og personer som allerede er fosterforeldre (fra familie og nettverk) har stor nytte av å møte hverandre på trinn 1-samlinger, dele erfaringer og stille hverandre spørsmål.

Men også noen prosessledere nevner at familie- og nettverksfosterhjemmene kunne ha nytte av å samles uten ordinære familier til stede, først og fremst fordi de har stort utbytte av å utveksle erfaringer med andre fosterforeldre. En annen årsak til at fosterforeldre og de som ønsker å bli fosterhjem, gjerne kan plasseres i ulike grupper, slik noen prosessledere ser det, er at de som er fosterhjem, kan bli litt dominerende i grupper som ellers består av personer som ikke er fosterhjem ennå og er på et annet sted i den mentale prosessen det er å skulle bli fosterhjem.

4.2.2 Gruppeøvelser

Fosterforeldrene som vi har intervjuet, virker gjennomgående positive til gruppeøvelsene på de fysiske samlingene, og mange deltakere opplever gruppeøvelsene som gode og verdifulle. Noen av øvelsene bidrar til at man blir kjent, får gode samtaler og refleksjoner. Andre øvelser gir innsikt i alvoret i fosterhjemsoppdraget. Moderne læringsteori tilsier at man blir best på å gjøre det man øver på (Ericsson, 2008). Det er et kraftig argument for mye og variert ferdighetstrening i samlingene. Særlig visuelle og fysiske gruppeoppgaver trekkes frem som nyttige og virkelighetsnære av deltakere som vi har intervjuet.

Det oppleves som positivt at det er prosesslederne som setter sammen gruppene, at sammensetningen varieres underveis, og at par som kommer sammen tidvis også splittes. Samtidig opplever enkelte det som utfordrende å dele personlig informasjon i grupper med ukjente.

Noen av informantene opplevde at potensialet i gruppeøvelsene ikke ble fullt ut utnyttet. Noen mener prosesslederne burde mobilisere flere deltakere til å bidra aktivt i diskusjonene. Bruk av film, case og scenarier fremheves som særlig virkningsfullt av flere deltakere.

> Når man jobber med case og ser små filmer, særlig filmer, det er et sterkt medium og gjør at man ser ting på litt annen måte og det blir mer nært. (Deltaker)

Flere informanter uttrykker ønske om enda flere og realistiske case og scenarier de kan trene seg på. På samlingene kan deltakerne...

> (...) «stjele» erfaringer fra andre. (...) med en gang du skaper diskusjoner, blir det engasjement, og da sitter det bedre. Casene som er i [e-læringen] burde vært live. (...) Da hadde jeg sett hvordan du gjorde det og fått ideer. Det er ikke bare-bare å gå inn i en livsendring (...) der man får et nytt barn vi er fremmede for – og takle det. Virkeligheten ville komme mer fram hvis man har flere caser «live». (Deltaker)

Opplæringen som skjer i samlingene, stiller store krav til prosesslederne. De må ha inngående kjennskap til både metodikk og innholdet som skal formidles, og hele tiden ha et bevisst forhold til hensikten med en øvelse, en film eller en gruppesamtale.

Flere prosessledere trekker frem ferdighetstreningen på de fysiske samlingene som viktige for å oppnå dypere og kroppsliggjort læring. De mener at det er øvelsene som berører deltakerne mest, og flere kunne tenke seg enda mer ferdighetstrening i samlingene.

> Det er øvelsene de [deltakerne] husker, og følelses- og innlevelsesøvelser kan det gjerne være mer av. (Prosessleder)

> Det er teorien det blir for mye av. Det er ferdighetstrening det blir for lite av. (Prosessleder)

Prosesslederne har ulike øvelser de liker godt og mindre godt. Noen prosessledere peker på at øvelser og refleksjonsoppgavene kan bli for like, for generelle og for grunne. Plenums-spørsmål som «Hva husker dere fra e-læringen?» kan lett føre til taushet i gruppen. Prosessledere forteller at de kunne tenke seg flere konkrete eksempler og case i øvelsene, der teorien man har gjennomgått, anvendes og trenes på praktisk. Noen mener at praktiske øvelser og ferdighetstrening er særlig viktige for deltakere med begrensede norskferdigheter.

> Solid er veldig pedagogisk lagt opp. Mye repetisjon, og det er kjempeviktig, særlig for minoritetsspråklige. De forstår norsk, men de forstår ikke nok norsk, og må få ting repetert flere ganger. Vi burde kunne knadd en del temaer mer i samlinger, i fysiske øvelser, ikke bare refleksjon, men ute på gulvet. (Prosessleder)

Tid til gruppeøvelser på samlingene

Respondentene i spørreundersøkelsen har svart på hva de synes om tid avsatt til gruppeøvelser på de fysiske samlingene, se Tabell 4-4. Vi så over at deltakere og prosessledere som vi har intervjuet, etterlyser mer ferdighetstrening. Svarfordelingen i spørreundersøkelsen kan være en indikasjon på det samme.

Tabell 4-4 Hva synes du om tid avsatt til gruppeøvelser på de fysiske gruppesamlingene?

Påstander	Trinn 1 (40)	Trinn 3 (23)
Det var for lite tid til gruppeøvelser	15%	13%
Det var passe mye tid til gruppeøvelser	78%	61%
Det var for mye tid til gruppeøvelser	8%	22%
Vet ikke / ikke relevant	0%	4%
Annet	0%	0%
I alt	100%	100%

Svarene er prosentuert for å kunne sammenlikne ulik N. 40 respondenter har kun fullført trinn 1. 23 respondenter har fullført trinn 3. Svarene gjelder tid avsatt til fysiske gruppesamlinger på henholdsvis trinn 1 og trinn 3.

Tabellen viser at de fleste respondentene synes det blir avsatt passe tid til gruppeøvelser, men særlig på trinn 3 er meningene litt delt om det er for mange eller for få gruppeøvelser. Nesten en av fire mener at det blir for mange.

Flere fosterforeldre som vi har intervjuet, peker på at det kunne vært bedre tid til enkelte oppgaver, særlig når oppgavene var lange eller omfattende. En deltaker peker på at det er viktig å sette av tilstrekkelig tid til mer omfattende gruppeoppgaver, fordi samtalen i smågrupper kan bli skjevt fordelt. Dersom én deltaker bruker mye tid på sine innspill, kan det bli for lite rom for at de andre får delt egne erfaringer og refleksjoner.

4.2.3 Tid til diskusjon i samlingene

Deltakere som vi har intervjuet, forteller om blandete, men gjennomgående nokså positive erfaringer med tid til diskusjoner på samlingene. Flere sier at det var nok tid til diskusjoner. Deltakere som har tatt trinn 3, trekker frem betydningen av nok tid til diskusjon og refleksjon i trinn 3, og vektlegger at pausene og praten med andre deltakere er like viktig som selve undervisningen.

En deltaker som vi har intervjuet, erfarte at nok tid til diskusjon henger sammen med tidsstyring av programmet for hver samling. Dersom prosessleder kommer for sent i gang med øvelser eller nye temaer, blir det mindre tid til diskusjon.

De fleste respondentene som besvarte spørreundersøkelsen, synes det blir avsatt passe tid til diskusjoner, se Tabell 4-5.

Tabell 4-5 Hva synes du om tid til diskusjoner på de fysiske gruppesamlingene?

Påstander	Trinn 1 (40)	Trinn 2 (23)
Det var for lite tid til diskusjoner	25%	30%
Det var passe tid til diskusjoner	70%	57%
Det var for mye tid til diskusjoner	3%	9%
Vet ikke / ikke relevant	0%	0%
Annet	3%	4%
I alt	100%	100%

Svarene er prosentuert for å kunne sammenlikne ulik N. 40 respondenter har fullført trinn 1. 23 respondenter har fullført trinn 3. Svarene gjelder tid avsatt til diskusjoner på fysiske gruppesamlinger på henholdsvis trinn 1 og trinn 3.

I den grad respondentene mener at omfanget av diskusjoner på gruppesamlingene bør endres, mener de at det bør avsettes mer tid til diskusjoner.

Åpne svar fra Bufdirs egen spørreundersøkelse viser at flere deltakere ønsker mer tid til samtaler, fri dialog, gruppearbeid og erfaringsutveksling.

4.2.4 Gruppestørrelse

Fra våre intervjuer med deltakere, er inntrykket vårt at gruppestørrelsen stort sett varierer mellom ca. 12 og 20 deltakere. De fleste opplever gruppestørrelsen som passelig. Antallet beskrives som stort nok til å gi gode diskusjoner, men samtidig lite nok til at alle får taletid og mulighet til å bli kjent med flere. Flere opplever gruppene som trygge og «ufarlige». Samtidig peker enkelte på at store grupper kan gjøre at noen deltakere blir stille og ikke deltar i plenumsdiskusjoner.

De fleste som har besvart spørreundersøkelsen, synes at antallet deltakere på gruppesamlingene, var passende. Det betyr at respondenter som har tatt trinn 1, oppgir at gruppesamlinger på 11-20 deltakere er vanligst. Respondentene synes stort sett at antallet er passende. På trinn 3 oppgir respondentene at samlinger med 6-10 deltakere er vanligst. Også de respondentene synes at antallet er passende.

Ingen respondenter synes at det var for mange deltakere på samlingene de hadde vært på, men noen synes at det var for få. De hadde vært på samlinger med 1-5 personer (2 respondenter) eller 6-10 personer (2 respondenter).

Vi har ikke registrert at prosessledere har sagt noe om gruppestørrelse i intervjuer med oss.

4.2.5 Antallet samlinger

Solid-deltakerne vi intervjuet er samstemte i at antallet fysiske samlinger var passende.

Også et stort flertall av respondentene i spørreundersøkelsen (31 respondenter) mener at det var passe mange fysiske samlinger på trinn 1. Seks av de som har svart, mener at det var for få, mens tre mener at det var for mange.

For trinn 3 er bildet litt annerledes. Her mener åtte av 23 respondenter at det var for få samlinger. Flertallet, 12, mente likevel at antallet var passende. To respondenter mente at det var for mange samlinger. Se Tabell 4-6.

Tabell 4-6 Hva synes du om antallet fysiske gruppesamlinger?

Påstander	Trinn 1 (40)	Trinn 3 (23)
Det var for få samlinger	15%	35%
Det var passe mange samlinger	78%	52%
Det var for mange samlinger	8%	9%
Vet ikke / ikke relevant	0%	4%
Annet	0%	0%
I alt	100%	100%

Svarene er prosentuert for å kunne sammenlikne ulik N. 40 respondenter har fullført trinn 1. 23 respondenter har fullført trinn 3. Svarene gjelder antallet fysiske gruppesamlinger på henholdsvis trinn 1 og trinn 3.

Tilbakemeldingene fra spørreundersøkelsen er altså at antallet samlinger er passende, men hvis det skulle være flere samlinger, bør de komme på trinn 3. Respondentene ønsker seg ikke færre samlinger.

4.2.6 Tidspunkt og varighet på samlinger

Solid-deltakerne vi intervjuet opplever de fysiske samlingene ulikt. Noen beskriver dem som lange og krevende, mens andre opplever dem som mindre belastende enn forventet, blant annet fordi opplegget er godt variert med oppgaver, refleksjon, film, gruppesamtaler og undervisning. Samtidig beskriver enkelte det som utfordrende å kombinere deltakelse på samlinger (og vurderingsmøter i trinn 1) med jobb. Noen deltakere opplever det også som krevende å holde fokus gjennom en hel dag, særlig når temaene oppleves som tunge:

> Antallet var helt greit, men når vi hadde samling på hverdagen var det langt. Torsdag fra 16-21 med case på hvordan det var når du får barn i hjemmet. Samlingen var veldig bra, men jeg kom rett fra jobb. De hadde laget mat, men man skal spise kjapt og høre på 4-5 timer med kakling og engasjere seg. Det blir for mye – det er så viktig læring at hodet må være klart for å ta imot læringen. For de fleste er det stress, det ble for mye for de som jobber. Det burde vært lørdag, da man kan komme på kurs. Jeg følte mange ikke bidro med diskusjoner. (Deltaker)

Noen mener at samlingene med fordel kunne vært kortere.

> Det var mye prat om ting, du sitter der og tenker du kunne gjort noe annet. Jeg fikk litt den følelsen at «vi må fylle opp tida – vi har noen plakater vi kan skrive ned noen følelser på.» Jeg tror det kunne vært betraktelig korta ned. […] For meg var det bortkasta tid, det er noe du gjør fordi du må. Det ga meg ikke noe, det var altfor generelt. (Deltaker)

Solid-deltakerne er først og fremst opptatt av innholdet i samlingene og hvorvidt de er lagt til helgedager eller hverdager. Her er det ulike oppfatninger om hva som er mest praktisk.

Innspill fra Bufdirs egen digitale undersøkelse fra 2024–2025 viser at noen ønsker at det skal være flere, kortere samlinger, i stedet for at de skal være så lange som i dag.

Enkelte prosessledere har fortalt at samlingene kan være krevende for deltakerne, rent praktisk, både fordi de varer mange timer og fordi de ofte foregår etter jobb. Noen prosessledere forteller at de korter litt ned på pausene for å komprimere dagen litt. Flere har også snakket om at de lager helgesamlinger for å gjøre det enklere for deltakere med lang reiseavstand, å få tid til å komme.

Andre prosessledere har kommentert at det er delte meninger om det er helgesamlinger eller samlinger på dagtid som er best for deltakerne. Det vil jo også variere med avstand fra deltakernes bosted til stedet der samlingene skal avholdes. Vårt inntrykk er at regionene veksler på hvor de avholder samlingene, for at personer som er bosatt ulike steder i regionen kan få et tilbud ikke alt for langt unna, selv om de eventuelt må vente litt på opplæringen.

4.2.7 Tid mellom gruppesamlingene

De fleste deltakerne vi intervjuet, omtaler tiden mellom samlingene som passende, med tid til refleksjon mellom samlingene. Det er også noen som mener at tempoet ble litt høyt, og som ønsker mer tid mellom samlingene. Alternativt ser noen for seg et mer fleksibelt opplegg der man kan velge enten en intensiv eller en mer utstrakt modell.

Også de fleste som har besvart spørreundersøkelsen, synes avstanden i tid mellom gruppesamlingene er passelig. Det gjelder 33 av 40 respondenter som har tatt trinn 1 og 18 av 23 som har tatt trinn 3. I den grad noen er misfornøyd med tiden mellom samlingene, er oppfatningen at det går litt for lang tid mellom samlinger. Fire av 40 respondenter på trinn 1 og fire av 23 respondenter på trinn 3 mener at det går for lang tid mellom samlingene.

Enkelte ansatte i fosterhjemstjenesten forteller at i regioner med store geografiske avstander, tilbys noen samlinger over en helg i stedet for med én eller flere ukers mellomrom. Store avstander gjør det nødvendig å redusere transport og reisetid for deltakerne. Slike samlinger forutsetter at deltakerne gjennomfører all e-læringen i forkant av samlingene, i stedet for underveis, slik Solid egentlig legger opp til. Dette innebærer at deltakerne får et stort materiale de skal gjennomgå før samlingene. Det er ikke ideelt, gitt at deltakerne helst skal forberede seg før hver modul og reflektere i etterkant.

Prosessledere har ulike synspunkter på om samlingene i trinn 3 bør avholdes med kort mellomrom eller om de skal være mer spredt ut i tid. Noen mener det bør være avstand i tid mellom samlingene for at læringen skal modnes. Andre komprimerer samlingene i én helg, men får likevel gode erfaringer. Prosesslederne balanserer lojalitet til manualen/opplegget de skal følge i opplæringen, med behovet for å tilpasse gjennomføringen til gruppene og tidsrammen.

4.2.8 Standardisering og handlingsrom

Prosesslederne opplever Solid som mer standardisert enn det PRIDE var. Gjennomføringen av opplegget for samlingene skal være mest mulig likt på tvers av grupper, prosessledere og regioner. Flere mener at det er bra at den enkelte prosessleder i løpet av de fysiske samlingene i mindre utstrekning må gjøre prioriteringer selv om hva slags lærestoff de skal gå gjennom.

Noen prosessledere peker samtidig på at gjennomføringen av samlingene kan bli for «mal-styrt», og at dette kan gå på bekostning av spontanitet og dynamikk i gruppen. Flere prosessledere opplever imidlertid at dette bedrer seg etter hvert som de får mer erfaring. Etter å ha gjennomført opplegget flere ganger, blir de tryggere og mer fortrolige med gangen i opplæringen. Da kan de i større grad gjøre egne prioriteringer og ta hensyn til behov og dynamikk i den enkelte gruppen samtidig som de sørger for at alt innholdet blir gjennomgått.

Våre observasjoner av samlinger tyder på at prosessledere følger opplegget tett, noen nærmest ordrett. Samtidig forteller prosessledere som vi har snakket med, og som gjennomfører de to første samlingene som helgesamling, at de gjør tilpasninger i rekkefølgen av moduler, slik at de unngår at deltakerne må gjøre e-læringsmoduler mellom samlingene (dag 1 og dag 2). Andre prosessledere forteller at de kan korte ned på enkelte temaer for å gi mer tid til gruppesamtaler og diskusjon mellom deltakerne.

4.3 Praktisk bruk av læringsplattformen

Flere av deltakerne vi intervjuet opplever læringsplattformen som enkel og grei å bruke, selv om de bemerker mindre tekniske feil og moderniseringsbehov.

Andre beskriver læringsplattformen som lite brukervennlig. De opplever plattformen som lite intuitiv, omstendelig og tungvint. De beskriver tekniske begrensninger som gjør innlevering av hjemmeoppgaver unødvendig komplisert, utfordringer med å åpne og lukke moduler, og problemer ved bruk av Mac og iPad/nettbrett. Dette gjelder både deltakere som oppgir å ha høy og lav digital kompetanse. For disse, ble denne delen av opplæringen belastende.

> Jeg hadde ikke PC tilgjengelig, så jeg satt på telefonen og knotet. Jeg er ikke på PC og data, så jeg måtte knote meg inn på det, det ble bare surr og rot, starten ble kronglete. (Deltaker)

> Jeg har gått inn flere ganger og ikke skjønt om jeg er på riktig sted, eller om jeg er på begynnelsen, eller hvor jeg skal hen. (Deltaker)

Også i Bufdirs egen undersøkelse ser vi at problemene med læringsplattformen blir nevnt særskilt for bruk på Mac og på mobil.

Noen deltakere mener at e-læringen og hjemmeoppgavene er svært tidkrevende og etterlyser tydeligere informasjon på forhånd om hvor mye tid som bør settes av til denne delen av opplæringen:

> Det kunne vært mer informasjon om e-læringen, så du kunne satt av tid og ikke bli sittende langt ut på kveldene. (Deltaker)

Respondenter i vår spørreundersøkelse som hadde fullført ulike trinn i Solid, ble bedt om å fortelle om hvor enkelt de opplevde at det var å komme inn på læringsplattformen og å bruke den.

Tabell 4-7 Var det enkelt for deg å komme inn på læringsplattformen?

Svar	trinn 1 (56)	trinn 2 (35)	trinn 3 (25)
Ja	82 %	94 %	84 %
Nei	5 %	3 %	4 %
Vet ikke	2 %	3 %	8 %
Annet	11 %	0 %	4 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Svarene er prosentuert for å kunne sammenlikne ulik N. 56 respondenter har fullført trinn 1. Av respondentene som har fullført trinn 3, har flere svart angående sine erfaringer for trinn 2 (35) enn for trinn 3 (25). Det skyldes sannsynligvis at ti respondenter oppfattet at de allerede hadde svart på spørsmålet.

Resultatene i Tabell 4-7 viser at mer enn åtte av ti synes at det er enkelt å komme inn på læringsplattformen.

Andelen som har svart «annet» er ganske høy. De seks respondentene som har fylt inn noe her, forteller om problemer med å logge seg inn eller at de syntes det var upraktisk at læringsplattformen ikke er mobilvennlig.

Tabell 4-8 Var det enkelt for deg å bruke læringsplattformen?

Svar	trinn 1 (56)	trinn 2 (35)	trinn 3 (25)
Ja	86 %	89 %	88 %
Nei	9 %	3 %	8 %
Vet ikke	0 %	3 %	4 %
Annet	5 %	6 %	0 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Svarene er prosentuert for å kunne sammenlikne ulik N. 56 respondenter har fullført trinn 1. Av respondentene som har fullført trinn 3, har flere svart angående sine erfaringer for trinn 2 (35) enn for trinn 3 (25). Det skyldes sannsynligvis at ti respondenter oppfattet at de allerede hadde svart på spørsmålet.

Resultatene i Tabell 4-8 viser at nesten ni av ti respondenter synes at det er enkelt å bruke læringsplattformen.

Blant de som har svart «annet» pekte flere respondenter på at det var upraktisk at læringsplattformen ikke var egnet for mobil. En lavere andel respondenter som har tatt trinn 3 enn som har tatt trinn 1, melder fra om problemer med bruk. Det tyder på at de fleste venner seg til brukerfunksjonaliteten etter hvert.

En respondent i spørreundersøkelsen etterlyser muligheter for å kunne lytte til innholdet i læringsplattformen. Dette kan ha med tilrettelegging å gjøre, for eksempel for personer med dysleksi.

Læringsplattformen inneholder lenker til eksterne sider, for eksempel til barnevernsstatistikk og informasjon om familieråd på Bufdirs egne sider. Andre lenker går til Lovdata, Barneverns- og helsenemnda og til FNs barnekonvensjon.

Tabell 4-9 under viser at omlag tre av fire respondenter oppgir å ha lest informasjon i eksterne lenker. Det er flere som ikke leser informasjon i slike lenker på trinn 1 enn senere.

Tabell 4-9 Har du lest informasjon via eksterne lenker?

Svar	Trinn 1 (38)	Trinn 2 (26)	Trinn 3 (24)
Ja	74%	73 %	79%
Nei	21%	15 %	4%
Vet ikke	5%	12 %	17%
I alt	100%	100 %	100%

Svarene er prosentuert for å kunne sammenlikne ulik N. 38 respondenter har fullført trinn 1. Av respondentene som har fullført trinn 3, har flere svart angående sine erfaringer for trinn 2 (26) enn for trinn 3 (24). Det skyldes sannsynligvis at to respondenter oppfattet at de allerede hadde svart på spørsmålet.

Tabell 4-10 under viser at åtte av ti på trinn 1 og nesten ni av ti på trinn 2 og 3, som har lest informasjon via eksterne lenker, hadde nytte av denne informasjonen.

Tabell 4-10 Hadde du nytte av de eksterne henvisningene?

Svar	Trinn (28)	Trinn 2 (19)	Trinn 3 (19)
Ja	82%	89 %	89%
Nei	7%	0 %	5%
Vet ikke	11%	11 %	5%
I alt	100%	100 %	100%

Svarene er prosentuert for å kunne sammenlikne ulik N. 28 respondenter har fullført trinn 1. Av respondentene som har fullført trinn 3, har like mange svart angående sine erfaringer for trinn 2 (19) som for trinn 3 (19).

Henvisningene via eksterne lenker ser altså både ut til å bli lest – og å bli oppfattet som nyttige av deltakerne som har besvart undersøkelsen.

4.3.1 Fosterhjemstjenestenes erfaringer med læringsplattformen

Flere prosessledere opplever e-læringsplattformen som lite brukervennlig, uoversiktlig og ulogisk å navigere i. Mange forteller at de ofte må hjelpe deltakere inn på plattformen og forklare hvordan den skal brukes. Samtidig mener flere at plattformen blir enklere å håndtere etter hvert som man får mer trening.

Noen prosessledere opplever e-læringen som for lang, med for mye tekst og for mange «klikk» for å komme gjennom. Prosessledere forteller at noen deltakere har vansker med å sette av tid til e-læringen, og at stoffet i trinn 1 samlet sett kan oppleves som omfattende. Også deltakere har formidlet at de i stor grad klikker seg raskt gjennom e-læringen.

Flere prosessledere erfarer at deltakerne kan streve med å komme i mål med e-læringen i tide til samlingene. Da får de mindre utbytte av samlingene og henger ikke alltid med på det som skjer. Flere prosessledere må minne deltakere om krav til gjennomføring, hjelpe til med innlogging og motivere deltakerne til å gjennomføre e-læringen.

4.4 Tilbudet til deltakere med begrensede norskferdigheter

Personer som ønsker å bli fosterhjem, må ha så gode norskkunnskaper at de kan ivareta barnet i møte med skole og samfunnet ellers (Bufdir u.å. f). Solid er utviklet på bakgrunn av dette.

Vi erfarer at flere informanter er bekymret for opplæringstilbudet til fosterforeldre med begrensede norskferdigheter. Det dreier seg ofte om fosterforeldre i familie og nettverk som på kort varsel får foreldreansvar for et barn. Samtidig som fosterforeldrene har gode omsorgsevner, er ikke alltid de språklige ferdighetene gode nok til å få utbytte av opplæringen i Solid. Utfordringene gjelder både opplæringen som gis på læringsplattformen og opplæringen som gis i samlinger. Vi gjengir intervjupersonenes refleksjoner om dette temaet her, fordi vi mener de peker på noe det er viktig å ha bevissthet om, nemlig hvor avansert språket i Solid er – og bør være.

4.4.1 Avansert språk på læringsplattformen

Noen ansatte i fosterhjemstjenesten påpeker at språket på e-læringsplattformen er ganske avansert, og at det er mye tekst å forholde seg til. De peker på at språket kan være vanskelig tilgjengelig for enkelte deltakere, særlig minoritetsspråklige med svake norskkunnskaper. En intervjuperson i barneverntjenesten har det samme inntrykket:

> (…) den største svakheten ved opplæringen er at kurset er tilpasset personer som snakker godt norsk og allerede har en viss kjennskap til det offentlige systemet. De bruker en del begreper og faglige begreper og struktur som ikke brukes i dagligdagse språket. Det kan gjøre det vanskelig for personer med minoritetsbakgrunn eller begrenset norskkunnskap (…). (Ansatt i barneverntjeneste)

Dette trekkes også frem om noen deltakere fra familie og nettverk.

4.4.2 Krav om muntlige kommunikasjonsferdigheter i samlinger

Flere i fosterhjemstjenesten trekker spesielt frem at for deltakere med minoritetsbakgrunn og begrensede norskferdigheter, kan deltakelse på samlingene være krevende. Flere prosessledere erfarer at det er behov for tilpasning for deltakere i denne gruppen, og noen har brukt tolk, slik en leder for en fosterhjemstjeneste forteller om:

> Vi har brukt tolk i noen kurs når det har vært og er nødvendig. Tror de har litt ulike erfaringer med hvordan det fungerer. I [Storby] har de hatt så gode erfaringer for de hadde en tolk som har hatt flere familier, fantastisk flink tolk som har gjort en kjempejobb. (Leder fosterhjemstjeneste)

Denne lederen peker samtidig på at det ikke nødvendigvis er nok å oversette, men at prosesslederne også må forsikre seg om at opplæringen faktisk blir forstått:

> Jeg er nok litt usikker på hvilken kompetanse den enkelte prosessleder har på å sjekke ut med minoritetsfamilier om de har skjønt hva det betyr. Vi kan ha veldig ulike bilder i hodet – jeg har ikke noen konkrete eksempler, men der er det en utfordring. (Leder fosterhjemstjeneste)

En leder for en annen fosterhjemstjeneste er inne på det samme:

> Det er en utfordring for oss også dette med minoriteter. Helt klart. En ting er om de sjøl snakker godt nok norsk, en annen ting er hva de forstår.» (Leder fosterhjemstjeneste)

En leder for en barneverntjeneste mener at fosterforeldre med dårlige norskferdigheter ikke får et godt nok tilbud:

> Nå har vi fått nye lovkrav og føringer og forskrift at vi skal rekruttere innen familie og nettverk og alle skal fullføre Solid. Vi rekrutterer innen familie og nettverk – da snakker jeg om minoriteter og for eksempel en tante og kusine som ikke snakker godt norsk. Vedkommende har ikke lovkrav på å bruke tolk under opplæring – det er for omfattende, og kursholdere sier de ikke kan vente på alle, har ikke kapasitet å bruke tolk i det hele tatt. Da må du klare deg selv. I praksis er det ikke mulig - jeg vet om noen familier [der] vi måtte se mellom fingrene og vurderer dem som godkjent uten å få fullføre Solid, for de skjønner ikke norsk på det nivået. Vi betaler for tolk, men får beskjed om at nei, ingen kan komme med tolk. I praksis kan de ikke gjennomføre kurset (Ansatt i barneverntjeneste)

Siden det er lovpålagt at alle fosterforeldre skal gjennomgå grunnopplæring, mener den samme barnevernsansatte at det «er en systemutfordring mellom lovens intensjon og praktisk gjennomføring av Solid-opplæring» når ikke personer med dårlige norsk-ferdigheter kan følge opplæringen i Solid. Informanten mener at for å ivareta lovens intensjon, må Bufetat tilby egne Solid-samlinger som er tilrettelagt for bruk av tolk. Videre at samlinger som er tilrettelagt for tolk også burde ta hensyn til at ikke alle deltakere er like godt kjent med «det norske systemet» og at man derfor bør tilpasse, for eksempel ved å bruke mer tid på å gjennomføre opplæringen.

4.4.3 Andre måter å få opplæring på

Flere fosterhjemstjenester gir uttrykk for at de tilpasser opplæringen individuelt, og uten å bruke Solid, der det er nødvendig, for eksempel pga. dårlige norskferdigheter:

> Vi har kjørt litt sånn ... Vi hadde en familie her nå i høst, hvor vi kjørte litt sånn alternativt. Vi hadde hjemmebesøk til henne. Med litt teoriundervisning underveis. (…) Da vurderer vi at hun vil ha så lite utbytte av å delta på samlingene at det blir mer frustrasjon enn annet knytta til den personen. Det er så mye fagspråk i dette. Det er så mye begreper. Det er vanskelig avveining. Dette kan være fosterhjem som er aktuelle for konkrete barn. Da er det lettere å gjøre sånne tilpasninger. (Leder fosterhjemstjeneste)

En annen prosessleder forteller at hun har brukt tolk over Teams i en form for tilpasset opplegg for personer med dårlige norskferdigheter:

> Det gikk bra i første runde, men det tok enormt mye tid. (Prosessleder)

Begrepet «kultursensitivitet» blir nevnt av både prosessledere og avdelingsleder i én av regionene i forbindelse med dette, i to ulike intervjuer. Prosesslederne påpeker at det er litt lite «kultursensitivitet» i Solid, tatt i betraktning at det er mange fosterforeldre med ulike kulturbakgrunner. Lederen forteller at de tilpasser Solid:

> Vi har med tolk, vi har med kulturtolk. Og da må vi legge opp Solid litt annerledes. Og også, når vi stiller de spørsmåla vi gjør ... Så glemmer vi, tenker jeg, eller jeg syns ikke vi har tatt godt nok inn over oss, at når man har en annen fortolkningsramme som noen kan ha, så blir de spørsmålene vi stiller oss også kanskje litt ... (Leder fosterhjemstjeneste)

Også personer som er født og oppvokst i Norge, kan ha utfordringer med å delta på samlinger i Solid, fordi samlingene bygger på e-læringen. Det kan for eksempel dreie seg om enkelte eldre personer med svake digitale ferdigheter. De kan få tilbud om flere individuelle møter:

> Om det var en morfar eller en farfar, en bestefar i hvert fall, som skal gå på helg hos oss, han kan jeg ikke ha på det kurset her. Så ærlig må man være. (…) De får ikke til det digitale. Skal vi få det til, må vi sitte sammen med dem. Og gjøre det sammen med dem og forklare dem. (Leder fosterhjemstjeneste)

Vi kan oppsummere med en refleksjon som en leder i fosterhjemstjenesten gjør:

> Det handler egentlig mer om hvor fleksible vi er som tjeneste. Hvordan kompetanse klarer vi [å] bygge på det sjøl? Klarer vi å utnytte bedre bruk av tolk?

> Det som er litt utfordrende, er at det er noe du kanskje ikke gjør så ofte. Men jeg opplever at de er flinke til å løfte frem. Vi løfter blikket og prøver å se måter vi kan løse det på. For å ivareta det. Vi er opptatt av at vi skal rekruttere i minoritetsmiljøet også. (Leder, fosterhjemstjeneste)

Denne lederen fokuserer på at fosterhjemstjenestene selv må være fleksible og tilpasse seg behovene til fosterhjem med ulike forutsetninger. Noen prosessledere uttrykker at de gjerne skulle tilpasset opplæringen mer til enkelte grupper, men at det ofte er vanskelig av praktiske hensyn.

4.5 Dialog med barneverntjenesten i ulike overganger

Flere i fosterhjemstjenesten peker på behovet for tydeligere ansvar og tettere samarbeid med kommunene og barnevernstjenestene som følger opp fosterfamilien. De ønsker at barneverntjenesten ser på Solid som en helhet og engasjerer seg mer i grunnopplæringen:

> Solid er en pakke, og den pakken skal alle gjennom. Det skal ikke være opp til familiene å melde seg på. (Prosessleder)

Noen i fosterhjemstjenesten mener det hadde vært enklere hvis også trinn 2 og 3 var obligatorisk, fordi det ville skjerpe kommunenes ansvar og planlegging.

Ansatte i barnevernstjenestene som vi intervjuet, har begrenset innsikt i og få synspunkter om organiseringen av Solid. Men enkelte mener det er hensiktsmessig å avvente med trinn 2 og trinn 3 til barnet har slått seg til ro og hverdagen i fosterhjemmet er mer stabil. Enkelte trekker frem særegne behov blant fosterhjem i familie og nære nettverk, og mener denne fosterhjemsgruppen kunne hatt en egen tilpasset opplæring. Vi får inntrykk av at de vi har intervjuet, på det tidspunktet ikke kjente til at slikt materiell allerede finnes i Solid.

To ansatte i barneverntjenester som vi har intervjuet, mener det hadde vært en fordel om de var tettere koblet til Solid, slik dette sitatet viser:

> [Når det gjelder] samarbeidet mellom Bufetat og oss, det hadde vært nyttig å få informasjon om hva fosterforeldrene har vært igjennom i Solid og kunne videreføre litt, holde det varmt, ta det opp igjen. Vi har jo ofte de som er i kriser, men vi har jo også en mulighet til å nå nye fosterhjem også. Det hadde vært fint hvis (...) informasjonsflyten mellom Solidkurset, og vi som er veiledere, kunne være bedre (ansatt i barneverntjeneste)

Disse intervjupersonene ønsker at barnevernstjenesten skal kjenne til hva Solid omfatter av tematikk og metoder, og at kommende fosterhjem kan stille spørsmål og snakke med representanter fra barnevernet i løpet av samlingene. De peker samtidig på behov for bedre samarbeid og strukturert informasjonsflyt mellom fosterhjemstjenesten og barnevernstjenesten i kommunene.

4.6 Likheter og forskjeller mellom aktørgruppene

En hovedtilbakemelding fra alle tre informantgrupper, er at de fysiske samlingene er den mest verdifulle delen av opplæringen, at læringsplattformen har svakheter, og at tilbudet til deltakere med begrensede norskferdigheter er utilstrekkelig. Det er også bred enighet om at mer ferdighetstrening ville styrket opplæringen ytterligere.

Den tydeligste forskjellen er at informanter fra fosterhjemstjenestene reflekterer mest systematisk over det pedagogiske designet, mens deltakerne er mest opptatt av de konkrete, praktiske erfaringene. Barneverntjenestene ser Solid primært fra utsiden og er mest opptatt av samarbeid og informasjonsflyt.

Når det gjelder trinn 2 er deltakerne delt mellom å verdsette fleksibiliteten i en ren digital modul – og å savne en fysisk arena for deling, mens fosterhjemstjenestene i større grad vektlegger fleksibiliteten som ligger i å ha en heldigital modul. Samtidig kan de ikke alltid ta ansvar for å følge opp gjennomføringen, noe de ser på som en ulempe.

5 Solids egnethet som opplæringsprogram for fosterfamilier

I dette kapittelet gjør vi en samlet vurdering av sammenhengen mellom Solid og det faglige grunnlaget for programmet (problemstilling 4) og om, og på hvilke måter, Solid er egnet til å møte de behovene fosterfamiliene har for opplæring knyttet til fosterhjemsoppdraget (problemstilling 5). Vi peker avslutningsvis på de mest sentrale utfordringene og behovene for videreutvikling av Solid.

5.1 Vår vurdering av sammenhengen mellom Solid og det faglige grunnlaget

Til grunn for Solid ligger grunnlagsdokumentet «Kunnskap til å forstå, ferdigheter til å handle» (Bufdir 2024c), som beskriver de pedagogiske og faglige prinsippene for programmet. Vår vurdering er at Solid i høy grad er tro mot grunnlagsdokumentets intensjoner, men at det på noen områder er et gap mellom ambisjon og praksis. Vi vurderer at Solid er en god opplæringsmodell, både med hensyn til innhold og organisering, men at det er potensiale for å styrke enkelte elementer i hvordan opplæringen i praksis foregår, først og fremst ferdighetstreningen.

Vi mener at praksisutøvelsen vil styrkes når prosesslederne får mer erfaring, trygghet og bedre kjennskap til Solid. Da kan de i høyere grad enn i dag utøve skjønn i sin rolle som fasilitator. Vi anbefaler at prosesslederne får veiledning og oppfølging for å kunne iverksette Solid slik som grunnlagsdokumentet legger opp til.

Prosessleders betydning

Grunnlagsdokumentet fremhever prosesslederens rolle som aktiv tilrettelegger og rollemodell («walk the talk»). Fasilitatorene i Solid skal skape en gruppedynamikk der alle deltakernes stemmer får plass, og der det er rom for deltakernes ulike følelser og refleksjoner. Fasilitator skal stille tankevekkende spørsmål, være bevisst gruppedynamikk og mønstre i gruppen, samt ha gode metoder for å håndtere situasjoner som oppstår underveis (Bufdir 2024c).

Vi har ikke undersøkt prosessledernes arbeid med å utvikle egen rolle og kompetanse som fasilitatorer, og kan derfor bare i begrenset grad vurdere samsvaret mellom grunnlagsdokumentet og prosessledernes fasilitering av Solid. Intervjuer og observasjoner indikerer likevel et behov for å styrke fasilitatorrollen.

Vi mener prosesslederens rolle som rollemodeller ikke må undervurderes. «Walk the talk» vil i denne sammenhengen kunne bety å levendegjøre virkelighetsnære situasjoner for deltakerne, sørge for at rollespill i opplegget faktisk gjennomføres som rollespill og demonstrere (modellere) mulige måter å håndtere utfordringene fosterforeldrene adresserer i samlingene.

Fasilitering av samlinger i Solid handler om mer enn å gjennomføre et kursopplegg innenfor en fastsatt tid. Prosesslederne må ha kompetanse til å fange opp temaer, holdninger og eksempler som kommer frem i gruppesamtaler, løfte relevante diskusjoner i plenum, tydeliggjøre sammenhenger og lede øvelser og refleksjoner på en aktiv måte. Rollen innebærer også å modellere ønsket deltakelse i rollespill og casearbeid, fordele ordet og sikre at alle deltakere blir sett, hørt og får utbytte av samlingene.

Datainnsamlingen i evalueringsprosjektet ble gjennomført mens Solid var i en implementeringsfase, og prosesslederne ennå hadde begrenset erfaring i å gjennomføre og fasilitere samlinger. For å kunne fungere som rollemodell og aktiv

tilrettelegger i samlingene, må prosessledere ha gode ferdigheter i å lede øvelser, gi konkrete tilbakemeldinger og gjennomføre rollespill hvis de skal kunne «walk the talk». Prosesslederopplæringen og den løpende veiledningen er dermed avgjørende for om grunnlagsdokumentets ambisjoner realiseres i praksis. Vi forventer at prosesslederne kommer til å styrke sine fasiliteringsferdigheter etter hvert som de får mer trening og føler seg tryggere i rollen. Vi mener også det er viktig at prosessledere får veiledning til dette. Et viktig grep i så måte er kravet om at samlinger skal gjennomføres i makkerpar.

Egenutvikling som forventning til prosesslederne

Grunnlagsdokumentet sier eksplisitt at prosessledere forventes å jobbe med egenutvikling på samme måte som det de lærer bort – bruke veiledning, utforske egne mønstre, og at egenutvikling er en integrert del av rollen. Rapporten omtaler prosesslederrollen funksjonelt, men vi har ikke hatt mulighet til å undersøke om denne forventningen om kontinuerlig egenutvikling faktisk følges opp i praksis, og om prosesslederne opplever at de har rom og ressurser til det. Vi vil imidlertid understreke betydningen av dette for at prosesslederne skal utvikle seg, både som fasilitatorer og som utredere.

Standardisering og faglig skjønn

Grunnlagsdokumentet erkjenner at standardisering og faglig skjønn må balanseres, og at prosesslederne skal bruke seg selv, sin kunnskap og praksiseksempler aktivt. Enkelte prosessledere har i intervju med oss tatt opp spenningen mellom den standardiserte malen og individuell tilpasning.

Vi anser at gjennomføringen av Solid i stor grad følges i tråd med malene. Dette er viktig, ettersom et viktig mål med Solid er å tilby standardisert opplæring som skal være lik for fosterforeldre over hele landet. Spenningen mellom å gjennomføre standardisert opplegg og å bruke faglig skjønn i praksis er håndverket i fasilitatorrollen. Vi vurderer at det er et potensial i å styrke prosesslederne på at de har rom til å bruke faglig skjønn og tilpasse undervisningsopplegget til gruppen de har foran seg.

Samlet er altså samsvaret mellom grunnlagsdokumentet og Solid godt på innholdssiden og i verdigrunnlaget, men noe svakere med hensyn til gjennomføring – særlig når det gjelder ferdighetstrening, prosesslederrollen som aktiv tilrettelegger i samlinger og med hensyn til prosessledernes mulighet til å utfordre balansen mellom standardisering og eget faglig skjønn.

Dybdelæring og ferdighetstrening

Grunnlagsdokumentet bygger på en sirkulær dybdelærings- og erfaringslæringsmodell der handling, refleksjon og ny handling utgjør en sammenhengende prosess. Grunnlagsdokumentet er eksplisitt på at opplæringen skal gi fosterforeldre mulighet til å «innøve nye omsorgsstøttende, praktiske ferdigheter». Ferdighetstrening vil si systematisk og praktisk øving på konkrete ferdigheter for å bli tryggere og mer kompetent i praktiske situasjoner. Det handler om å øve målrettet, få tilbakemelding, reflektere over egen utførelse og gradvis forbedre måten man handler på. Ferdighetstrening er noe annet enn gruppesamtaler, refleksjonsoppgaver og å tilegne seg teoretisk kunnskap. Det handler om å praktisk øve inn og komme et stykke på vei i å automatisere nye ferdigheter man ikke allerede, gjennom virkelighetsnære øvingssituasjoner, for å koble sammen kunnskaper og holdninger med ny atferd og handling.

Gjennom intervjuer, gjennomgang av opplæringsmaterialet i Solid og observasjon finner vi imidlertid relativt lite ferdighetstrening. Dette gjelder til en viss grad i trinn 1, og i høy grad i trinn 2, som ikke inneholder ferdighetstrening. Vi erfarer altså at Solid i

praksis vektlegger kunnskapstilegnelse og refleksjon sterkere enn ferdigheter og anvendelse av ferdigheter.

Vi mener Bufdir bør vurdere å legge inn ferdighetstrening i form av flere øvelser på de fysiske samlingene, for å oppfylle målsettingen i grunnlagsdokumentet om å gi «ferdigheter til å handle».

Læringsgropa

Grunnlagsdokumentet beskriver «læringsgropa» (Nottingham 2013) som et verktøy prosessledere skal bruke aktivt for å støtte deltakerne gjennom usikkerhet og motgang. Begrepet «læringsgropa» beskriver usikkerhet, frustrasjon og arbeidet forbundet med å tilegne seg ny innsikt. Utfordringene og motgangen man kan oppleve i en læringsprosess, anerkjennes gjennom aktiv bruk av begrepet «læringsgropa».

Vi vurderer at dette begrepet i høyere grad brukes av prosesslederne som et aktivt verktøy *med* deltakerne som støtte for deres læringsprosess, slik grunnlagsdokumentet angir. Det kan for eksempel handle om påminnelser og bevisstgjøring av læringsgropa og ubehag som del av ny læring, dersom deltakerne synes rollespill er utenfor komfortsonen, dersom deltakere opplever innholdet som krevende å forstå, eller dersom de deler erfaringer fra vanskelige situasjoner med fosterbarnet.

5.2 Vår vurdering av innholdet i Solid

Våre data viser et entydig bilde: Solid er et faglig sterkt og oppdatert opplæringsprogram og en klar forbedring sammenliknet med den tidligere opplæringen, PRIDE. Innholdet bygger på oppdatert kunnskap om barns utvikling, tilknytning, traumer, mangfold og samspill, og prosesslederne uttrykker tydelig stolthet over programmet. Barnevernstjenester som kjenner Solid, beskriver innholdet som godt, bevisstgjørende og i tråd med gjeldende fagkunnskap. Det er bred enighet om at Solid har god faglig kvalitet og dekker det som forventes av en grunnopplæring.

Bufdirs nasjonale faglige anbefaling for opplæring av fosterforeldre (Bufdir 2021) beskriver hvilken kompetanse fosterforeldre bør tilegne seg innenfor omsorg, utvikling, kommunikasjon, egenutvikling og juridiske rammer, og understreker at grunnopplæringen må gi forståelse for hvordan omsorgssvikt kan komme til uttrykk på svært ulike måter hos barn. Solid ivaretar de fleste av de sentrale temaene i den nasjonale anbefalingen på en tilfredsstillende måte. Programmet er særlig sterkt på egenutvikling: livshistoriearbeid, tap og sorg, mentalisering, foreldrestil og refleksjon over egne sårbarheter og ressurser er godt ivaretatt. Deltakerne beskriver at de har fått økt selvinnsikt og bedre forståelse for egne begrensninger og styrker. Temaer som barns utvikling, tilknytningsstiler, traumer, omsorgssvikt og barns reaksjoner er godt dekket og trekkes frem av deltakere som noe av det mest nyttige i opplæringen. Verdisynet i Solid – barn som selvstendige aktører med rett til medvirkning og fosterforeldre som trygg base – samsvarer med anbefalingens grunnlag. Juridiske rammer, roller og rettigheter er omtalt, og barnets rettigheter og medvirkning er tydelig til stede.

Noen temaer bør likevel styrkes. For at Solid skal oppleves relevant for ulike typer fosterhjem, kan det også være aktuelt å tilby innhold som retter seg mot ulike utfordringer, ulik alder hos barna, ulike konfliktlinjer som konflikter med barnets familie, med egne barn, med skolesamarbeid. Det er laget en modul for spesialiserte fosterhjem i trinn 2 som tematiserer noen problemstillinger rundt atferd, men slike temaer kan være aktuelle også for ordinære fosterhjem. Her ligger et stort og uutnyttet potensial i trinn 2 og 3 med mulighet for å utvide med flere moduler. Dette kan særlig være aktuelt for trinn 2, som i prinsippet kan bygges ut i det uendelige med nye moduler.

Det kan videre være grunn til å vurdere om temaene fosterforeldres økonomiske vilkår og vold og seksuelle overgrep bør tas opp allerede i trinn 1. Vold og overgrep er noe de fleste fosterhjem bør kunne noe om, og på trinn 1 vil temaet bli behandlet med fasilitator. Dette i motsetning til i dag, da disse temaene ligger i trinn 2.

Vi mener det også er behov for mer ferdighetstrening og virkelighetsnære case i trinn 1 og 3. I Trinn 1 er ferdighetstrening spesielt aktuelt for familier som allerede er fosterhjem. Vi mener også at trinn 1 i større grad bør møte behovene familie og nettverksfosterhjem har i denne fasen, da de i praksis befinner seg på trinn 3 av oppdraget.

Kultursensitivitet er ikke systematisk integrert i opplæringen: Omtalen av kultur tar utgangspunkt i at det er en majoritetsfamilie som tar imot et barn med minoritetsbakgrunn, og det er behov for mer kunnskap hos prosessledere om hva kulturelle forskjeller betyr for oppdragelse, normer og omsorgsutøvelse. Enkelte prosessledere mener at det er lite systematisk kultursensitivitet i opplæringen og i vurderingsprosessene. De etterlyser mer kunnskap om ulike kulturer hos dem som vurderer familiene. Prosessledere viser til konkrete situasjoner der kulturelle uttrykk – for eksempel det å ikke se hverandre i øynene – kan misforstås som unnvikelse. De beskriver også hvordan minoritetsfamilier kan ha andre fortolkningsrammer og oppveksterfaringer, blant annet knyttet til krig og flukt, som gjør at de forholder seg annerledes til temaer som tap og sorg enn det opplæringen tar utgangspunkt i.

De påpeker at opplæringen og vurderingene bygger på vestlig teori om oppdragelse og vestlige kulturelle normer. Det kan føre til skjevhet i vurderingsprosesser for familier med tilknytning til andre kulturer. Enkelte prosessledere problematiserer at alle potensielle fosterfamilier skal gjennom det samme opplæringsløpet og stiller spørsmål ved om det også burde være tilbud om tilpassede løp for å sikre god kompetanse hos flere fosterforeldre. Noen foreslår systematisk bruk av kulturtolk for å forstå hva som er viktig for familiene og hvordan deres kultur påvirker omsorg og mentalisering.

Solid forbereder ikke deltakerne godt nok på den reelle kompleksiteten og variasjonen i samarbeidet med barnevernstjenesten – et tema vi går nærmere inn på under 5.4.6.

Egnethetsvurderingen, som foregår parallelt med trinn 1, er en av programmets tydelige styrker. Fosterhjemstjenestene beskriver prosessen som mer faglig, strukturert og rettferdig enn det PRIDE ga grunnlag for, med langt mindre rom for tilfeldigheter og «magefølelse». At opplæring og vurdering gjennomføres parallelt, med de samme personene i begge roller, gir et bredere og mer helhetlig grunnlag for å vurdere familiene. Deltakerne er gjennomgående positive: 28 av 33 respondenter som hadde deltatt, hadde en god opplevelse av vurderingsmøtene, og et klart flertall mener møtene ga økt forståelse av kravene til fosterhjem og bedre innsikt i om oppdraget passer for dem.

Mentaliseringsintervjuet beskrives av både deltakere og prosessledere som krevende, men verdifullt. Det gir dypere kjennskap til familiene og bidrar til mer standardiserte vurderinger. De fleste opplever at de er godt forberedt og godt ivaretatt underveis. Noen synes fokuset på egen oppvekst blir for tungt, og enkelte ønsker mer informasjon i forkant. Prosesslederne understreker at intervjuet krever mengdetrening for å holde kompetansen ved like, og at det er særlig krevende med familier som ikke er fortrolige med terminologien som brukes. Prosessledere har ønsker om at mentalisering også inkluderes i samlinger i trinn 1, altså ikke bare i mentaliseringsintervjuet, noe de mener vil bidra til at opplæring og vurdering henger tettere sammen.

Solid-rapportene som skrives etter vurderingsprosessen, brukes aktivt i matching og videre veiledning. Prosesslederne beskriver rapportene som mer faglig funderte, konkrete og lettere å lese enn rapportene som ble laget under PRIDE. Barnevernstjenestene bekrefter at rapportene er nyttige i arbeidet med å finne riktig hjem til et konkret barn. Det er også eksempler på at rapportene brukes til å gi

oppfølging og veiledning til fosterfamilien lenge etter at plasseringen er etablert. Noen etterlyser klarere føringer for rapportskrivingen og mer deling av erfaringer og praksis på tvers av regioner.

5.2.1 Oppdatering av innhold

For å bevare relevans og sikre at innholdet er oppdatert, må det være noen som er delegert et dedikert ansvar for å holde innholdet à jour. Det forutsetter et fagmiljø som oppdaterer og vedlikeholder det digitale innholdet på læringsplattformen og videreutvikler opplegget for opplæringen basert på tilbakemeldinger fra deltakere, endringer i faget og endringer i samfunnet.

I 2026 ble ansvaret for faglig utvikling og oppdatering av Solid overført fra spiss-kompetansemiljøet til Bufdir. Kanalen «ressursmiljø nasjonalt» er kommunikasjons-kanalen mellom Bufdir (tidligere SKM) og de opplæringsansvarlige i regionene/BFE. Det nasjonale ressursmiljøet består av 2-4 opplæringsansvarlige per region/BFE og har frem til nå møttes fysisk flere ganger i året for å sikre en nasjonal standard for Solid. De opplæringsansvarlige har ansvar for å overføre kunnskapen til de som jobber med opplæring i sine regioner. Nettverket var del av implementeringsstrategien til Solid, men ble videreført i driftsfasen for å sikre god kommunikasjon rundt forvaltning og videreutvikling av nasjonal standard, og for å unngå regional variasjon i opplæringstilbudet. SKM koordinerte dette nettverket samt drifts- og samarbeidsmøter med hver enkelt region tidligere.

Bufdir har nå overtatt ansvaret for nasjonal fagstyring og forvaltning av Solid. Det er etter vår vurdering viktig at Bufdir har tilstrekkelige ressurser til nasjonal forvaltning og faglig oppdatering og videreutvikling av Solid og at regionene har tilstrekkelige ressurser til opplæring og drift.

5.3 Vår vurdering av Solids pedagogiske innretning og organisering

Den nasjonale faglige anbefalingen for opplæring av fosterforeldre (Bufdir 2021) fremhever at god fosterhjemsopplæring er oppdatert, nyttig og relevant, og at formidlingen av innholdet må være effektiv og tilpasset fosterhjemmets behov. Vi bruker disse kriteriene som utgangspunkt for vår vurdering av Solids organisering og pedagogiske innretning.

5.3.1 Variert opplæring

Bruken av ulike pedagogiske virkemidler er etter vår vurdering hensiktsmessig, fordi deltakergruppen er svært variert og har ulike preferanser for hvordan de lærer best. Kombinasjonen av e-læring, fysiske samlinger, refleksjonsoppgaver, øvelser, filmer, case og rollespill ser ut til å fungere som ulike innganger til samme læringsstoff.

Flere deltakere peker på at de har mest utbytte av de fysiske samlingene. De fremhever særlig gruppeøvelser, filmer og realistiske case som nyttige. Flere ønsker mer praktisk og virkelighetsnær trening i fellesskap. Samtidig erfarer vi, i samtaler med aktørene og i forbindelse med observasjon på samlinger, at det er en krevende oppgave for prosessledere å gjennomføre øvelsene / ferdighetstreningen på en slik måte at deltakerne faktisk engasjerer seg og blir involvert.

Repetisjonen mellom e-læring og samling oppleves som verdifull av noen og som overflødig av andre. I og med at en del deltakere opplever e-læringen som omfattende og tung og en del «klikker» seg rask gjennom innholdet, har vi vanskeligheter for å se hvordan gjentakelse kan unngås hvis prosesslederne skal sikre at de som lærer best

av de fysiske samlingene tilegner seg kunnskapen. Variasjonen i virkemidler er nyttig for personer med ulike læringspreferanser, selv om det innebærer at enkelte deltakere opplever overlapp som unødvendig tidsbruk.

Flertallet av deltakere og prosessledere er fornøyd med organiseringen: balansen mellom e-læring og fysiske samlinger, antall samlinger, varighet og rekkefølge på modulene oppleves som passende. Prosesslederne får svært gode tilbakemeldinger på gjennomføringen av samlingene, og gruppestørrelsene fungerer godt.

5.3.2 Modulbasert, men i praksis lite fleksibel

En måte å tilpasse opplæringen til fosterhjemmets behov, er å gjøre den modulbasert. Modulbaserte opplegg innebærer at de som tar opplæringen, kan plukke ut moduler etter behov, ut fra hva slags opplæring de til enhver tid har behov for. Modulorganiseringen er videre hensiktsmessig for oppdatering og videreutvikling, men vi har inntrykk av at Solid i praksis gjennomføres etter en fast mal og i begrenset grad nyttiggjør seg av fleksibiliteten som modulstrukturen i prinsippet åpner for. Pedagogisk kunne man tenke seg et opplegg der opplæringen er mer styrt etter deltakernes behov enn av et fastsatt opplegg. Dette er imidlertid krevende å få til i praksis, ettersom den faglige anbefalingen legger opp til en bestemt innholdsstruktur der noe må gjennomføres før man kan få tilgang til mer av innholdet i e-læringsplattformen. Her lever altså Solid ikke helt opp til ambisjonene i grunnlagsdokumentet, om at Solid skal være fleksibel for fosterforeldre (Bufdir 2024c).

5.3.3 Første samling på Teams

Deltakernes første møte med hverandre i trinn 1 er et to timers møte på Teams. Et møte på Teams er en praktisk måte deltakerne kan bli litt kjent, uten mye bruk av tid. Møtet kan likevel fort bære preg av å være en slags kontroll av pensum. I møtet vi observerte ble deltakerne sendt til breakout-rooms med beskjed om ikke å snakke om andre ting enn hva som hadde gjort størst inntrykk fra e-læringen de skulle ha gjennomgått før møtet. Vår vurdering fra observasjon og fra intervjuer er at dette ikke bidro vesentlig til å skape trygghet og fellesskap i gruppen.

Gitt at det første møtet har lite innhold, forsvarer det likevel ikke et fysisk møte. For å skape trygghet mener vi det ville vært mer hensiktsmessig å utveksle informasjon om familiesituasjon, tanker og forventninger om opplæringen, i stedet for å kontrollere at e-l-læringen er gjennomført.

5.3.4 Trinn 2 – heldigitalt, mindre kjent og uutnyttet

E-læringsmodulene i trinn 2 handler om fasen der en familie blir spurt om å ta imot et konkret barn. Trinnet beskrives jevnt over som faglig godt, men er lite kjent blant alle aktørgrupper. Prosesslederne har begrenset oversikt over hvordan modulene faktisk brukes. Halvparten av respondentene som har gjennomført trinn 2, er fornøyd med at det er heldigitalt, mens et betydelig mindretall ønsker seg en fysisk samling i tillegg. En supplerende samling mot slutten av trinn 2 vil etter vår vurdering styrke opplæringen i innflyttingsfasen.

Det ligger også et stort potensial i å legge inn flere moduler om ulike temaer og utfordringer som fosterforeldre møter, i læringsplattformen. En slik utvidelse av tilbudet vil skape mer fleksibilitet i opplæringen, men krever sannsynligvis et langt bedre brukergrensesnitt, ikke minst tilrettelegging for bruk på både mobil og på Mac.

5.3.5 Trinn 3 – verdifull, men underutnyttet

Deltakerne på trinn 3 har stort utbytte av ferdighetstrening. Det er gjennom ferdighetstreningen at fosterforeldre øver på krevende situasjoner de faktisk kan stå i. Fosterforeldre som tar seg tid til å delta på trinn 3 på tross av et krevende hverdagsliv, er sannsynligvis i en fase der de har overskudd til å øve og reflektere. Trinnet er ikke obligatorisk, og rekrutteringen av deltakere er ressurskrevende for fosterhjemstjenestene. Familie- og nettverksfosterhjem er særlig vanskelige å nå. Tidspunktet – om lag seks måneder etter innflytting – oppleves som riktig av de fleste, men flere prosessledere mener det første året kan være for travelt, og at trinn 3 konkurrerer med kommunal oppfølging. Det kan være utfordrende for fosterforeldre å delta på samlinger og få tid til de digitale hjemmeoppgavene.

Vår vurdering er at Bufetat må opprettholde tilbudet om et trinn 3, og at markedsføringen bør bli mer målrettet overfor både fosterforeldre og barnevernstjenester. Dersom trinn 3 i enda høyere grad kan bli en arena for erfaringsutveksling og praktisk ferdighetstrening, kan det ha stor verdi for fosterforeldre og bidra til å forebygge fremtidige brudd.

5.3.6 Den digitale læringsplattformen

De fleste respondenter i spørreundersøkelsen rapporterer at det var enkelt å bruke plattformen, men intervjumaterialet gir et mer kritisk bilde: Deltakerne, også de med høy digital kompetanse, opplever plattformen som tungvint, lite intuitiv og dårlig tilrettelagt for mobil og nettbrett. Særlig prosesslederne beskriver plattformen som lite brukervennlig og som en kilde til frustrasjon.

Vi har gjort egne erfaringer som bekrefter dette: Vi møtte problemer med tilgang på grunn av pop-up-vinduer, hadde problemer med å følge logikken i navigeringen, og opplevde at man ved å forlate en presentasjon blir sendt helt tilbake til startsiden. For deltakere med lave digitale ferdigheter er dette særlig problematisk – og for trinn 2, som er heldigitalt, lite hensiktsmessig.

En forbedring av plattformen er etter vår vurdering det enkeltgrepet som vil gi størst gevinst for brukeropplevelsen. Bufdir bør vurdere om Solid i tillegg kan suppleres med en mobilvennlig applikasjon med videoer, tekster og øvingsoppgaver til konkrete hverdagsutfordringer.

5.4 Sentrale utfordringer og behov for videreutvikling

Evalueringen har avdekket noen svakheter som bør adresseres dersom Solid skal møte alle fosterfamiliers opplæringsbehov på en god måte. De viktigste handler om bedre tilpasning til ulike deltakergrupper, mer ferdighetstrening, bedre tilrettelegging for samhandling med barnevernstjenesten og oppgradering av den digitale plattformen.

5.4.1 Familie- og nettverksfosterhjem

Solid inneholder tilpasset materiell for familie- og nettverksfosterhjem, men tilpasningen er likevel ikke tilstrekkelig. Både prosessledere og barnevernstjenester peker på at disse familiene har vesentlig andre behov enn ordinære fosterhjem. Behovet for en plassering kan oppstå brått, og barnet kan ha flyttet inn før fosterforeldrene har fullført trinn 1. Ifølge fosterhjemsforskriften § 4 andre ledd er opplæring en forutsetning for godkjenning, men i praksis har fosterhjemstjenesten få verktøy for å sikre at opplæringen faktisk gjennomføres. Ifølge fosterhjemsmeldingen kan fosterhjemstjenesten tilpasse opplæringen ved å gjennomføre eget opplegg for det enkelte fosterhjem (Meld. St. 29 (2023–2024)).

Familie- og nettverksfosterhjem har i tillegg særskilte utfordringer: lojalitetskonflikter, skam, skyld, rolleavklaring og kompliserte relasjoner til biologisk familie. Både familie- og nettverksfosterhjem har også ofte blitt fosterhjem før trinn 1, og kan ha behov for å finne løsninger på utfordringer de står i. Solid inneholder PowerPoint-presentasjoner, tilpassede e-læringsmoduler, refleksjonsoppgaver og egne gruppesamlinger for denne gruppen. Grunnstammen i Solids trinn 1 er likevel bygget for å forberede seg på å motta et ukjent barn, og de tilpassede elementene utgjør et supplement snarere enn et eget løp. Det tilpassede materiellet er i stor grad innrettet mot fasen før barnet er kommet – snarere enn mot den situasjonen mange familie- og nettverksfosterhjem faktisk befinner seg i når de starter opplæringen. Det er behov for at det tilpassede materiellet i større grad speiler utfordringene som familie- og nettverksfosterhjem allerede står i, og at opplegget tilbyr mer ferdighetstrening på trinn 1 der disse familiene kan øve på konkrete situasjoner og drøfte dem med andre i tilsvarende situasjon.

5.4.2 Minoritetsfosterhjem med svake ferdigheter i norsk

Ikke alle familier som kan egne seg som fosterhjem, særlig innenfor gruppen av fosterhjem i familie og nettverk, har så gode språkferdigheter i norsk at de kan ha utbytte av felles grunnopplæring slik det skriftlige innholdet er utformet i dag. Solid er utformet for deltakere som behersker norsk svært godt, i tråd med Bufdirs krav til fosterhjem, der det står at norskkunnskapene må være så gode at de kan ivareta barnet i møte med skole og samfunnet ellers[6].

Det er praktisk krevende å bruke tolk i samlinger, og språket i e-læringsmodulene og mentaliseringsintervjuet stiller høye krav til språkkompetanse. Noen steder utvikles egne tilpassede opplegg («Solid light»), gjerne med tolk, der innholdet reduseres og strekkes over flere møter. Andre steder rapporteres det at det i praksis ikke finnes noe tilbud til denne gruppen. Prosessledere peker på at det kan være vanskelig å vurdere om innholdet er forstått, og at mentaliseringsintervjuet er særlig utfordrende med deltakere som ikke behersker skriftlig materiale som brukes.

Enkelte prosessledere uttrykker bekymring for at strenge krav til norskkunnskaper kan «lukke døra for fort» for familier som kan være svært gode omsorgspersoner, spesielt for barn som deler språk og kultur med dem. De peker på barnas språkrettigheter og betydningen av et «hjertespråk», og stiller spørsmål ved om kravene i opplæringen og vurderingsprosessen kan gjøre rekruttering av minoritetsfosterhjem vanskeligere. Samtidig fremheves betydningen av fleksibilitet i tjenestene, blant annet gjennom tilpasning av opplæring og vurdering og mer systematisk bruk av tolk.

At en del minoritetsspråklige familier utestenges fra opplæring er problematisk fordi halvparten av barn som venter på fosterhjem har ikke-vestlig bakgrunn (Menon 2026), noe som tilsier at det er behov for å søke løsninger i barnas familie- og nettverk – der noen kan ha begrensede norskferdigheter. På bakgrunn av dette mener vi Solid ikke er godt nok tilrettelagt for behovene til fosterforeldre med svakere norskferdigheter.

Vi anbefaler at Bufdir vurderer om det lar seg gjøre å oversette Solid til de vanligste språkene i de aktuelle innvandrergruppene. Prosessledere med relevant språkkompetanse kan avholde fysiske Solid-samlinger i flere regioner.

E-læringen og tilgang til presentasjoner omtales som nyttig for deltakere med språkutfordringer, fordi de kan repetere innholdet hjemme i eget tempo. Noen har løst utfordringene ved at en prosessleder sitter sammen med deltakerne og går gjennom modulene i sammen med dem.

[6] https://www.bufdir.no/fosterhjem/hvordan-bli-fosterhjem/

5.4.3 Ferdigheter til å handle – konkrete verktøy og ferdighetstrening

Et sentralt spørsmål er om Solid faktisk gir fosterforeldre verktøy og ferdigheter de kan bruke i hverdagen. Flertallet opplever at innholdet er relevant og nyttig: mer enn to tredeler av trinn 3-respondentene mener at Solid møtte deres behov for opplæring, forberedte dem bedre til å møte barnets behov og styrket selvforståelsen som fosterforelder.

Likevel etterspør både deltakere, prosessledere og barnevernstjenester *mer* ferdighetstrening og flere virkelighetsnære case fremfor refleksjonsoppgaver om følelser og holdninger. Det er altså tydelig hvilken kunnskap deltakerne skal få. Det er mindre tydelig hvilke ferdigheter de skal trene på. Vår vurdering er at Solid gir et godt kunnskaps- og refleksjonsgrunnlag, men er svakere på operasjonalisering. I grunnlagsdokumentet er ferdighetstrening – systematisk og praktisk øving for å bli tryggere i konkrete situasjoner – eksplisitt fremhevet som sentralt, men i praksis ser repetisjon ut til å være bedre ivaretatt enn ferdighetstrening.

Det er rom for å styrke programmet uten å utvide omfanget vesentlig: ved å konvertere digitale case til «levende» case i samlingene, systematisere ferdighetstreningen på trinn 3, styrke prosessledernes kompetanse i å lede øvelser og gi tilbakemeldinger, og å legge bedre til rette for at deltakerne øver på krevende situasjoner de kan komme til å stå i.

5.4.4 Utvikle innhold om flere temaer og utfordringer

Mange fosterfamilier i dag har omsorgen for barn med store og sammensatte behov. Dette gjelder ikke bare for spesialiserte fosterhjem. Vi mener derfor Solid vil styrkes hvis det utarbeides moduler om flere typer utfordringer fosterfamilier sliter med, som nevnt i 5.25.2. Her ligger et stort og uutnyttet potensial i trinn 2 og 3 med mulighet for å utvide med flere moduler.

5.4.5 Balanse mellom realitetsorientering og motivasjon

Solid har to viktige funksjoner: det skal gi realitetsorientering om hva fosterhjemsoppdraget faktisk innebærer, og det er samtidig en sentral kanal for rekruttering av fosterforeldre. Det er viktig at opplæringen ikke demotiverer dem som vurderer å bli fosterforeldre. Innholdet bør gi innblikk i utfordringene, men også vise konkrete løsninger og mestringsstrategier – ikke minst for å forebygge at fosterforeldre opplever et for stort gap mellom forventning og virkelighet etter at barnet er kommet.

5.4.6 Samhandling med barnevernstjenesten

Et sentralt spørsmål er om barnevernstjenestene opplever at Solid bidrar til helhet i opplærings- og veiledningstilbudet til fosterfamiliene. Svaret er etter vår vurdering nei – ikke fordi de er kritiske til Solid, men fordi de i for liten grad kjenner programmet. Blant de ni informantene fra barnevernstjenestene har bare tre deltatt på Solid-samlinger.

Intervjupersonene er tydelige på at de ønsker bedre kjennskap til innholdet i Solid. Dette er viktig for å kunne følge opp fosterhjemmene med gjenkjennelige begreper og modeller, og for å understøtte at opplæringen forblir en ressurs etter at trinn 1 er avsluttet. Fosterhjemstjenestene mister i praksis kontakten med familiene etter trinn 1, og ansvaret for at familiene gjennomfører trinn 2 og 3 faller på barnevernstjenestene – som altså ikke er godt nok kjent med innholdet.

«Solid veiledning», som lanseres i 2026 for kommunalt ansatte med oppfølgings- og veiledningsoppgaver overfor fosterhjem, kan være et grep i riktig retning. Men det er

behov for en bevisstgjøring i barnevernstjenestene om at de i praksis har ansvaret for at fosterforeldre gjennomfører trinn 2 og 3. Helhet handler dessuten om samsvar mellom det fosterforeldrene lærer i opplæringen, og det de møter etterpå. Solid skaper berettigede forventninger til en kunnskapsbasert, helhetlig oppfølging. Dersom disse forventningene ikke innfris, kan opplæringen i seg selv bidra til økt frustrasjon. Flere fosterforeldre som vi har intervjuet, opplever at opplæringen i Solid tegner et idealisert bilde av samarbeidet med barnevernet som ikke stemmer overens med det de selv erfarer. Internasjonale studier viser at flertallet av brudd skjer de to første årene, og at mellom 20 og 50 prosent av alle fosterhjemsoppdrag ender i brudd (Meld. St. 29). Koblingen mellom statlig opplæring og kommunal veiledning må styrkes – gjennom Solid veiledning, gjennom kommunenes tilgang til læringsplattformen, at kommunene har ressurser til å følge opp fosterfamiliene og gjennom at fosterfamilier faktisk får den veiledningen de har behov for.

Funn fra Fosterhjemsundersøkelsen 2025 peker i samme retning: en betydelig andel fosterforeldre etterspør mer avlastning, bedre veiledning og mer realistisk oppfølging, men møter avslag. Et stort mindretall som vurderer å avslutte oppdraget, oppgir samarbeidet med barnevernstjenesten som årsak. Solid forbereder ikke etter vår vurdering deltakerne godt nok på denne realiteten. Det er et potensial i å gjøre opplæringen mer realistisk på dette punktet, samtidig som Solid allerede inneholder nyttig opplæring i samarbeidsstrategier, blant annet anbefalte punkter som forberedelse til samtaler med barnevernstjenesten.

5.4.7 Søkelys på fostersøsken

Bufetat har egne samlinger for barn i familier som blir fosterhjem, tilpasset aldersgruppene 6–12 og 13–18 år. Det er også utarbeidet materiell om hvordan ivareta egne barn. Flere fosterforeldre har imidlertid etterspurt mer innhold i Solid om hvordan de selv kan ivareta egne barn. Dette er en viktig komponent da en del fosterhjemsoppdrag ender med brudd av hensyn til egne barn.

5.5 Samlede vurderinger og veien videre

Samlet vurderer vi at Solid er et faglig sterkt og hensiktsmessig opplæringsprogram for fosterhjem. Programmet har en gjennomtenkt pedagogisk innretning, en variasjon i læringsformer som ivaretar deltakernes ulike preferanser, og en vurderingsprosess som av et stort flertall oppleves som trygg og bevisstgjørende. Det er bred enighet på tvers av aktørene om at innholdet er oppdatert og relevant, og at programmet representerer en klar forbedring sammenliknet med PRIDE. Solid framstår dermed som godt egnet til å være den nasjonale standarden for grunnleggende opplæring av fosterforeldre.

Samtidig har programmet, etter vår vurdering, potensial for videre utvikling. De viktigste områdene for videreutvikling er ytterligere tilrettelegging av opplæringen til familie- og nettverksfosterhjem og et bedre tilbud til familier med svakere ferdigheter i norsk. Vi ser også behov for enda mer ferdighetstrening og virkelighetsnære case framfor refleksjon og en mer realistisk og praktisk forberedelse på samhandling med barnevernstjenesten. Det er også behov for en styrking av trinn 2 med flere moduler og gjerne en fysisk samling, samt en tydeligere kobling mellom Solid og kommunenes oppfølging slik at det fosterforeldrene lærer i Solid, gjenfinnes i veiledningen de får av barneverntjenesten. Til sist mener vi det er behov for å forbedre brukergrensesnittet i den digitale læringsplattformen.

Vår overordnede anbefaling er at Bufdir bør bygge videre på det Solid allerede har oppnådd, framfor å gjøre større strukturelle endringer. Programmets faglige fundament er solid; det som gjenstår, er først og fremst et arbeid med tilpasning,

operasjonalisering og forankring i kommunal praksis. Ifølge fosterhjemsmeldingen skal forvaltningen av Solid være preget av videreutvikling av opplæringen i tråd med kunnskapsutviklingen og behov i praksisfeltet. Meldingen nevner at det både er behov for opplæringsmoduler som gjelder for alle og opplæringsmoduler for bestemte målgrupper.

Det er viktig at noen har et dedikert ansvar for å oppdatere Solid i tråd med faglige endringer nå som spisskompetansemiljøet er nedlagt, for å motvirke at Solid blir utdatert og får lokale variasjoner over tid, påse at innholdet samsvarer med det som barnevernstjenestene skal utøve av veiledning, og videreutvikle Solid med nye moduler og innhold.

Referanser

Backe-Hansen, E., Havik, T. og Grønningsæter, A. B. (red.) (2013): Fosterhjem for barns behov. Rapport fra et fireårig forskningsprogram. NOVA-Rapport nr. 16/13. https://www.bufdir.no/rapporter/dokumentside/buf00002254/

Barne- og familiedepartementet (2025) Tildelingsbrev til barne- ungdoms- og familiedirektoratet. https://www.regjeringen.no/contentassets/e3c03f39789d433a9ade95467740b6ab/tildelingsbrev-2025-bufdir.pdf

Barnevernsloven (2021) Lov om barnevern. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97

Bufdir (u.å. a) Barn med hjelpetiltak. Hentet 1. juni 2026 fra https://www.bufdir.no/statistikk-og-analyse/barnevern/Barn-med-hjelpetiltak/

Bufdir (u.å. b) Barn og unge i fosterhjem og beredskapshjem. Hentet 1. juni 2026 fra https://www.bufdir.no/statistikk-og-analyse/barnevern/barn-i-fosterhjem/

Bufdir (u.å. c) Hva er barnevernsreformen? Hentet 1. juni 2026 fra https://www.bufdir.no/fagstotte/barnevern-oppvekst/barnevernsreformen/hva-er-barnevernsreformen/

Bufdir (u.å. d) Bufetat styrker støtten til kommunene i fosterhjemsarbeidet. Hentet 13. april 2026 fra https://www.bufdir.no/fagstotte/barnevern-oppvekst/fosterhjemsarbeid/styrker-stotten-til-kommunene/

Bufdir (u.å. f) Hvem kan bli fosterforelder? Hentet 2. juni 2026 fra https://www.bufdir.no/fosterhjem/hvordan-bli-fosterhjem/

Bufdir (u.å. g). «Familie og nære nettverk Trinn 3». Power-Point-presentasjon for prosesslederopplæring trinn 3. Bufdir.

Bufdir (2021) Fosterforeldre - faglig anbefaling for opplæring av fosterforeldre. Bufdir 30. april 2021. https://www.bufdir.no/fagstotte/produkter/fosterforeldre___faglig_anbefaling_for_opplaring_av_fosterforeldre/

Bufdir (2022a) Årsrapport 2022. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. https://cms.bufdir.no/siteassets/rapporter/arsrapport-bufdir-2022.pdf

Bufdir (2022b, upublisert) Rutine for å hente inn informasjon fra familier som blir vurdert som fosterhjem og for dokumentasjon i Solid - fra rekruttering til anbefaling. Sist revidert: 7.12.2022.

Bufdir (2023a): «Webinar om Solid» på nettsiden «Informasjon til kommuner om Solid – grunnopplæring for nye fosterforeldre. https://www.bufdir.no/fagstotte/barnevern-oppvekst/fosterhjemsarbeid/solid/

Bufdir (2023b) Årsrapport 2023. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. https://cms.bufdir.no/siteassets/rapporter/arsrapport-bufdir-2023.pdf

Bufdir (2023c) Veileder med vurderingsstøtte for vurderingsmøte 3. Kartlegging av familiedynamikk. Versjon januar 2023

Bufdir (2024a, upublisert) Utvikling av modell for egnethetsvurdering av potensielle fosterhjem i Solid

Bufdir (2024b, upublisert). «03 PLO Trinn 2 30.04.24». Power-Point-presentasjon for prosesslederopplæring trinn 2. Bufdir

Bufdir (2024c, upublisert). Grunnlagsdokument Solid. Solid nasjonal opplæring fosterhjem. Nasjonalt spisskompetansemiljø (SKM) opplæring fosterhjem. Revidert utgave, 2024. Bufdir.

Bufdir (2025a) Tildelingsbrev til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2025

Bufdir (2025b, upublisert) Veileder med vurderingsstøtte for vurderingsmøte 1. Førvurdering av krav til fosterforeldre. Versjon mars 2025.

Bufdir (2025c, upublisert) Veileder med vurderingsstøtte for vurderingsmøte 2. Kartlegging av mentaliseringsressurser. Versjon januar 2025.

Bufdir (2025e, upublisert) Økning i barn som venter på fosterhjem: Hva kan være årsaker? Svar på del to av oppdrag 2025-t1:3. Oppdrag om analyse av utviklingen i antall barn som venter på fosterhjem. https://cms.bufdir.no/siteassets/rapporter/fosterhjem/Okning_i_barn_som_venter_pa_fosterhjem_hva_kan_vare_arsaker.pdf

Bufdir (2025f, upublisert). PLO Prosesslederopplæring Solid Trinn 1 dag 2 150125». Power-Point-presentasjon. Bufdir.

Bufdir (2026). Fosterforeldre - faglig anbefaling for opplæring av fosterforeldre. Hentet 28. april 2026 fra https://www.bufdir.no/fagstotte/produkter/fosterforeldre___faglig_anbefaling_for_opplaring_av_fosterforeldre/#heading-contentlink-57467

Eide, K., Krane, V., Øvergård, Follesø, R., Vassend, E.L., Kvello, Ø., Hegdahl-Galterudhøgda, A. og Gerdts-Andresen, T. (2024) Flyttinger i regi av barnevernet. Skriftserien fra Universitetet i Sørøst-Norge nr. 145. https://www.bufdir.no/rapporter/dokumentside/buf00005853/

Ericsson, K. A. (2008). Deliberate practice and acquisition of expert performance: a general overview. Academic Emergency Medicin. 2008 Nov 15 (11): 988-94. https://doi.org/10.1111/j.1553-2712.2008.00227.x

Forskrift om fosterhjem (2023) Forskrift om fosterhjem. https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2023-10-13-1632

Innst. 354 L (2016–2017). *Endringer i barnevernloven (barnevernsreform)*. Stortinget. https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2016-2017/inns-201617-354l/

Kaasbøll, J., Lassemo, E. og Melby, L. (2018) Modulbasert opplæring for fosterhjem. En kunnskapssammenstilling, Sintef Rapport 2018:00183. https://nva.sikt.no/registration/0198cc5b4730-f6233a16-78d9-48c3-bf77-7be76c20d980

Meld. St. 17 (2015-2016) Trygghet og omsorg. Fosterhjem til barns beste, Barne-, likestillings- og familiedepartementet. https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-17-20152016/id2478130/?ch=1

Meld. St. 29 (2023-2024) Fosterheim – ein trygg heim å bu i. Barne- og familiedepartementet. https://www.regjeringen.no/contentassets/623f2b1aaa9d4f9c9b68e2299672d5a3/nn-no/pdfs/stm202320240029000dddpdfs.pdf

Menon (2023). Samfunnsøkonomisk verdi av fosterhjem i Norge. Menon-publikasjon nr. 22. https://menon.no/prosjekter/samfunnsokonomisk-verdi-av-fosterhjem-i-norge. Menon Economics

Menon (2026). Innsiktsarbeid for rekruttering av fosterforeldre med minoritetsbakgrunn. Menon-publikasjon nr. 187. Menon Economics.

https://menon.no/prosjekter/innsiktsarbeid-for-rekruttering-av-fosterforeldre-med-minoritetsbakgrunn

Karterud, S. (2022) Mentalisering. I Store norske leksikon. https://sml.snl.no/mentalisering#:~:text=Mentalisering

Norsk fosterhjemsforening (2025. En rapport basert på fosterhjemsundersøkelsen 2025. https://www.fosterhjemsforening.no/wp-content/uploads/2025/05/Rapport-Fosterhjemsundersokelsen-2025.pdf

NOU (2015) Fremtidens skole. Fornyelse av fag og kompetanser. NOU 2015:8. https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2015-8/id2417001/?ch=1

NOU (2016) Ny barnevernslov. Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse. NOU 2016:16. https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-16/id2512881/

NOU (2018) Trygge rammer for fosterhjem, NOU 2018:18. Barne- og likestillingsdepartementet. https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2018-18/id2622734/

Nottingham, James (2013) Læringsnøkkelen. Hvordan oppmuntre og inspirere til bedre læring? Cappelen Damm akademisk.

Oslo Economics (2024). Gjennomgang av Bufetats ivaretakelse av bistandsplikten på fosterhjems- og institusjonsområdet. https://www.regjeringen.no/contentassets/eef556d483a847ad9ebd3e5aaafafe1a/gjennomgang-av-bufetats-ivaretakelse-av-bistandsplikten-pa-fosterhjems-og-institusjonsomradet.pdf

Proba (2017) Barn med minoritetsbakgrunn i fosterhjem. Proba samfunnsanalyse Rapport 2017-3. https://proba.no/rapporter/barn-med-minoritetsbakgrunn-i-fosterhjem/

Prop. 73 L (2016–2017). *Endringer i barnevernloven (barnevernsreform)*. Barne- og likestillingsdepartementet. https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-73-l-20162017/id2546056/

Prop. 106 L (2012-2013) Endringer i barnevernloven, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. https://www.regjeringen.no/contentassets/7d0ea1b89cc54939b17e69a20d5f7b48/no/pdfs/prp201220130106000dddpdfs.pdf

Prop. 133 L (2020-2021) Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven. https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-133-l-20202021/id2842271/

Riksrevisjonen (2022) Riksrevisjonens undersøkelse av forvaltningspraksisen i det kommunale barnevernet, Dokument 3:5 (2022−2023). https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/NO-2022-2023/forvaltningspraksisen-i-det-kommunale-barnevernet.pdf

SKM (2020a, upublisert). Definere grunnkrav for å starte på opplæring for å bli vurdert som fosterhjem, oppdrag O1.10. Leveranse av oppdrag O1.10.17. Rapport.

SKM (2020b, upublisert). SKM opplæring fosterhjem. Kartlegging og vurdering av verktøy og metoder som kan benyttes for å vurdere fosterforeldres egnethet for bruk sammen med modulbasert opplæring. Del-leveranse av oppdrag O1.10.21. Rapport.

Stefansen, K. og Hansen, T. (2014): «En god forberedelse til å bli fosterforeldre» Evaluering av opplæringsprogrammet PRIDE, NOVA- rapport nr. 3/14. https://www.researchgate.net/publication/264713529_En_god_forberedelse_til_a_bli_fosterforeldre_Evaluering_av_opplaeringsprogrammet_PRIDE

Stålsett, U.E. (2009) Veiledning i en lærende organisasjon. Fagbokforlaget

Torgersen, L., Haukedal, C.L., Torgersen, K.H. og Aase, H. (2021) «Bedre føre var OG etter snar. Utvelgelse og oppfølging av adoptivfamilier: Erfaringer og anbefalinger». Folkehelseinstituttet. Rapport. August 2021. https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2021/bedre-fore-var-og-etter-snar.pdf

6 Vedlegg:

6.1 Svar på åpne spørsmål i spørreundersøkelse til deltakere om Solid

6.1.1 Hvilke deler av Solid var mest nyttig for deg i forberedelsen til å bli fosterhjem?

Åpne svar på spm. 27 (Trinn 1), 45 (Trinn 2) eller 70 (Trinn 3)	Antall svar		
	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3
Alt	1	0	3
Muligheten til å snakke med andre	3	0	2
Temaene	1	0	0
Tap og sorg	1	0	0
Innsikten i hvordan det å gi og motta omsorg er like viktig.	1	0	0
Egen refleksjon med partner	1	0	0
Fokuset på mitt liv og forholdet vårt	1	0	0
Innsikt i hvordan et barn i krise oppfører seg.	1	0	0
Flytsone	1	0	0
Kombinasjonen av e-læring, samlinger og vurderingssamtale	1	0	0
Regulering	1	0	0
Øvelsene	1	0	0
Toleransevinduet	1	0	0
Barns utvikling	1	0	0
Type foreldre/foreldrestiler	1	0	0
Omsorg	1	0	0
Samisk	0	1	0
Møte med BUF og barnevernet	0	1	0
Lover og regler. Systemer.	0	1	0

Sensitivitetstyper	0	0	1
N (antall som har svart)	10	3	4

6.1.2 Er det noe du savner av temaer?

Åpne svar på spm. 28 (Trinn 1), 46 (Trinn 2) eller 71 (Trinn 3)	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3
Å fått møte fosterforeldre eller barn med fosterhjemserfaring	2	0	0
Forholdene til det offentlige	0	0	1
Rettigheter og navigering i alle etatene og Helsenorge	1	0	0
Mer samtale om konsekvenser i forbindelse med grensesetting	1	0	0
Mer praktisk informasjon.	1	0	0
Mer om å være Beredskapshjem	1	1	1
Barn eksponert for rus i svangerskapet	1	0	0
Store atferdsutfordringer	1	0	0
Hva som skjer når oppdraget blir mer krevende enn forventet	1	0	0
Tro og religion	1	0	0
Kunnskap og informasjon ved tilbakeføring, etter en har fått plassering	0	1	1
Utfrysingene som kan oppstå når barn flytter inn	0	1	0
Hvilken rolle barnevernet har og hvilken rolle Bufdir har.	0	1	0
Henvisning til forskning. Prognoser. Hvordan går det med barna. Hva hjelper barna. Det er litt forenklet.	0	1	0
N (antall som har svart)	7	4	3